

ΑΡΧΑΙΑ Α/Κ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ
ΑΛΗΘΙΝΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΙΜΩΝ
ἢ ΜΙΣΑΝ-
ΘΡΩΠΟΣ

ΝΕΚΡΙΚΟΙ
ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΗ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
727

ΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ • ΑΘΗΝΑ 1982

27 88

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΙΜΩΝ Ή ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Β. Α. ΑΤΣΙΔΙΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΣΙΑΔΟΥ

Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΤΕΣ

ΣΤ 89 ΣΧΡ
ΣΑΝ
8575
757

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

Λουκιανός

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Β. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1982

002
ΚΛΣ
ΣΤ28
727

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΙΜΩΝ Η ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΡΜ. ΗΛΙΑΔΟΥ - ΕΡΜ. ΗΛΙΑΔΟΥ

Β. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α. ΤΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

Ερμ. Ηλιδ. Βιβλίων
3256 Έτος 1982

Ἡ εἰσαγωγή καὶ ἡ μετάφραση τῆς Ἀληθινῆς ἱστορίας ἔγιναν ἀπὸ τὸν Β. Ἀτσαλο.
Ὁ Τίμων ἢ μισάνθρωπος καὶ οἱ Νεκρικοὶ διάλογοι ἀπὸ τὴν Ἑρμ. Ἡλιάδου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΜΕΤΑΚΛΑΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

Τά κείμενα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας πού διδασκόμαστε στό Γυμνάσιο δέν εἶναι ὄλα γραμμένα τήν ἴδια περίοδο οὔτε δημιουργήθηκαν μέσα στίς ἴδιες πολιτιστικές, πνευματικές, κοινωνικές καί οικονομικές συνθήκες. Καλύπτουν μιὰ μεγάλη χρονική περίοδο· καί ἀκόμη τά πνευματικά κέντρα, στά ὁποῖα διαμορφώνονται οἱ συγγραφεῖς κάθε ἐποχῆς, δέν εἶναι κάθε φορά τά ἴδια. Ὁ Λουκιανός π.χ. ἔγραψε σέ μιὰ ἐποχή πού ἀπέχει περίπου χίλια χρόνια ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου καί ἑξακόσια ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ἡροδότου. Γι' αὐτό παρατηροῦμε ἀνάμεσα στά ἔργα τῆς ἀρχαίας γραμματείας ὀρισμένες διαφορές στίς ιδέες, στά λοιπά πολιτιστικά στοιχεῖα πού περιέχουν καί στό ὄφος.

Εἴμαστε λοιπόν ὑποχρεωμένοι νά διαιρέσουμε τήν ἀρχαία μας γραμματεία, χωρίς νά μπαίνομε σέ λεπτομέρειες, στίς ἐξῆς περιόδους: προκλασική ἢ ἀρχαϊκή (π.χ. τά ὁμηρικά ποιήματα) 8ος - μέσα 5ου π.Χ. αἰώνα, τήν κλασική, ὅπου δημιούργησαν τό ἔργο τους οἱ περισσότεροι φημισμένοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (π.χ. ὁ Ἡρόδοτος καί ὁ Σοφοκλῆς) μέσα 5ου - μέσα 4ου π.Χ. αἰώνα, καί μετακλασική, ἀπό τά μέσα τοῦ 4ου αἰώνα ὡς τό τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Αὐτή ἢ τελευταία χωρίζεται σέ δύο περιόδους, τήν ἑλληνιστική καί τήν ἑλληνορωμαϊκή, τῆς ὁποίας τά κύρια χαρακτηριστικά τά βρίσκουμε στούς συγγραφεῖς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων (τέλη 1ου - ἀρχές 3ου μ.Χ. αἰώνα).

Ὑστερα ἀπό τήν κυριαρχία τῶν Ρωμαίων στόν ἑλληνικό χῶρο καί τή διάλυση τῶν κρατῶν τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ πολιτικός ρόλος τῆς κύριας Ἑλλάδας περιορίζεται παρά πολύ. Ἀκόμη καί ἡ Ἀλεξάνδρεια,

δταν τό 30 π.Χ. πέφτει στους Ρωμαίους, παύει νά ἔχει μεγάλη σημασία γιά τίς τύχες τοῦ κόσμου. Σέ καλύτερη μοίρα βρίσκονται οἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας (ἰδιαίτερα ἡ Σμύρνη, ἡ Ἐφεσος καί ἡ Μίλητος) καί τῆς Συρίας, πού, μαζί μέ τήν Ἀθήνα, γίνονται τά σπουδαιότερα κέντρα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Καί αὐτό, ἐπειδή στίς περιοχές αὐτές οἱ Ρωμαῖοι ἄφησαν ὀρισμένα περιθώρια αὐτονομίας, πού εὐνοεῖ τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη καί τήν πνευματική ἀνθηση.

Ἡ στάση τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων ἀπέναντι στό ἐλληνικό στοιχεῖο δέν ἦταν πάντοτε ὁμοιόμορφη. Πολλοί τό πολέμησαν, μερικοί ὁμως τό ἀγάπησαν καί τό εὐνόησαν, ἰδιαίτερα οἱ αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας τῶν Ἀντωνινῶν (96-192 μ.Χ.), ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιά μιᾶ ἀναγέννηση καί μιᾶ νέα ἀκμή τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ στά τέλη τοῦ 1ου καί στό 2ο μ.Χ. αἰώνα. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπό τούς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦταν ρήτορες-σοφιστές πού ταξίδευαν ἀπό πόλη σέ πόλη καί ἔκαναν ἐπίδειξη τῆς τέχνης τους ἢ γίνονταν ρητοροδιδάσκαλοι καί δίδασκαν τή ρητορική μέ χρήματα. Ἀκριβῶς αὐτά τά χαρακτηριστικά τους φέρνουν στό νοῦ μας τούς φημισμένους σοφιστές τοῦ 5ου π.Χ. αἰώνα (Γοργία, Πρωταγόρα κτλ.) καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὅποιο στήν κίνησή τους δόθηκε ἡ ὀνομασία Δεύτερη Σοφιστική.

Οἱ περισσότεροι ἀπό αὐτούς τούς συγγραφεῖς μιμήθηκαν δουλικά τούς μεγάλους κλασικούς συγγραφεῖς, ἀκόμη καί στή γλώσσα (γι' αὐτό λέγονται ἀττικιστές) καί ἔτσι τό ἔργο τους δέν παρουσιάζει σπουδαῖο ἐνδιαφέρον.

Ἐπῆρχαν ὁμως καί μερικοῖ – καί ἀνάμεσά τους θά πρέπει νά ξεχωρίσουμε τόν Πλούταρχο καί τό Λουκιανό – πού μέσα ἀπό τήν ἴδια μέ τούς προηγούμενους παιδεῖα ἀντίκριζαν τά προβλήματα τῆς ἐποχῆς τους, ἔπιαναν τό σφυγμό της καί τόν μετέφεραν στά ἔργα τους. Αὐτοῖ δίκαια θεωροῦνται ἀπό τούς πῶ σημαντικούς δημιουργούς τῆς ἀρχαίας γραμματείας μας. Τό ἔργο τους ἔχει τέτοια λογοτεχνική καί μορφωτική ἀξία, ὥστε νίκησε τή δοκιμασία τοῦ χρόνου καί στή νεώτερη ἐποχή διαβάστηκε πολύ ἀπό τούς μορφωμένους ὄλου τοῦ κόσμου.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ¹

Στήν περίοδο τῆς δεύτερης σοφιστικῆς ξεχωριστή θέση κατέχει ἡ πολυμορφὴ προσωπικότητα τοῦ Λουκιανοῦ, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στὰ Σαμόσατα τῆς Κομμαγενῆς, μᾶς ἐπαρχίας τῆς Συρίας, γύρω στὸ 120 μ.Χ.

Ύστερα ἀπὸ τὰ πρῶτα γράμματα, πού τὰ ἔμαθε στὴν πατρίδα του, οἱ γονεῖς του σέ οἰκογενειακὸ συμβούλιο ἀποφάσισαν νά τόν βάλουν νά μάθει τὴν τέχνη τῆς Ἑρμογλυφικῆς, δηλαδή νά γίνει μαρμαρογλύφος. Κατέληξαν στὴν ἀπόφαση αὐτή, γιατί ὁ ἀδερφός τῆς μητέρας του ἦταν πετυχημένος μαρμαρογλύφος καί ὁ Λουκιανός ἀπὸ παιδί εἶχε δείξει ὅτι εἶχε κάποιο καλλιτεχνικό τάλαντο, ἀφοῦ στὰ παιχνίδια του ἐπλαθε μέ κερὶ μορφές πετυχημένες. Ἐξάλλου τὰ οἰκονομικά τῆς οἰκογένειας ἦταν περιορισμένα καί ἔτσι γρήγορα θά τὰ ἐνίσχυε κι ἐκεῖνος. Ἡ θητεία του ὅμως κοντά στὸ θεῖο του κράτησε μόνο μία μέρα, γιατί ἀπὸ ἀδεξιότητα ὁ Λουκιανός ἔσπασε μιά πλάκα καί ὁ αὐστηρὸς θεῖος τόν ἔδειρε. Αὐτὸ ἔκανε τὸ νεαρὸ μαθητευόμενο νά τὰ παρατήσει καί νά φύγει κλαίγοντας στὸ σπίτι. Ἔτσι ὁ Λουκιανός στράφηκε στὴν Παιδεία, ὅπως μᾶς ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος στὸ «Ἐνύπνιό» του, καί πῆρε τὸ δρόμο γιὰ τίς ἰωνικὲς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου τότε ἀκμαζαν πολλές ρητορικὲς σχολές. Ἐκεῖ, πιθανόν στὴν Ἐφεσο, μέ ἀκούραστα διαβάσματα καί μέ τὸ ἐξυπνο καί εὐστροφο μυαλό του, τελειοποίησε τὰ ἑλληνικά του, ὥστε νά θεωρεῖται ἐπιδέξιος τεχνίτης τοῦ ἀττικοῦ λόγου, καί ἔγινε ρήτορας.

Στὴν ἀρχὴ ἀσχολήθηκε μέ τὸ δικανικὸ λόگو. Ἡ δουλειά ὅμως τοῦ «δικηγόρου» στὰ δικαστήρια δέν τόν ἱκανοποιούσε καί γρήγορα στράφηκε σέ ἄλλα εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου, κυρίως στὸν ἐπιδεικτικό, καί σέ ἄλλες πνευματικὲς δραστηριότητες καί ἔγινε σοφιστής.

Γύρω στὰ 150 μ.Χ., ὅπως οἱ περισσότεροι σοφιστὲς τῆς ἐποχῆς του, ἀρχισε τὰ ταξίδια. Ἐπισκέφθηκε πολλές πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς μητροπολιτικῆς Ἑλλάδας, τῆς Ἰταλίας καί τῆς Γαλατίας, ὅπου ἀπάγγελλε λόγους, ἔδινε διαλέξεις καί κέρδιζε πλούτη καί δόξα.

Μολοντί ἡ ρητορική καί ἡ σοφιστικὴ τοῦ ἐξασφάλιζαν δόξες καί πλοῦτη, ὁ Λουκιανός στὰ σαράντα του τίς ἐγκατέλειψε καί πῆρε τὴν ἀπό-

1. Ἀναδημοσιεύεται, μέ γλωσσικὴ προσαρμογὴ πρὸς τὴ νέα σχολικὴ γραμματικὴ καί μέ μερικές ἀλλαγές καί συντομήσεις, ἀπὸ τὴν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», τόμ. ΣΤ' σ. 403-406.

φραση νά ἐγκατασταθεῖ στήν Ἀθήνα καί νά ἀφοσιωθεῖ σέ κάτι σοβαρότερο, στή μελέτη τῆς φιλοσοφίας καί στή συγγραφική δραστηριότητα. Αὐτοῦ ὅμως σημαντικά γεγονότα διέκοψαν τήν παραμονή του ἐκεῖ: ἡ ἀναχώρηση γιά τήν Ἀνατολή, πιθανόν μέσα στό 162, καί ὁ διορισμός του στήν Ἀλεξάνδρεια γιά τό διάστημα 170-175.

Ἡ νέα παράμονή του στήν Ἀθήνα (165-170) ἀποτελεῖ τή σπουδαιότερη περίοδο στή λογοτεχνική του παραγωγή. Τότε ἔγραψε τοὺς πύο σημαντικούς διαλόγους του. Παράλληλα στό διάστημα αὐτό συνέχισε τά ταξίδια πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Ἐφτάσε ὡς τή Μακεδονία καί, ὅπως καί στό παρελθόν, πῆγε δύο φορές ἀκόμη στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, ὅπου δημόσια ἀπάγγειλε λόγους του.

Ὅταν ὁ Λουκιανὸς ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα τό 165 δέ βρῆκε τό παλιό κλίμα φιλίας καί κατανόησης, γιατί δέν εἶχε μόνο φίλους ἀλλά καί θανάσιμους ἐχθρούς, καί ὁσαυτεσθημένοι ἀπό τήν κατάσταση ἐκεῖνη, ἴσως ὑποχρεωμένοι καί ἀπό τά οἰκονομικά του, πού δέν πῆγαιναν καλά ὅπως πρῖν, δέχτηκε τό 170 μ.Χ. τή μεγάλη δικαστική θέση στήν αὐτοκρατορική διοίκηση τῆς Αἰγύπτου καί ἐγκαταστάθηκε στήν Ἀλεξάνδρεια, παρόλο πού ὁ Ἰδιος προηγουμένως κατέκρινε ὄσους δέχονταν νά ὑπηρετήσουν τοὺς πλούσιους καί δυνατοὺς ὡς μισθωτοί. Γιά τό συμβιβασμό αὐτό δικαιολογεῖται σέ ἓνα ἔργο του, τήν « Ἀπολογία », ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ἡ δική του θέση ἦταν διαφορετική, ἀφοῦ ἀπέβλεπε στό κοινό καλό καί πληρωνόταν ἀπό τόν ἴδιο τόν αὐτοκράτορα καί ὄχι ἀπό πλούσιους ἰδιώτες.

Τό τέλος τῆς ζωῆς του δέ μᾶς εἶναι καλά γνωστό. Ἄλλες πηγές λένε πώς πέθανε στήν Ἀλεξάνδρεια καί ἄλλες στήν Ἀθήνα, ὅπου ξαναγύρισε. Ὅποσοδήποτε πρέπει νά πέθανε ὄστερα ἀπό τό 180 πού εἶναι ἡ χρονιά τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου· τό θάνατο τοῦ λόγιου αὐτοῦ αὐτοκράτορα τόν ἀναφέρει ὁ Λουκιανὸς σέ ἓνα ἔργο του.

Τό ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ

Στό Λουκιανὸ ἀποδίδονται 86 ἔργα. Ἀπό αὐτά μερικά δέν τοῦ ἀνήκουν, ἀλλά μάλλον εἶναι ἔργα ἄλλων πού συμπεριλήφθηκαν ἀνάμεσα στά δικά του.

Στή συγγραφική δραστηριότητα τοῦ Λουκιανοῦ μποροῦμε νά διακρίνου-
με τρεῖς περιόδους: τήν περίοδο τῆς νεότητος (150-160), στήν ὁποία κυ-

ριαρχούν τά ρητορικά έργα, τῆς ὠριμότητας (160-175), στήν ὁποία ἀφθονοῦν τά σατιρικά καί φιλοσοφικά, τά περισσότερα μέ διαλογική μορφή, καί στήν περίοδο τῶν γηρατειῶν (175-θάνατο), στήν ὁποία δημιουργεῖ λίγα καινούρια έργα.

Τά περισσότερα ρητορικά έργα τοῦ Λουκιανοῦ ἀνήκουν στήν πρώτη καί στήν τρίτη περίοδο καί εἶναι διαλέξεις, ρητορικές μελέτες καί «παίγνια». Ἄλλά τά πιά ἀξιόλογα έργα του εἶναι ἀσφαλῶς ἐκεῖνα πού ἔχουν διαλογική μορφή. Ὄταν ὁ Λουκιανός, ὅπως εἶδαμε στήν ἐξιστόρηση τῆς ζωῆς του, στράφηκε στή φιλοσοφία, ἡ ἔμφυτη σατιρική του διάθεση τόν ὀδήγησε νά δημιουργήσει ἕνα ἐκφραστικό μέσο τελείως προσωπικό, στό ὁποῖο χρωστᾶ τή φήμη καί τήν ἀθανασία του ὡς συγγραφέας. Εἶναι ὁ σατιρικός διάλογος. Ὑπῆρχε φυσικά ὁ διάλογος ἀπό τήν κλασική ἐποχή (Πλατωνικός διάλογος) καί ἀκόμη ξέρομε ὅτι ὁ κυνικός Μένιππος (3ος αἰώνας π.Χ.) ἔγραψε σάτιρες σέ διαλογική μορφή, πού ἀπό τότε ἔδωσε τό ὄνομά του στό εἶδος αὐτό (Μενίπειες σάτιρες)· ὁ Λουκιανός ὁμως μέ βάση αὐτά προχώρησε περισσότερο: ἔδωσε στό διάλογο τή συντομία, τοῦ ἀφαίρεσε τό σοβαρό ὕφος, τόν ἔκανε ἀνάλαφρο καί τόν προίκισε μέ τή χάρη τῆς καθημερινῆς κουβέντας.

Μέ τό διάλόγο του ὁ Λουκιανός σατίρισε τούς ξεπεσμένους θεοῦς τοῦ Ὀλύμπου, χτύπησε τίς φιλοσοφικές σχολές καί τίς διδασκαλίες τους, καυτηρίασε τήν ἀγυρτεία τῶν ρητόρων, διακωμώδησε τίς ἀδυναμίες τῶν ἀνθρώπων. Μερικοί τέτοιοι διάλογοι εἶναι: οἱ 15 «Ἐνάλιοι διάλογοι», οἱ 26 «Θεῶν διάλογοι», οἱ 15 «Ἐταιρικοί», ὁ «Τίμων ἢ μισάνθρωπος», κ.ἄ.

Ἀκόμη τόλμησε νά ἀνακατέψει πεζό λόγο μέ στίχους καί μέ αὐτό τό ἐκφραστικό μέσο μᾶς ἔδωσε σκηνές ἀπό τή ζωή τῶν θεῶν στόν οὐρανό, εἰκόνες ἀπό τόν Ἄδη, μίλησε γιά τό ἐφήμερο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Αὐτούς τούς διαλόγους τούς λέμε «Μενίπειους», γιατί πολλά θέματά τους εἶναι παρμένα ἀπό τίς «Μενίπειες σάτιρες». Τέτοιοι διάλογοι εἶναι ὁ «Μένιππος ἢ Νεκρομαντεία», ὁ «Ἰκαρομένιππος ἢ ὑπερνέφελος» πού ἔχουν καί οἱ δύο ἥρωα τόν κυνικό Μένιππο. Σέ αὐτό τό εἶδος τῶν διαλόγων ἀνήκουν καί οἱ 30 «Νεκρικοί διάλογοι».

Δέν ἔγραψε ὁμως ὁ Λουκιανός μόνο ρητορικά καί διαλογικά έργα. Μέσα στά 86 έργα του συμπεριλαμβάνονται δύο μέ μυθιστορηματική μορφή ἢ «Ἀληθινή ἱστορία» καί τό «Λούκιος ἢ ὄνος», μερικά μέ μορφή ἀπομνημονευμάτων, ὅπως εἶναι ὁ «Δημώννακτος βίος», ἄλλα μέ μορφή ἐπιστολῶν, ὅπως τό «Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν».

Ἀκόμη τοῦ ἀποδίδονται καί ἔργα ποιητικά, ἢ «Τραγωδοποδάγρα», ὁ «Ὠκύπους» καί 53 καλοδουλεμένα ἐπιγράμματα.

Αὐτό εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ πού μερικοὶ μελετητές τὸ κατέκριναν.

Τὸν κατηγορήσαν ὅτι μὲ τὴν ὀξεία κριτικὴ του γκρεμίζει χωρὶς νά προτείνει τίποτε θετικό. Ἄδικοῦν ὁμως τὸ Λουκιανό, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο θέλησε νά τὸν φρονηματίσει καί νά τὸν ἐξυψώσει μὲ βᾶση τὴν ἀλήθεια.

Ὅπως δὴποτε ὁμως ὅλοι τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴ λογοτεχνικὴ του ἀξία. Ἡ γλώσσα του εἶναι κομψή καί ρέει γεμάτη δύναμη. Τὸ ὄφος του εἶναι ἀπλό, στρωτό, σχεδόν κλασικό. Στά περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα του εὐφρολογεῖ ἔξυπνα, χωρατεύει καλοκάγαθα, γελᾷ αἰσιόδοξα καί τὸ γέλιο του αὐτὸ τὸ μεταδίδει ἀβίαστα στὸν ἀκροατὴ ἢ στὸν ἀναγνώστη καί σήμερα ἀκόμη.

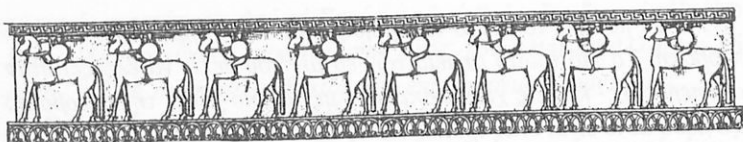

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το παρόν βιβλίο αποτελεί μέρος της συλλογής των βιβλίων που έχουν εκδοθεί από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα βιβλία αυτά είναι διαθέσιμα για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες των σχολείων της χώρας. Η συλλογή αυτή περιλαμβάνει βιβλία για όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, από το δημοτικό μέχρι το λύκειο. Τα βιβλία αυτά είναι γραμμένα με απλό και κατανοητό ύφος, ώστε να μπορούν να διαβάσουν και να κατανοήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες. Τα βιβλία αυτά είναι επίσης διαθέσιμα για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν ως υλικό διδασκαλίας. Η συλλογή αυτή αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την εκπαίδευση των παιδιών της χώρας.

ΜΙΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» ἀνήκει σ' ἐκεῖνα τὰ ἔργα πού θά τά λέγαμε περιπετειώδη ταξιδιωτικά μυθιστορήματα.

Τό ἔργο ἀποτελεῖται ἀπό δύο μέρη ἢ βιβλία (Μέρος Α' κεφ. 1-42 καί Μέρος Β' κεφ. 1-47) πού περιλαμβάνουν πολλά ἀλλά ἄνισα ἐπεισόδια. Τρία εἶναι τὰ πιά μεγάλα· ἡ διαμονή στή Σελήνη καί ὁ πόλεμος μέ τούς κατοίκους τοῦ Ἥλιου (Α, 11-27), ἡ περιπέτεια μέ τό θαλασσίνο κῆτος (Α, 30-42 καί Β, 1-2) καί ἡ διαμονή στή χώρα τῶν Μακάρων (Β, 5-29).

Στόχος τοῦ Λουκιανοῦ στό ἔργο αὐτό, ὅπως τόν δηλώνει ὁ ἴδιος στά εἰσαγωγικά κεφάλαια (Α, 1-4), εἶναι ἡ παρωδία τῶν ταξιδιωτικῶν μυθιστορημάτων πού τόσο πολύ τά ἀγαποῦσαν στούς αὐτοκρατορικούς χρόνους. Ἡ εἰρωνεία του δηλώνεται ἤδη ἀπό τόν τίτλο τοῦ ἔργου, πού στήν πραγματικότητα θά ἔπρεπε νά ἦταν κάτι σάν «Φανταστική Ἱστορία» ἢ «Ἀπίστευτη Ἱστορία» ἢ κάτι τέτοιο. Παράλληλα ὁ Λουκιανός θέλησε νά ἔχει τή χαρά νά διηγηθεῖ καί αὐτός τέτοια παραμύθια καί τέτοιες περιπέτειες. Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ἐνῶ ὁ Λουκιανός ξεκίνησε νά κοροϊδέψει ὀλόκληρη αὐτή τή φιλολογία τῶν φανταστικῶν περιπετειῶν, τελικά κατόρθωσε νά ξεπεράσει ὅλους τούς προηγούμενους σέ παραδοξολογίες καί τερατολογίες καί νά γράψει τό καλύτερο ἔργο στό εἶδος αὐτό. Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» πού εἶναι γεμάτη ἀπό παρωδίες καί ὑπαινιγμούς, δέν ἔχει τήν ἀξία της μόνο γι' αὐτό, ἀλλά γιατί ὁ Λουκιανός πετυχαίνει νά δημιουργήσει ἕναν κόσμο μαγικό καί ποιητικό πού ξεπερνᾶ τὰ ὅρια τοῦ κωμικοῦ.

Γιά νά πετύχει τό στόχο του χρησιμοποιεῖ σέ μεγάλο βαθμό τήν ὑπερβολή. Τό πιό τρωτό σημεῖο τῶν ἔργων πού θέλει νά ἐλέγξει ἦταν οἱ ὑπερβολές· καί τίς χτυπᾷ ἀκριβῶς μέ τό ἴδιο μέσο, τήν ὑπερβολή. Τό μέσο αὐτό εἶναι ἕνας τρόπος νά τίς καταδικάσει, τήν ἴδια στιγμή ὁμως προκαλεῖ καί ἄφθοно γέλιο. Ἀντικείμενα, πού ἀπό τή φύση τους εἶναι μικρά, μεγαλώνουν ἀπίστευτα καί παίρνουν γιγαντιαῖες διαστάσεις. Ἐδῶ θυμόμαστε τή γελοιογραφία, ὅπου κατά κύριο λόγο τό γέλιο βγαίνει μέ τό νά ὑπερτονίζεται ἕνα φυσικό ἐλάττωμα ἢ χαρακτηριστικό πού ἔχει τό πρόσωπο πού γελοιογραφεῖται.

Μιά ἄλλη μέθοδος πού ἀκολουθεῖ ὁ Λουκιανός στήν « Ἀληθινή ἱστορία» εἶναι ἡ ἐπιμονή του στήν ἀντιστροφή τῆς τάξης τῶν πραγμάτων. Ὅπως ἔκανε ὁ Ἡρόδοτος. Ξέρουμε ὅτι ὁ Ἀλικαρνασσεύς ἱστορικός στήν περιγραφή κάθε χώρας ἐπέμενε ἰδιαίτερα στά «θαυμάσια». Ἔτσι καί ὁ Λουκιανός, ἀφοῦ τελειώνει π.χ. τήν ἐξιστόρηση ὁλων τῶν ἄλλων περιπετειῶν στή Σελήνη, διηγεῖται σάν σέ παράρτημα τά «θαυμάσια» τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης καί στήν περιγραφή αὐτή ἐπιμένει νά παρουσιάζει τά πράγματα ἀπό τήν ἀνάποδη.

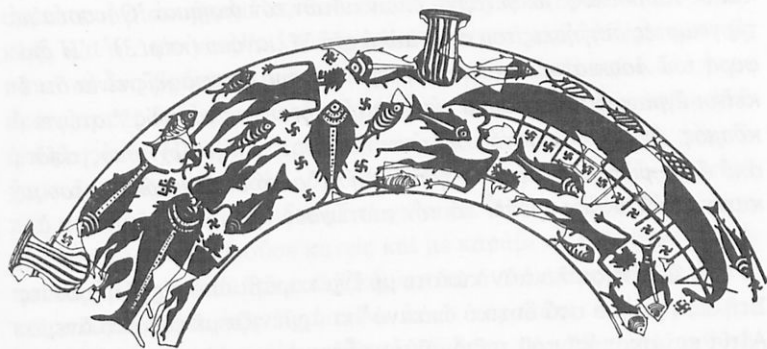
Ἀκόμη χρησιμοποιεῖ τά πράγματα μέ τρόπο ἀπροσδόκητο καί κάποτε ἀντίθετο ἀπό τή φύση τους. Δηλαδή ὁ Λουκιανός δίνει στά πράγματα ἰδιότητες ἀντίθετες ἀπό αὐτές πού στήν πραγματικότητα ἔχουν, ὅπως π.χ. κάνει μέ τό δηλητήριο τῆς μολόχας, μέ τούς Κεχροβόλους, τούς Σκορδομάχους, Ψυλλοτοξότες κτλ. Ἔτσι μπλέκει τό φανταστικό μέ τό κομικό στοιχεῖο.

Κάτι πού ἰδιαίτερα πρέπει νά προσέξουμε εἶναι ἡ μεγάλη εὐχέρεια, μέ τήν ὁποία ὁ Λουκιανός πλάθει νέες λέξεις, παράγωγες ἢ σύνθετες, πολύ ἐκφραστικές καί ταιριαστές μέ τήν κάθε περίσταση. Ἡ ἰκανότητα αὐτή τοῦ Λουκιανοῦ, πού τή διαπιστώνουμε καί σέ ἄλλα ἔργα του, στήν « Ἀληθινή ἱστορία» φτάνει σέ σημεῖο ἀξεπέραστο. Ἐδῶ ἡ δημιουργική φαντασία τοῦ Λουκιανοῦ ἐπινοεῖ περισσότερα ἀπό ὅσα σέ ὁποιοδήποτε ἄλλο ἔργο του ὀνόματα, πού ἐνισχύουν αὐτά πού θέλει νά πεῖ ὁ συγγραφέας.

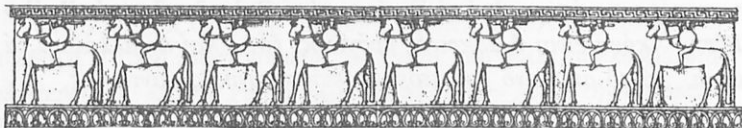
Ἡ « Ἀληθινή ἱστορία», χωρίς νά εἶναι τό πρῶτο, εἶναι τό μόνο ὀλοκληρωμένο σωζόμενο κείμενο στό εἶδος αὐτό, καί σήμερα στή διαστημική ἐποχή πού ζοῦμε μέ τούς πυραύλους, τούς δορυφόρους καί τά ταξίδια στό διάστημα ἀποκτᾷ ἐπικαιρότητα. Εἶναι τό ἔργο πού ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἐπηρεάσε πολλούς νεώτερους συγγραφεῖς πού ἔγραψαν φαν-

ταστικές περιπέτειες, από τό Σουίφτ καί τό Βολταίρο ἕως τόν Ἰούλιο Βέρν. Ἀκόμη εἶναι ὁ μακρινός πρόγονος, ἔστω καί ἄν ἀλλάζουν τά μέσα, γιά τό σημερινό μυθιστόρημα ἐπιστημονικῆς φαντασίας.

Γιά νά γίνει καλύτερα ἀντιληπτή ἡ διαφορά στά μέσα τοῦ Λουκιανοῦ ἀπό τούς σύγχρονους συγγραφεῖς ἀρκεῖ νά συγκρίνουμε τίς ὁμοιότητες ἀνάμεσα στίς δύο μεγάλες ἐνότητες τῆς « Ἀληθινῆς ἱστορίας», τό ταξίδι στό φεγγάρι καί τήν περιπέτεια μέ τό κῆτος, μέ τά ἀντίστοιχα θέματα σέ δύο ἔργα τοῦ Ἰουλίου Βέρν, « Ἀπό τή Γῆ στή Σελήνη» καί «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγες κάτω ἀπό τή θάλασσα». Οἱ ὁμοιότητες εἶναι μακρινές, γιατί ἀπλούστατα ἀλλάζουν τά μέσα καί τό ὕλικό στίς περιγραφές τῶν δύο συγγραφέων· τοῦ Λουκιανοῦ τά μέσα εἶναι τελείως φανταστικά καί μυθικά, τοῦ Βέρν πού ἔζησε στά πρόθυρα τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καί τῆς τεράστιας τεχνολογίας τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι προφητικά καί προλέγουν τίς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου πού σύντομα πραγματοποιήθηκαν, τούς διαστημικούς πυραύλους καί τό ὑποβρύχιο. Ὡστόσο μιά θεματική συγγένεια, ἔστω καί μακρινή, στά κύρια μοτίβα, ὑπάρχει.

Ναύαγιο. Σχέδιο ἀπό γεωμετρικό ἀγγεῖο (8ου αἰ. π.Χ.).

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

Περίληψη Κεφ. 1-4. Στά κεφ. 1-4, πού αποτελοῦν τό προοίμιο τοῦ ἔργου, ὁ Λουκιανός δικαιολογεῖ τήν ἀνάγκη γιά ελαφρά ψυχαγωγικά ἀναγνώσματα χρήσιμα γιά τοὺς ἀνθρώπους πού ἀσχολοῦνται μέ σοβαρές μελέτες. Ἐνα τέτοιο ἔργο εἶναι καί ἡ « Ἀληθινή ἱστορία» πού θά τοὺς διασκεδάσει ὄχι μόνο μέ τό παράδοξο περιεχόμενό της ἀλλά καί μέ τή διακωμώδηση καί τοὺς ὑπαινιγμούς πού περιέχει σέ παλιούς ποιητές καί πεζογράφους πού ἔχουν γράψει τοῦ κόσμου τίς τερατολογίες (κεφ. 2). Τέτοιοι συγγραφεῖς ἀνάμεσα σ' ἄλλους ἦταν ὁ Κτησίας¹ καί ὁ Ἰαμβούλος² μέ γενάρχη ὄλων αὐτῶν τόν ὀμηρικό Ὅδυσσέα μέ τίς γνωστές διηγήσεις του στήν αὐλή τοῦ Ἀλκινόου (κεφ. 3)³. Ἡ διαφορά τοῦ Λουκιανοῦ ἀπό τοὺς προηγούμενους συγγραφεῖς εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι ἔγραψαν τοῦ κόσμου τίς ψευτιές ζητώντας νά τοὺς πιστέψει ὁ κόσμος, ἐνῶ ὁ Λουκιανός δηλώνει ὁ ἴδιος ἀπό τήν ἀρχή πώς τίποτε ἀπό ὅσα γράφει δέν εἶναι ἀληθινό καί γι' αὐτό οἱ ἀναγνώστες του μέ κανένα τρόπο δέν πρέπει νά τόν πιστέψουν.

Αἰτία
ταξιδιοῦ –
Προετοιμασίες
– Ἐκκίνημα
Ἀνεμοθύελλα
– Ἀφιξη στό

5. ...Ἐκκίνησα λοιπόν κάποτε μέ ἕνα καράβι ἀπό τίς Ἡράκλειες Στήλες⁴, μπῆκα στό δυτικό ὠκεανό⁵ κι ἀρμένιζα μέ εὐνοϊκό ἄνεμο. Αἰτία καί σκοπός⁶ τοῦ ταξιδιοῦ μου ἦταν ἡ περιέργεια καί ἡ ἐπιθυμία νά γνωρίσω καινούρια πράγματα· ἤθελα ἀκόμη νά μάθω πού τελειώνει ὁ Ὠκεανός καί τί ἄνθρωποι κατοικοῦσαν πέρα ἀπό αὐτόν.

Γι' αυτό έβαλα μέσα στό καράβι πάρα πολλά τρόφιμα, τό γέμισα μέ μπόλικο νερό καί ξεσήκωσα καί πενήντα συνομηλίκους μου πού είχαν τά ίδια μυαλά μ' έμένα· προμηθεύτηκα πολλά όπλα, πῆρα τόν καλύτερο καπετάνιο πού τόν κατάφερα μέ μεγάλο μισθό καί τέλος ενίσχυσα τό πλοίο, ένα ελαφρό καράβι, γιά μακρινό καί επικίνδυνο ταξίδι⁷. 6. Μιάν ολόκληρη μέρα καί μία νύχτα αρμενίζαμε μέ τόν καιρό πρίμα καί βλέπαμε άκόμη τή στεριά, γιατί δέν ξανοιγόμαστε μέ μεγάλη ταχύτητα. Τήν άλλη όμως μέρα, μέ τήν άνατολή του ήλιου, ό άέρας άρχισε νά δυναμώνει, τό κύμα νά φουσκώνει, μία μαυρίλα νά άπλώνεται καί τότε πιά δέν ήταν δυνατό ούτε τά πανιά νά μαϊνάρουμε. Παραδοθήκαμε στόν άνεμο καράβι καί πλήρωμα καί θαλασσοδέρναμε έβδομήντα έννέα μέρες. Στίς όγδόοντα⁸ έλαμψε ξαφνικά ό ήλιος καί διακρίναμε εκεί κοντά ένα νησί ψηλό καί κατάφυτο πού δέν τό έδερναν καί τόσο άγρια τά κύματα, άφοϋ ή μεγάλη όρμή τής τρικυμίας είχε πιά καταλαγιάσει. Πλησιάσαμε, ξεμπαρκάραμε καί, όπως ήμαστε τσακισμένοι ύστερα άπό τήν πολυήμερη τάλαιπωρία, μείναμε γιά πολύ ξαπλωμένοι στή γῆ.

νησί
του Διονύσου

Κάποτε όμως σηκωθήκαμε καί διαλέξαμε άνάμεσά μας τριάντα νά μείνουν νά φυλάγουν τό καράβι καί είκοσι νά άνέβουν μαζί μου στό νησί, γιά νά τό έξερευνήσουμε⁹. 7. Προχωρήσαμε κάπου τρία στάδια¹⁰ άπό τή θάλασσα διασχίζοντας ένα δάσος καί άντικρίσαμε μία στήλη χάλκινη, χαραγμένη μέ γράμματα έλληνικά, ξεθωριασμένα καί μισοσβησμένα, πού έλεγε: «Ός έδώ έφτασαν ό 'Ηρακλής καί ό Διόνυσος¹¹». 'Υπῆρχαν εκεί κοντά καί δυό πατημασιές πάνω σέ ένα βράχο, ή μία τριάντα περίπου μέτρα¹² καί ή άλλη μικρότερη. 'Η δεύτερη, ή πιό μικρή, ήταν θαρρῶ του Διονύσου, ένῶ ή άλλη του 'Ηρακλή. Προσκυνήσαμε καί προχωρήσαμε. Δέν είχαμε άπομακρυνθει πολύ, όταν βρεθήκαμε μπροστά σέ ένα ποτάμι πού κατέβαζε κρασί ολόιδιο μέ τό χιώτικο. Ήταν τόσο άφθοно, πού σέ μερικά μέρη μπορούσε κανείς καί μέ καράβι νά τό περάσει. Βλέποντας τά σημάδια αυτά πού έδειχναν ότι ό Διόνυσος πέρασε άπό έκει, σκεφτόμαστε πώς είχαμε ένα λόγο παραπάνω νά πιστέψουμε στό έπίγραμμα τής στήλης. 'Επειδή θέλησα νά μάθω άπό πού πήγαζε τό ποτάμι, άρχισα νά προχωρῶ δίπλα του άντίθετα μέ τό ρεύμα. Πηγή δέ βρήκα καμιά, μόνο πολλά καί μεγάλα κλήματα φορτω-

'Εξερεύνηση
του νησιού του
Διονύσου

μένα σταφύλια. Ἀπό τό καθένα, κοντά στή ρίζα, ἔσταζε διάφανο κρασί καί ἀπό τίς σταγόνες αὐτές σχηματιζόταν τό ποτάμι. Μέσα του μπορούσε νά δεῖ κανεῖς καί πολλά ψάρια πού ἔμοιαζαν πολύ στό χρῶμα καί στή γεύση μέ τό κρασί. Πιάσαμε μερικά, τά φάγαμε καί μεθύσαμε. Τότε τά ἀνοίξαμε καί βρήκαμε πώς ἦταν γεμάτα μούστο. Ὑστερα ὁμως σκεφτήκαμε τά ἄλλα ψάρια πού ζοῦνε στό νερό, τά ἀνακατεύαμε καί μετριάσαμε τή μεγάλη κρασοφαγία.

Περίληψη Κεφ. 8-9. Ὁ Λουκιανός καί οἱ φίλοι του περνοῦν τό ποτάμι ἀπό ἕναν πόρο καί συναντοῦν κάτι περίεργα κλήματα-γυναῖκες πού αἰχμαλωτίζουν δύο ἀπό τούς συντρόφους τους· ἐπιστρέφουν καί διηγοῦνται τήν περιπέτειά τους στούς ἀνθρώπους πού εἶχαν μείνει στό καράβι.

Ταξίδι στό
Διάστημα –
Ἀφιξη στή
Σελήνη –
Συνάντηση μέ
παράξενα ὄντα
καί μέ
τό βασιλιά
τοῦ τόπου

9. ... Ὑστερα πήραμε μερικές στάμνες καί κουβαλήσαμε νερό· πήραμε καί κρασί ἀπό τό ποτάμι. Τέλος ξενουχτήσαμε ἐκεῖ κοντά στήν παραλία¹³ καί τά χαράματα ξανοιχτήκαμε μέ ἐλαφρό ἀεράκι. Κατά τό μεσημέρι, ὅταν πιά δέ βλέπαμε τό νησί, ξαφνικά σηκώθηκε σίφουνας πού στριφογύρισε τό καράβι καί τό σήκωσε ψηλά ἴσαμε τριακόσια στάδια καί δέν τό ἄφηνε νά ξαναπέσει στή θάλασσα. Ἔτσι σηκωτό καθὼς ἦταν τό ἔσπρωχνε μπροστά ὁ ἀέρας πού εἶχε πέσει στά πανιά καί τά φούσκωνε. 10. Ἐπτὰ μέρες καί ἑπτὰ νύχτες¹⁴ ἀεροδρομήσαμε. Τήν ὄγδοη μέρα διακρίναμε μιά μεγάλη στεριά στόν ἀέρα, σάν νησί¹⁵, πού εἶχε σχῆμα σφαίρας καί ἦταν λουσιμένη στό φῶς. Τήν πλησιάσαμε, ἀγκυροβολήσαμε καί ξεπαρκάραμε. Καθὼς ἐξερευνούσαμε τή χώρα, βρήκαμε πώς ἦταν κατοικημένη καί καλλιεργημένη¹⁶. Καί ὅσο ἦταν μέρα δέ διακρίναμε ἀπό ἐκεῖ τίποτα. Σάν ἔπεσε ὁμως ἡ νύχτα, ἄρχισαν νά ξεπροβάλλουν καί ἄλλα πολλά νησιά¹⁷, ἄλλα μεγαλύτερα καί ἄλλα μικρότερα, πού εἶχαν τό χρῶμα τῆς φωτιᾶς. Ἀπό κάτω μας φάνηκε καί μιά ἄλλη στεριά μέ πολιτείες, ποτάμια, θάλασσες, δάση καί βουνά. Αὐτή λοιπόν εἶπαμε πώς ἔπρεπε νά εἶναι ἡ Γῆ μας¹⁸.

11. Ἀποφασίσαμε νά προχωρήσουμε καί πιο πέρα, συναντήσαμε ὁμως τούς Ἴπλόγυπους, ὅπως τούς λένε ἐκεῖ, καί μᾶς ἔπιασαν. Οἱ Ἴπλόγυποι εἶναι ἄνθρωποι πού καθαλικεύουν μεγάλους γύπες καί πού χρησιμοποιοῦν τά ὄρνια αὐτά γιά ἄλογα. Οἱ γύπες πάλι εἶ-

ναι πελώριοι και τίς πιό πολλές φορές έχουν τρία κεφάλια. Τό πόσο μεγάλοι είναι θά μπορούσε νά τό καταλάβει κανείς από τούτο: Έχουν φτερούγες πού ή καθεμιά είναι πιό μακριά και πιό χοντρή από τό κατάρτι μεγάλου φορτηγού πλοίου. Αύτοί οί Ίππογύποι έχουν διαταγή νά πετούν δλόγυρα στό νησί και, αν βρούν κανέναν ξένο, νά τόν οδηγούν στό βασιλιά. Μας έπιασαν λοιπόν και μας οδήγησαν μπροστά του. Έκείνος, μόλις μας είδε, μας κατάλαβε από τά ρούχα και είπε· «ξένοι, είστε λοιπόν Έλληνες;». Και όταν τό παραδεχτήκαμε, είπε, «Πώς φτάσατε εδώ διασχίζοντας τόση μεγάλη απόσταση στόν άέρα;». Κι εμείς του τά είπαμε όλα. Τότε άρχισε κι εκείνος νά μας διηγείται τά δικά του. Ότι δηλαδή και τόν ίδιο, πού ήταν άνθρωπος και τόν έλεγαν Ένδυμίωνα¹⁹, κάποτε, τήν ώρα πού κοιμόταν, τόν άρπαξαν από τή Γη, τόν έφεραν εδώ και τόν έκαναν βασιλιά σέ τούτη τή χώρα. Ό τόπος του, είπε, ήταν αυτός πού σέ μας κάτω φαίνεται γιά Φεγγάρι. Όστερα μας έδωσε κουράγιο και είπε νά μή φοβόμαστε τίποτα· ό,τι χρειαζόμαστε θά τό έχουμε²⁰. 12. «Και αν κερδίσω», συνέχισε, «τόν πόλεμο πού τώρα άρχίζω έναντίον τών κατοίκων του Ήλιου, θά ζήσετε κοντά μου οί πιό ευτυχισμένοι από όλους τούς ανθρώπους». Ρωτήσαμε ποιό ήταν οί έχθροι και ποιά ή αιτία τής έχθρας τους. «Ό Φαέθων»²¹, είπε, «ό βασιλιάς τών κατοίκων του Ήλιου – γιατί κατοικείται και ό Ήλιος²², όπως ακριβώς και ή Σελήνη – μας πολεμά εδώ και πολλά χρόνια τώρα. Άρχισε τόν πόλεμο από τήν εξής αιτία. Κάποτε συγκέντρωσα τούς πιό φτωχούς²³ από τό βασίλειό μου και θέλησα νά ιδρύσω μιάν άποικία στήν Άφροδίτη, πού ήταν έρημη και άκατοίκητη. Ό Φαέθων ζήλεψε και προσπάθησε νά έμποδίσει τήν ίδρυσή της και μας ρίχτηκε στά μισά του δρόμου πάνω στους Ίππομύρμηκες²⁴ του. Έκείνη τή φορά νικηθήκαμε, γιατί δέν ήμαστε τό ίδιο έτοιμοι, και γυρίσαμε πίσω. Τώρα όμως θέλω νά ξαναρχίσω τόν πόλεμο και νά ιδρύσω τήν άποικία. Αν επιθυμείτε, λοιπόν, πάρτε μέρος στήν εκστρατεία και εγώ θά δώσω στόν καθένα σας ένα βασιλικό γύπα και τόν υπόλοιπο όπλισμό. Θά ξεκινήσουμε αύριο. «Άς γίνει», είπα, «έτσι, άφού τό βρίσκεις έσύ σωστό».

13. Τότε λοιπόν δειπνήσαμε και μείναμε στό παλάτι του· τά χαράματα σηκώθηκαν και άρχίσαμε νά παίρνουμε τίς θέσεις μας, Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συμμετοχή
στήν

ἐκστρατεία
ἐναντίον
τοῦ βασιλιᾶ
τοῦ Ἥλιου –
Περιγραφή τῶν
δυνάμεων
τοῦ Ἐνδυμίωνα

γιατί οἱ σκοποὶ μᾶς εἰδοποιοῦσαν πὼς οἱ ἐχθροὶ πλησίαζαν. Ὁλος ὁ στρατός μας ἔφτανε τὶς ἑκατὸ χιλιάδες, χωρὶς νὰ ὑπολογίζουμε αὐτοὺς ποὺ κουβαλοῦσαν τὶς ἀποσκευές, τοὺς μηχανικοὺς, τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ξένους συμμάχους. Ἀπὸ τὶς ἑκατὸ χιλιάδες²⁵ οἱ ὀγδόνητα ἦταν οἱ Ἴππόγυποι καὶ εἴκοσι αὐτοὶ ποὺ καβαλῆκευαν τὰ Λαχανόφτερα. Τὰ Λαχανόφτερα εἶναι καὶ αὐτὰ τεράστια ὄρνια ποὺ ἀντὶ γιὰ φτέρωμα ἔχουν σ' ὄλο τους τὸ σῶμα πολὺ πυκνὰ λάχανα, ἐνῶ οἱ μακριές φτεροῦγες τους μοιάζουν πρὸς πολὺ μὲ μαρουλόφυλλα. Δίπλα τους εἶχαν παραταχτεῖ οἱ Κεχροβόλοι καὶ οἱ Σκορδομάχοι. Εἶχαν ἔρθει σύμμαχοι γιὰ τὸ βασιλιά καὶ ἀπὸ τὴ Μεγάλη Ἄρκτο τριάντα χιλιάδες Ψυλλοτοξότες καὶ πενήντα χιλιάδες Ἀνεμοδρόμοι. Οἱ Ψυλλοτοξότες ἵππεύουν μεγάλους ψύλλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχουν πάρει καὶ τὸ ὄνομα, ψύλλους μεγάλους ὅσο δώδεκα ἐλέφαντες. Οἱ Ἀνεμοδρόμοι πάλι εἶναι πεζοὶ ποὺ ὡστόσο πετοῦν στὸν ἄερα χωρὶς φτερά, μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο. Φοροῦν χιτῶνες μακριοὺς ὡς τὰ πόδια ποὺ τοὺς φουσκώνει ὁ ἄερας²⁶ σάν караβόπανα καὶ τοὺς σπρώχνει ὅπως τὰ πλοῖα. Αὐτοὺς συνήθως τοὺς χρησιμοποιοῦν στὶς μάχες γιὰ πελταστές. Διαδινόταν πὼς θὰ ἔρχονταν καὶ ἀπὸ τὰ ἀστέρια, ποὺ εἶναι πάνω ἀπ' τὴν Καπαδοκία, πέντε χιλιάδες Ἴππογέρανοι. Αὐτοὺς ἐγὼ δὲν τοὺς εἶδα, γιατί τελικὰ δὲν ἦρθαν. Ἔτσι δὲν τόλμησα νὰ περιγράψω πὼς ἦταν²⁷, μιά κι ἔλεγαν γιὰ ἐκείνους πράγματα τερατώδη καὶ ἀπίστευτα.

Ὁ ὀπλισμὸς
τοῦ
στρατεύματος
τοῦ Ἐνδυμίωνα
καὶ ἡ
διάταξή του

14. Αὐτὴ ἦταν ἡ δύναμη τοῦ Ἐνδυμίωνα. Ὀπλισμὸ εἶχαν τὸν ἴδιο ὄλοι. Τὰ κράνη τους ἦταν ἀπὸ κουκιά, γιατί στὸν τόπο τους ἔχουν μεγάλα καὶ γερά κουκιά. Οἱ θώρακές τους ἦταν μὲ λέπια, ὄλοι ἀπὸ λούπινα²⁸. Ράβουν τὶς φλοῦδες ἀπὸ λούπινα τὴ μιά μὲ τὴν ἄλλη κι ἔτσι κατασκευάζουν τοὺς θώρακες. Οἱ φλοῦδες ἀπὸ τὰ λούπινα εἶναι ἀδιαπέραστες, ὅπως τὸ κέρατο²⁹. Οἱ ἀσπίδες καὶ τὰ ξίφη τους ἦταν σάν τὰ ἑλληνικά. Ὅταν ἔφτασε ἡ ὥρα τῆς μάχης, παρατάχτηκαν ἔτσι³⁰.

15. Τῆ δεξιᾷ πτέρυγα τὴν κρατοῦσαν οἱ Ἴππόγυποι καὶ ὁ βασιλιάς περιτριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς ἐπιλέκτους του³¹. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦμαστε κι ἐμεῖς. Τὴν ἀριστερὴ τὴν κρατοῦσαν τὰ Λαχανόφτερα. Στὴ μέση μῆκαν οἱ σύμμαχοι, καθένας ὅπως ἔκρινε καλύτερα. Οἱ πεζοί, ποὺ ἦταν κάπου ἐξήντα ἑκατομύρια, παρατάχτη-

καν με τόν ακόλουθο τρόπο. Στη Σελήνη ζοῦν πολλές καί μεγάλες ἀράχνες πού ἡ καθεμιά ξεπερνᾷ κατά πολύ ἓνα κυκλαδίτικο νησί. Αὐτές τίς πρόσταξε νά ὑφάνουν πέρα γιά πέρα τό ἀέρινο διάστημα πού βρίσκεται ἀνάμεσα στή Σελήνη καί στήν Ἄφροδίτη. Μόλις ἀποτελείωσαν τό ἔργο καί δημιούργησαν ἓνα πλάτωμα σάν πεδιάδα, πάνω του παράταξε τό πεζικό· ἀρχηγός τους ἦταν ὁ Νυκτερίων, ὁ γιός τοῦ Εὐδιάνακτα, μαζί μέ ἄλλους δύο.

16. Ὅσο γιά τούς ἐχθρούς, τήν ἀριστερή παράταξη κρατοῦσαν οἱ Ἴππομύρμηγκες καί ἀνάμεσά τους ἦταν καί ὁ Φαέθων. Οἱ Ἴππομύρμηγκες³² εἶναι φτερωτά θηρία πού μοιάζουν σέ ὅλα μέ τά δικά μας μυρμηγκία ἐκτός ἀπό τό μέγεθος· ὁ μεγαλύτερός τους ἔφτανε καί τά ἐξήντα μέτρα. Πολεμοῦσαν ὄχι μόνο αὐτοί πού τούς καβαλίκευαν, ἀλλά καί οἱ ἴδιοι καί κυρίως μέ τά κέρατά τους. Ἔλεγαν πώς ἦταν κάπου πενήντα χιλιάδες. Δεξιά τους παρατάχτηκαν οἱ Ἄεροκώνωπες, περίπου πενήντα χιλιάδες καί αὐτοί, ὄλοι τοξότες καβάλα πάνω σέ μεγάλα κουνούπια. Δίπλα τους οἱ Ἄεροκόρδακες³³, πεζοί μέ ἐλαφρῦ ὄπλισμό, πού ἦταν ὥστόσο καί αὐτοί πολεμιστές. Ἐριχναν ἀπό μακριά μέ τίς σφεντόνες τους πελώρια ρεπάνια καί, δποιοι χτυποῦσαν, δέν μπορούσε νά ἀντέξει οὔτε γιά λίγο, μόνο ἄρχιζε νά ξεψυχάει βγάζοντας ἀπό τό τραῦμα του μιά δυσωδία³⁴. Ἔλεγαν πώς ἄλειφαν τά βέλη τους μέ δηλητήριο ἀπό μολόχα³⁵... Ἔλεγαν πώς καί ἀπό τούς συμμαχοῦς τοῦ Φαέθοντα καθυστεροῦσαν οἱ σφενδονιστές, πού εἶχε ζητήσει ἀπό τό Γαλαξία, καί οἱ Νεφελοκένταυροι³⁶. Οἱ τελευταῖοι ἔφτασαν, πού νά μήν ἔσωναν, δταν πιά ἡ μάχη εἶχε κριθεῖ, ἐνῶ οἱ σφενδονιστές δέν παρουσιάστηκαν καθόλου. Γι' αὐτό λένε πώς ὁ Φαέθων ὀργίστηκε ἐναντίον τους καί ἀργότερα ἔκαψε τή χώρα τους.

17. Αὐτή λοιπόν στάθηκε καί τοῦ Φαέθοντα ἡ δύναμη, μέ τήν ὁποία βάδιζε ἐναντίον μας. Μόλις ὕψωσαν τίς σημαῖες τῆς μάχης καί ὀγκάνισαν οἱ ὄνοι – αὐτούς ἔχουν γιά σαλπικτές – ἄρχισαν νά πολεμοῦν. Ἡ ἀριστερή παράταξη τῶν κατοίκων τοῦ Ἥλιου τράπηκε ἀμέσως σέ φυγή, χωρίς οὔτε κᾶν νά ἀντισταθεῖ στους Ἴππόγυπους· ἐμεῖς τούς κυνηγοῦσαμε καί τούς σκοτώναμε. Ἡ δεξιά τους ὁμως παράταξη νικοῦσε τήν ἀριστερή δική μας. Καί, δταν ἐπιτέθηκαν καί

Ἡ διάταξη τῶν ἐχθρικών δυνάμεων

Ἡ μάχη – Νίκη τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης

οί Ἄεροκόνωπες, καταδίωξαν τοὺς δικοὺς μας ὡς τοὺς πεζοὺς. Ἄλλὰ ἐκεῖ μέ τῆ βοήθεια καί τῶν πεζῶν οἱ ἐχθροὶ γύρισαν τίς πλάτες καί ἄρχισαν νά φεύγουν καί προπάντων, ὅταν ἔμαθαν πὼς στήν ἀριστερή πλευρά οἱ δικοὶ τους εἶχαν νικηθεῖ. Ὅταν ἡ φυγή τους εἶχε πιά γενικευτεῖ, πολλοὶ ἦταν αὐτοὶ πού πίνονταν ζωντανοὶ μά πολλοὶ καί αὐτοὶ πού σκοτώνονταν. Τό αἷμα ἔτρεχε ἄφθονο στά σύννεφα, ὥστε νά βᾶφονται καί νά φαίνονται κόκκινα, ὅπως τά βλέπουμε ἀπό τῆ Γῆ, τήν ὥρα πού βασιλεύει ὁ Ἥλιος. Ἀκόμη ἄφθονο αἷμα ἔσταζε καί στή Γῆ, ἔτσι πού ἀναρωτήθηκα μήπως κάτι τέτοιο εἶχε συμβεῖ καί πῶ παλιά ἐδῶ πάνω καί ὁ Ὅμηρος νόμισε πὼς ὁ Δίας ἔβρεξε αἷμα γιά τό θάνατο τοῦ Σαρπηδόνα³⁷. 18. Ὅταν γυρίσαμε ἀπό τήν καταδίωξη, στήσαμε δυό τρόπαια· τό ἓνα τό στήσαμε πάνω στό πλέγμα πού εἶχαν ὑφάνει οἱ ἀράχνες γιά τῆ νίκη μας στήν πεζομαχία καί τό ἄλλο στά σύννεφα γιά τῆ νίκη μας στήν ἀερομαχία.

*Ὁ ἐρχομός τῶν
νεφελο-
κενταύρων –
Νίκη τῶν
κατοίκων
τοῦ Ἥλιου*

Ἐνῶ ὁμοῦς ἀκόμα γίνονταν αὐτά, οἱ σκοποὶ εἰδοποιοῦσαν πὼς κάπαζαν ἐναντίον μας οἱ Νεφελοκένταυροι, αὐτοὶ πού ἔπρεπε νά ἔρθουν νά βοηθήσουν τό Φαέθοντα πρὶν ἀπό τῆ μάχη. Καί πράγματι φαίνονταν νά πλησιάζουν· ἦταν ἓνα θέαμα πολύ ἀλλόκοτο καθὼς ἦταν μισοὶ ἄνθρωποι καί μισοὶ φτερωτά ἄλογα. Τό ἀνθρώπινο μέρος ἦταν ὅσο τό πάνω μισό ἀπό τόν κολοσσό τῆς Ρόδου³⁸, τό ἄλλο γίσιμο ὅσο ἓνα μεγάλο φορτηγὸ πλοῖο. Τό πλῆθος τους δέν τό ἀνέφερα³⁹, γιά νά μή φανεῖ ἀπίστευτο· τόσο πολλοὶ ἦταν! Ἀρχηγὸ εἶχαν τόν Τοξότη⁴⁰ ἀπὸ τό Γαλαξία. Σάν ἔμαθαν πὼς οἱ φίλοι τους εἶχαν νικηθεῖ, ἔστειλαν μήνυμα στό Φαέθοντα νά ἐπιτεθεῖ πάλι, ἐνῶ οἱ ἴδιοι συνάχτηκαν καί ἔπρσαν πάνω στοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης, πού ἦταν ἀσύντακτοι, καθὼς εἶχαν σκορπίσει χωρὶς καμιά τάξη γιά τήν καταδίωξη καί γιά τά λάφυρα. Ἀμέσως τοὺς ἔτρεψαν ὅλους σέ φυγή, ἐνῶ τόν ἴδιο τό βασιλιά τόν καταδίωξαν πρὸς τήν πόλη καί τοῦ σκότωσαν τά πῶ πολλά ἀπὸ τά ὄρνια του. Γκρέμισαν καί τά τρόπαια καί ἐρήμωσαν ὀλόκληρο τό μέρος πού εἶχαν ὑφάνει οἱ ἀράχνες. Ἐμένα καί δυό ἄλλους ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου μᾶς ἐπίασαν αἰχμαλώτους. Στό μεταξύ εἶχε πιά φτάσει καί ὁ Φαέθων καί τότε ἐκεῖνοι ἄρχισαν νά στήνουν ἄλλα τρόπαια. 19. Ἐμᾶς μᾶς ἔδεσαν τά χέρια πισθάγκωνα μέ ἓνα κομμάτι ἀπὸ δίχτυ ἀράχνης καί

τήν ἴδια μέρα μᾶς ὀδήγησαν στὸν Ἥλιο. Τὴν πόλη ὁμως δὲ θέλησαν νὰ τὴν πολιορκήσουν, παρά γύρισαν πίσω καὶ ἄρχισαν νὰ ἀποκλείουν μὲ τείχος τὸ διάστημα τοῦ ἀέρα ἀνάμεσα στὴ Σελήνη καὶ στὸν Ἥλιο, γιὰ νὰ μὴ φτάνει τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου σ' αὐτήν. Τὸ τείχος, ποῦ ἦταν ἀπὸ σύννεφα, ἦταν διπλό, ὥστε ἔγινε πραγματικὴ ἐκκλειψὴ τῆς Σελήνης καὶ ὀλόκληρη βυθίστηκε σ' ἓνα ἀτέλειωτο σκοτάδι.

Ὁ Ἐνδυμίων ἀναγκασμένος ἀπὸ αὐτὸ ἔστειλε καὶ παρακάλεσε νὰ γκρεμίσουν τὸ τείχος καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσουν νὰ ζοῦν στὸ σκοτάδι καὶ ὑποσχέθηκε πὼς καὶ φόρους θὰ πλήρωνε καὶ σύμμαχος θὰ γινόταν καὶ στὸ μέλλον δὲ θὰ τοὺς ξαναπολεμοῦσε ποτέ πιά. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἤθελε νὰ δώσει καὶ ὀμήρους. Ὁ Φαέθων συγκέντρωσε τοὺς δικούς του δυὸ φορές⁴¹. στὴν πρώτη συγκέντρωση δὲ χαλάρωσαν καθόλου τὴν ὀργή τους, στὴ δευτέρη ὁμως ἄλλαξαν γνώμη καὶ δέχτηκαν τὴν εἰρήνη μὲ τοὺς ἀκόλουθους ὅρους: 20. «Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου καὶ οἱ σύμμαχοί τους ἔκαναν συνθήκη⁴² μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης καὶ τοὺς συμμάχους τους μὲ τὸν ὄρο οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου νὰ γκρεμίσουν τὸ τείχος, νὰ μὴν ξαναμποῦν στὴ Σελήνη καὶ νὰ ἐπιστρέψουν τοὺς αἰχμαλώτους, τὸν καθένα γιὰ ὀρισμένο ποσό· οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης νὰ ἀφήσουν αὐτόνομα τὰ ἄλλα ἀστέρια καὶ νὰ μὴν ξαναπάρουν τὰ ὄπλα ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ Ἥλιου. Ὁ ἓνας νὰ βοηθᾶει τὴ χώρα τοῦ ἄλλου, ἂν κάποιος τοὺς ἐπιτεθεῖ. Ὁ Βασιλιάς τῆς Σελήνης νὰ πληρώνει κάθε χρόνο φόρο στὸ βασιλιά τοῦ Ἥλιου δέκα χιλιάδες ἀμφορεῖς γεμάτους δροσιά⁴³. Νὰ δώσει καὶ ὀμήρους ἀπὸ τοὺς δικούς του δέκα χιλιάδες. Νὰ στείλουν ἀποίκους στὴν Ἀφροδίτη ὄλοι μαζί καὶ στὸν ἀποικισμό νὰ μπορεῖ νὰ λάβει μέρος καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅποιος θέλει. Τέλος ν' ἀναγράψουν τὴ συνθήκη σὲ στήλη ἀπὸ κεχριμπάρι καὶ νὰ τὴ στήσουν μέσα στὸν ἀέρα, στὰ σύνορα. Ὁρκίστηκαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἥλιου ὁ Πυρωνίδης, ὁ Θερείτης καὶ ὁ Φλόγιος, ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης ὁ Νύκτωρ, ὁ Μήνιος καὶ ὁ Πολυλάμπης»⁴⁴.

*Σύναψη
εἰρήνης
Ἐνδυμίωνα -
Φαέθοντα
καὶ
οἱ ὄροι τῆς*

21. Μὲ αὐτούς τοὺς ὅρους ἔγινε ἡ εἰρήνη. Ἀμέσως ἄρχισαν νὰ γκρεμίζουν τὸ τείχος, κι ἐμᾶς τοὺς αἰχμαλώτους μᾶς ἔδωσαν πίσω.

*Ὁ Λουκιανός
καὶ οἱ*

σύντροφοί του
ἀπορρίπτουν
πρόταση νά
μείνουν
στή Σελήνη

Όταν φτάσαμε στή Σελήνη, βγήκαν νά μᾶς προϋπαντήσουν καί μᾶς καλωσόριζαν μέ δάκρυα στά μάτια καί οἱ σύντροφοί μας ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἐνδυμίων πού ἐπέμενε νά μείνουμε κοντά του καί νά πάρουμε μέρος στόν ἀποικισμό. Ἐγώ ὁμως δέ δεχόμουν μέ κανένα τρόπο καί ζητοῦσα νά μέ στείλει πίσω, κάτω στή θάλασσα⁴⁵. Σάν κατάλαβε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά μέ πείσει, μᾶς ἔστειλε πίσω, ἀφοῦ μᾶς φιλοξένησε ἐπτά μέρες.

Περίληψη Κεφ. 22-23. Ὁ Λουκιανός, προτοῦ ἐγκαταλείψει τή Σελήνη, περιγράφει τά ἀξιοθαύμαστα πού εἶδε καί γνώρισε ἐκεῖ: πῶς γεννιοῦνται καί πῶς πεθαίνουν οἱ ἄνθρωποι, πῶς ζοῦν, τί τρῶνε κτλ.

Οἱ παράδοξες
συνήθειες
καί ὁ
παράδοξος
τρόπος ζωῆς
τῶν κατοίκων
τῆς
Σελήνης

23. ..Οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης θεωροῦν κάποιον ὥραϊο, ἂν εἶναι φαλακρός καί δέν ἔχει μαλλιά. Τούς μαλλιαρούς τούς σιχαίνονται⁴⁶. Ἀντίθετα στ' ἀστέρια πού λέγονται Κομηῆτες⁴⁷ ὁμορφους θεωροῦν τούς μακρυμάλληδες. Στή Σελήνη βρίσκονταν μερικοί πού μᾶς ἱστοροῦσαν γιά ἐκεῖνα τά μέρη. Ἀκόμα οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης βγάζουν καί γένια λίγο πάνω ἀπό τά γόνατα. Νύχια δέν ἔχουν στά πόδια καί εἶναι ὅλοι τους μονοδάχτυλοι⁴⁸. Πάνω στοῦς γλουτούς τους φυτρώνει ἓνα μακρὺ σάν οὐρά λάχανο, πού εἶναι πάντα πράσινο καί δέ σπάει, ὅταν ξαπλώνουν ἀνάσκελα. 24. Ἀπό τή μύτη τους, ὅταν τή φυσοῦν, βγάζουν δυνατὸ μέλι. Ὅταν πάλι δουλεύουν ἢ γυμνάζονται, ὀλόκληρο τό κορμί τους ἰδρώνει γάλα, ἀπό τό ὁποῖο μπορεῖ κανεῖς καί τυρί νά πῆξει, ἂν στάξει μέσα του λίγο ἀπό τό μέλι. Λάδι κάνουν ἀπό τά κρεμμύδια τους καί εἶναι πολὺ πυκνὸ καί εὐωδιαστὸ σάν μύρο. Ἐχουν καί πολλά ἀμπέλια πού βγάζουν νερό, γιατί οἱ ρόγες ἀπό τά σταφύλια εἶναι σάν χαλάζι· καί νομίζω, ὅταν σηκωθεῖ ἀέρας καί κουνήσει τά κλήματα ἐκεῖνα, τότε σέ μᾶς κάτω πέφτει τό χαλάζι⁴⁹, καθὼς κόβονται τά σταφύλια. Τὴν κοιλιά τους τὴν ἔχουν γιά σακκούλα, ὅπου βάζουν ὅ,τι χρειάζονται, γιατί μποροῦν νά τὴν ἀνοίγουν καί νά τὴν ξανακλείουν. Μοῦ φαίνεται πῶς μέσα της δέν ὑπάρχουν καθόλου ἔντερα, ἢ, γιά νά πῶ καλύτερα, ὑπάρχει τοῦτο μόνο: ἓνα πυκνὸ καί δασύ τρίχωμα, ὥστε καί τά νεογέννητα, ὅταν κάνει κρῦο, νά κρύβονται σ' αὐτὴ⁵⁰. 25. Ροῦχα οἱ πλούσιοι⁵¹ ἔχουν γνάλινα μαλακά, ἐνῶ οἱ φτωχοὶ χάλκινα ὑφαντά. Στούς τόπους ἐκείνους ὑπάρχει ἄφθονος χαλκὸς πού τὸν

βρέχουν και τόν δουλεύουν, όπως τό μαλλί. Γιά τά μάτια τους όμως διαστάζω νά πῶ τί λογῆς ἦταν, γιά νά μή νομίσει κανείς ὅτι λέω ψέματα, ἐπειδή ὁ λόγος μου θά φανεῖ ἀπίστευτος. Ὡστόσο θά τό πῶ καί αὐτό. Τά μάτια τους λοιπόν εἶναι κινητά⁵² καί ὁποῖος θέλει τά βγάξει καί τά φυλάει ὥσπου νά ξαναχρειαστεῖ νά δεῖ. Τότε τά βάζει καί βλέπει. Πολλοί, ὅταν χάσουν τά δικά τους, δανεῖζονται ἀπό ἄλλους καί βλέπουν. Ἄλλοι πάλι ἔχουν πολλά ζευγάρια μάτια φυλαγμένα – οἱ πλούσιοι. Τά αὐτιά τους εἶναι φύλλα ἀπό πλατάνια⁵³, ἐκτός ἀπό τούς Δενδρίτες πού τά ἔχουν ξύλινα.

26. Ἄλλά καί κάποιο ἄλλο παράδοξο πράγμα εἶδα στά ἀνάκτορα. Πάνω ἀπό ἓνα πηγάδι, ὄχι πολύ βαθύ, βρίσκεται ἓνας μέγας καθρέφτης⁵⁴. Ἄν κατεβεῖ κανείς στό πηγάδι, ἀκούει ὅλα ὅσα λένε κάτω στή Γῆ. Ἄν πάλι κοιτάξει στόν καθρέφτη, βλέπει ὅλες τίς πολιτείες καί ὄλους τούς λαούς, σάν νά βρίσκεται ἀνάμεσά τους. Τότε εἶδα⁵⁵ τούς δικούς μου καί ὀλόκληρη τήν πατρίδα· ἄν ὅμως μέ ἔβλεπαν καί ἐκεῖνοι, αὐτό δέν μπορῶ νά τό πῶ μέ σιγουριά. Ὅποιος δέν πιστεύει πῶς αὐτά ἔτσι εἶναι, ἄν κάποτε καί ὁ ἴδιος πάει ἐκεῖ, θά μάθει πῶς λέω τήν ἀλήθεια⁵⁶.

27. Καί γιά νά ξαναγυρίσω τελοσπάντων στή διήγησή μου, κάποτε ἀποχαιρέτησαμε τό βασιλιά καί τούς δικούς του, μῆκαμε στό καράβι καί ἀνοιχτήκαμε. Σ' ἐμένα ὁ Ἐνδυμίων εἶχε χαρίσει καί δῶρα⁵⁷, δύο γυάλινους χιτῶνες, πέντε χάλκινους καί μία πανοπλία ἀπό λούπινα⁵⁸, πού ὄλ' αὐτά τ' ἄφησα στό κῆτος⁵⁹. Ἔστειλε μαζί μας καί χίλιους Ἱππόγυπους, γιά νά μᾶς συνοδεύσουν ἴσαμε πεντακόσια στάδια.

28. Στή διαδρομή μας περάσαμε ἀπό πολλές καί διάφορες χῶρες καί ἀράξαμε στήν Ἀφροδίτη, πού μόλις εἶχε ἀρχίσει νά κατοικεῖται. Ἐκεῖ βγήκαμε καί πήραμε νερό. Ὑστερα μῆκαμε στό Γαλαξία καί πλέαμε σύρριζα μέ τή στεριά τοῦ Ἥλιου, πού τόν εἶχαμε στά ἀριστερά μας. Ὅμως δέν ἀποβιβάστηκαμε, μόλο πού τό λαχταροῦσαν πολύ, οἱ σύντροφοί μου⁶⁰, γιατί δέ μᾶς ἄφησε ὁ ἀέρας. Θαυμάζαμε ὥστόσο τή χῶρα, πού ἦταν ὀλοπράσινη, εὐφορη καί γεμάτη νερά καί πολλά ἀγαθά⁶¹. Τότε μᾶς εἶδαν οἱ Νεφελοκένταυροι, οἱ μισθοφόροι τοῦ Φαίθοντα, καί πέταξαν καί ἤλθαν στό καράβι μας. Μόλις ὅμως ἔμαθαν πῶς εἴμαστε σύμμαχοι, ξανάφυγαν. 29. Στό μετα-

*Τό ταξίδι τοῦ
γυρισμοῦ –
Λυχνόπολη –
Νεφελο-
κοκκυγία –
Προσθαλάσσωση*

ξύ εἶχαν πιά φύγει καί οἱ Ἱππόγυποι πού μᾶς συνόδευαν.

Ἐμεῖς συνεχίσαμε τό ταξίδι μας ἕνα μερόνυχτο καί κατά τό ἀπόγευμα τῆς δευτέρας μέρας φτάσαμε στή λεγόμενη Λυχνόπολη⁶², ἐνῶ εἶχαμε πιά ἀρχίσει νά πλεύουμε πρὸς τή Γῆ. Ἡ πολιτεία αὐτή βρίσκεται ἀνάμεσα στίς Πλειάδες καί Ὑάδες, εἶναι ὁμως πολύ πύχαμηλά ἀπό τό Γαλαξία. Βγήκαμε ἔξω στή στεριά, μά ἄνθρωπο δέ βρήκαμε κανένα, μόνο πολλά λυχνάρια πού περιδιάβαζαν ἐδῶ κι ἐκεῖ καί περνοῦσαν τόν καιρό τους στήν ἀγορά ἢ στό λιμάνι. Τά πύχα πολλά ἦταν μικρά, σάν νά ποῦμε οἱ φτωχοῖ τοῦ τόπου, καί λίγα μόνο τά μεγάλα καί τρανά πού ἦταν πολύ φωτεινά καί ξεχώριζαν ἀπό τά ἄλλα⁶³. Τό καθένα εἶχε δική του ξεχωριστή κατοικία, ἕνα λυχναρόσπιτο. Εἶχαν καί ὀνόματα, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, καί τά ἀκούγαμε πού μιλοῦσαν κιόλας· καί ὄχι μόνο δέ μᾶς ἔκαναν κανένα κακό, ἀλλά μᾶς προσκαλοῦσαν, νά μᾶς φιλοξενήσουν. Ἐμεῖς ὥστόσο φοβόμαστε καί κανένας δέν τόλμησε νά πάει οὔτε γιά φαγητό οὔτε γιά ὕπνο. Τό Διοικητήριό τους εἶναι κτισμένο στό κέντρο τῆς πόλης, ὅπου μένει ὁ ἄρχοντάς τους ὅλη τή νύχτα καί φωνάζει τόν καθένα μέ τ' ὄνομά του· ὅποιος δέν παρουσιαστεῖ ἀμέσως καταδικάζεται σέ θάνατο σάν λιποτάκτης. Καί ὁ θάνατος εἶναι τό σβῆσιμο τῆς φωτιάς του. Ἐμεῖς στεκόμαστε ἐκεῖ κοντά καί βλέπαμε αὐτά πού γίνονταν καί ἀκούγαμε τά λυχνάρια νά ἀπολογοῦνται καί νά λένε γιά ποῖό λόγο εἶχαν καθυστερήσει. Ἐκεῖ ἀναγνώρισα καί τό δικό μας λυχνάρι. Τό χαιρέτησα καί ζήτησα νά μάθω πῶς ἦταν τά πράγματα στό σπίτι μας. Καί αὐτό μοῦ τά διηγήθηκε ὄλα⁶⁴.

Ἐκεῖνη λοιπόν τή νύχτα μείναμε στή Λυχνόπολη καί τήν ἄλλη μέρα ξεκινήσαμε καί ἀρμενίζαμε κοντά πιά στά σύννεφα. Ἐκεῖ εἶδαμε καί θαυμάσαμε καί τήν πόλη Νεφελοκοκκυγία⁶⁵, ὅπου ὁμως δέ βγήκαμε, γιατί δέ μᾶς ἄφηνε ὁ ἀέρας. Στήν πολιτεία αὐτή ἔλεγαν πῶς βασιλιάς ἦταν ὁ Κόρωνος, ὁ γιός τοῦ Κοτυφίωνα. Ἐγώ τότε θυμήθηκα τόν ποιητή Ἀριστοφάνη, ἄνθρωπο σοφό, πού λέει τήν ἀλήθεια καί πού ἄδικα δέν τόν πιστεύουν γιά ὄσα ἔχει γράψει. Τρεῖς μέρες ἀργότερα δακρίναμε πιά καθαρά καί τόν Ὠκεανό, ἀλλά στεριά δέ βλέπαμε πουθενά, ἐκτός ἀπό τίς χῶρες πού ἦταν στόν ἀέρα. Ὅμως καί αὐτές φαίνονταν γεμάτες ἀπό φωτιά καί πλημμυρισμένες ἀπό λάμψη. Κατά τήν τέταρτη μέρα, γύρω στό μεσημέρι, ὁ ἀέρας πῆρε νά ὑποχωρεῖ καί νά κοπάζει καί τότε πέσαμε μαλακά στή θά-

λασσα. 30. Μόλις άγγιξαμε τό νερό, πλημμυρίσαμε από χαρά και άγαλλίαση και ήμαστε τρισευτυχισμένοι με τό γεγονός αυτό. Ξεμπαρκάραμε και άρχισαμε νά κολυμπάμε, μιά και γιά καλή μας τύχη ήταν γαλήνη και ή θάλασσα άκύμαντη⁶⁶.

Φαίνεται όμως πώς συχνά μιά άλλαγή στό καλύτερο γίνεται άρχή γιά μεγαλύτερα κακά. Γιατί κι έμεις δυό μόνο μέρες ταξιδέψαμε με καλό καιρό. Τά ξημερώματα τής τρίτης είδαμε κατά τήν Άνατολή θηρία και πολλά άλλα κήτη, προπαντός όμως ένα πού ξεχώριζε από όλα και ήταν μεγάλο ίσαμε χίλια πεντακόσια στάδια. Έτρεχε καταπάνω μας με άνοιχτό τό στόμα ταράζοντας από μακριά τή θάλασσα. Ήταν περιλουσμένο με άφρό και μās έδειχνε τά δόντια του, όλα σουβλερά, όπως τά παλούκια, και άσπρα σαν νά ήταν από έλεφαντόδοντο. Έμεις άποχαιρετιστήκαμε γιά τελευταία φορά, άγκαλιαστήκαμε και περιμέναμε. Και αυτό, πού είχε φτάσει κοντά, μās ρούφηξε και μās κατάπιε μαζί με τό καράβι⁶⁷. Δέν πρόλαβε ώστόσο νά μās κομματιάσει με τά δόντια του, έπειδή τό πλοίο, άνάμεσα από τά άνοίγματά τους, γλίστησε στην κοιλιά του.

*Ή εμφάνιση
του κήτους -
Τό κήτος
καταπίνει τό
πλοίο*

31. Όταν βρεθήκαμε μέσα, στην άρχή ήταν σκοτάδι και δέ διακρίναμε τίποτα· ύστερα όμως άνοιξε τό στόμα του και είδαμε ένα μεγάλο κοίλωμα, πλατύ πέρα γιά πέρα και βαθύ, άρκετό νά χωρέσει μιά πολυάνθρωπη πόλη. Μέσα του είχε μικρά και μεγάλα ψάρια, πολλά άλλα θηρία κατασπαραγμένα, караβόπανα, άγκυρες, ανθρώπινα κόκαλα και έμπορεύματα. Στή μέση ήταν στεριά και λόφοι, πού σχηματίστηκαν, νομίζω, από τή λάσπη πού κατάπινε τό κήτος και πού ύστερα, σιγά-σιγά, κατακάθιζε. Όπως και νά ναι μιά φορά, πάνω στή στεριά είχε φυτρώσει ένα δάσος με δέντρα κάθε είδους, είχαν βλαστήσει λαχανικά και όλα έδιναν τήν έντύπωση πώς τά καλλιεργούσαν. Ή περιφέρεια τής ξηράς ήταν διακόσια σαράντα στάδια. Τέλος μπορούσε νά δει κανείς και θαλασσοπούλια, γλάρους και άλκυόνες, πού έχτιζαν τίς φωλιές τους πάνω στά δέντρα.

*Τό έσωτερικό
του κήτους*

32. Τότε λοιπόν έμεις γιά πολλή ώρα κλαίγαμε. Ύστερα σήκωσα τούς συντρόφους μου και βάλαμε στηρίγματα στό καράβι· τρίψαμε ξύλα, άνάψαμε φωτιά και έτοιμάσαμε φαγητό με δ,τι βρέθηκε. Όλό-

*Ή έξερεύνηση
του κήτους*

γυρα ὑπῆρχαν ἄφθονα καί κάθε λογῆς κρέατα ἀπό ψάρια. Νερό εἶχαμε ἀκόμη αὐτό πού πήραμε ἀπό τήν Ἄφροδίτη. Τήν ἄλλη μέρα, ὅταν σηκωθήκαμε, κάθε φορά πού τό κῆτος ἀνοίγε τό στόμα του, βλέπαμε ἄλλοτε βουνά, ἄλλοτε μόνο τόν οὐρανό, πολλές φορές ὁμως καί νησιά. Καταλαβαίναμε πώς τό θηρίο ἔτρεχε γρήγορα σέ κάθε μεριά τῆς θάλασσας. Ὅταν εἶχαμε πιά συνηθίσει στή διαμονή ἐκείνη, πήρα ἐπτά ἀπό τούς συντρόφους καί ἄρχισα νά προχωρῶ στό δάσος, γιατί ἤθελα νά τά ἐξερευνήσω ὅλα⁶⁸. Δέν εἶχαμε ἀκόμα προχωρήσει καλά καλά μήτε πέντε στάδια, ὅταν βρήκαμε ἓνα ναό τοῦ Ποσειδῶνα, ὅπως φανέρωνε ἡ ἐπιγραφή. Σέ λίγη ἀπόσταση εἶδαμε καί πολλούς τάφους μέ ἐπιτύμβιες στήλες καί μιᾶ πηγῆ μέ πεντακάθαρο νερό. Ἀκόμα ἀκούσαμε καί γαύγισμα σκυλιοῦ καί ἀπό μακριά φαινόταν καί καπνός· συμπεράναμε πώς ὑπῆρχε κάποια ἀγροικία.

*Ἡ συνάντηση
μέ τό
γερο-ναυαγό
Σκίνθαρο*

33. Προχωρήσαμε λοιπόν βιαστικά καί βρεθήκαμε μπροστά σέ ἓνα γέρο καί ἓνα νεαρό πού δούλευαν μέ ζῆλο σέ ἓνα λαχανόκηπο· προσπαθοῦσαν νά μεταφέρουν μέ αὐλάκι σ' αὐτό νερό ἀπό τήν πηγῆ. Σταματήσαμε χαρούμενοι τήν ἴδια στιγμή ὁμως καί φοβισμένοι. Ἀλλά κι ἐκεῖνοι εἶχαν πάθει, φαίνεται, τό ἴδιο μέ ἐμᾶς καί στέκονταν ἀμίλητοι. Ὑστερα ἀπό λίγο ὁ γέρος εἶπε· «ποιοί, λοιπόν, εἶστε σεῖς, ξένοι; εἶστε τίποτα θαλασσινοί δαίμονες ἢ ἄνθρωποι δυστυχισμένοι ὅπως ἐμεῖς; Γιατί ἐμεῖς, μολονότι ἤμαστε ἄνθρωποι στεριανοί, τώρα ἔχουμε γίνει θαλασσινοί καί πλέουμε μαζί μέ τοῦτο τό θηρίο πού μᾶς κρατεῖ μέσα του, χωρίς καλά καλά νά ξέρουμε αὐτό πού παθαίνουμε. Νομίζουμε πώς ἔχουμε πεθάνει, ἀλλά τήν ἴδια στιγμή πιστεύουμε πώς ζοῦμε κιόλας». Σ' αὐτά ἐγώ ἀπάντησα· «Κι ἐμεῖς, γέροντα, εἶμαστε ἄνθρωποι, νεοφερμένοι, πού πρῖν ἀπό λίγο μαζί μέ τό καράβι μᾶς κατάπτε τό θηρίο. Καί τώρα προχωρήσαμε, γιατί θέλαμε νά μάθουμε πῶς ἔχουν τά πράγματα στό δάσος ἔτσι μεγάλο καί πυκνό πού φάνταζε. Καί ὅπως φαίνεται, κάποιος θεός μᾶς ὁδήγησε, γιά νά σέ δοῦμε καί γιά νά μάθουμε πῶς δέν εἶμαστε οἱ μόνοι φυλακισμένοι σ' αὐτό τό θηρίο. Μά, γιά πές μας τή συμφορά σου, ποῖός εἶσαι καί πῶς βρέθηκες ἐδῶ μέσα». Μᾶς ἀπάντησε πῶς δέ θά πεῖ τίποτα οὔτε θά μᾶς ρωτήσῃ, προτοῦ μᾶς φιλοξενήσῃ μέ ὅ,τι ἔχει⁶⁹. Μᾶς πήρε λοιπόν καί μᾶς ὁδήγησε στό σπίτι του – τό

είχε κάνει αρκετά άνετο εφοδιασμένο με κρεβάτια και με άλλα χρειαζόμενα. Μᾶς πρόσφερε λαχανικά, φρούτα, ψάρια ως και κρασί. Καί όταν πιά είχαμε καλά χορτάσει, τότε ζήτησε νά μάθει τά παθήματά μας. Ἐγώ τοῦ τά διηγήθηκα ὅλα μέ τή σειρά τους: τή θύελλα, τά σχετικά μέ τό νησί, τό ταξίδι μας στόν ἀέρα, τόν πόλεμο καί ὅλα τά ἄλλα ὡς τήν κατάδυσή μας στό κῆτος.

34. Ὁ γέρος σάστισε καί πήρε καί ὁ ἴδιος μέ σειρά νά διηγεῖται τά δικά του. «Ξένοι μου», εἶπε, «στήν καταγωγή εἶμαι Κύπριος· ξεκίνησα ἀπό τήν πατρίδα γιά ἐμπόριο μέ ἕναν ὑπηρέτη πού βλέπετε καί μέ ἄλλους δούλους καί πλέαμε γιά τήν Ἰταλία μέ διάφορα ἐμπορεύματα πάνω σ' ἕνα μεγάλο καράβι· ἴσως νά τό εἶδατε τσακισμένο στό στόμα τοῦ κήτους. Ἴσαμε τή Σικελία τό ταξίδι μας πῆγε καλά· ἀπό ἐκεῖ ὁμως μᾶς ἄρπαξε δυνατός ἀέρας καί ὕστερα ἀπό τρεῖς μέρες μᾶς ἔφερε στόν Ὠκεανό, ὅπου μᾶς βρῆκε τό κῆτος καί μᾶς κατάπιε, πλοῖο καί πλήρωμα μαζί. Σωθήκαμε μόνο ἐμεῖς οἱ δύο· οἱ ἄλλοι πέθαναν. Θάψαμε τοὺς συντρόφους μας καί χτίσαμε ναό στόν Ποσειδῶνα· ζοῦμε αὐτήν ἐδῶ τή ζωή: καλλιεργοῦμε λαχανικά καί τρεφόμεστε μέ ψάρια καί φρούτα. Τό δάσος, ὅπως βλέπετε, εἶναι μεγάλο καί ἔχει πολλά ἀμπέλια, πού δίνουν πάρα πολύ γλυκό κρασί. Εἶδατε ἴσως καί τήν πηγὴ μέ τό ὄραϊο καί ὀλόδροσο νερό. Τά κρεβάτια μας τά κάνουμε ἀπό φύλλα καί φωτιά ἀνάβουμε ὀση θέλουμε. Ἄκόμα κυνηγοῦμε ἀγριοπούλια, ὅσα μπαίνουν στό θηρίο, ψαρεύουμε ψάρια ζωντανά βγαίνοντας στά σπάραχνα τοῦ κήτους, ὅπου καί λουζόμεστε, ὅταν θέλουμε. Ἐδῶ κοντά βρίσκεται καί μιὰ λίμνη πού ἔχει περιφέρεια εἴκοσι στάδια καί εἶναι γεμάτη ψάρια κάθε εἶδους. Σ' αὐτή κολυμποῦμε καί πλέουμε πάνω σ' ἕνα μικρό σκάφος πού ἐγώ ἔφτιαξα. Ἀπό τότε πού μᾶς κατάπιε τό κῆτος ἔχουν περάσει εἴκοσι ἑπτὰ χρόνια.

35. Ὅλα τά ἄλλα μποροῦμε ἴσως καί τά ἀνεχόμεστε, οἱ γείτονες ὁμως καί οἱ διπλανοί μας εἶναι πολύ κακοί καί ἀνυπόφοροι, γιατί εἶναι ἀκοινωνῆτοι καί ἀγριοί. «Μά ἀλήθεια, λοιπόν», εἶπα ἐγώ, «ὑπάρχουν καί ἄλλοι ἄνθρωποι στό κῆτος;» «Καί πολλοί μάλιστα», εἶπε, «ὁμως ἀφιλόξενοι μέ μορφές ἀλλόκοτες. Στά δυτικά τοῦ δάσους, κατά τήν οὐρά τοῦ θηρίου, κατοικοῦν οἱ Ταριχάνες⁷⁰, ὄντα μέ

Οἱ περιπέτειες τοῦ γέρου

Οἱ ἄλλοι κάτοικοι τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κήτους

μάτια χελιοῦ καί πρόσωπο καραβίδας, πολεμόχαροι, ἄγριοι καί ὀμοφάγοι. Στή μιάν ἀπό τίς δυό μακρινές πλευρές, στή δεξιά, κατοικοῦν οἱ Τριτωνομένδητες⁷¹ πού στό πάνω μέρος μοιάζουν μέ ἀνθρώπους, ἐνῶ στό κάτω μέ ξιφίες. Αὐτοί δέν εἶναι τόσο κακοί ὅσο οἱ ἄλλοι. Στήν ἄλλη πλευρά, στήν ἀριστερή, βρίσκονται οἱ Καρκινόχειρες καί οἱ Θυνοκέφαλοι, πού εἶναι δεμένοι μεταξύ τους μέ συμμαχία καί φιλία. Τό ἐσωτερικό τό κρατοῦν οἱ Παγουρίδες⁷² καί οἱ Ψηττόποδες, λαοί πολεμόχαροι καί γοργοπόδαροι. Τό μεγαλύτερο ἀπό τό ἀνατολικό μέρος, πού πέφτει κατά τό στόμα τοῦ ψαριοῦ, εἶναι ἀκατοίκητο καί πλημμυρισμένο ἀπό τή θάλασσα. Τό μέρος αὐτό τό κρατῶ ἐγώ πληρώνοντας φόρο στους Ψηττόποδες πεντακόσια στρεῖδια τό χρόνο.

Πρόταση τοῦ
Λουκιανοῦ
νά ἐπιθεθοῦν
ἐναντίον τῶν
ἄλλων
κατοίκων

36. Τέτοιος λοιπόν εἶναι ὁ τόπος αὐτός. Ἐσεῖς ὁμως πρέπει νά φροντίσετε πῶς θά μπορέσουμε νά τά βάλουμε μέ τόσους λαούς καί πῶς θά ζήσουμε». «Καί πόσοι εἶναι αὐτοί ὄλοι κι ὄλοι;» ρώτησα ἐγώ. —«Περισσότεροι ἀπό χίλιοι», εἶπε. —«Καί τί λογιῆς ὄπλα ἔχουν;» —«Τίποτα», εἶπε, «μόνο ψαροκόκαλα!» —«Λοιπόν, καλά θά κάνουμε», εἶπα τότε ἐγώ, «νά τους ἐπιθεθοῦμε, μιά καί αὐτοί εἶναι ἄοπλοι κι ἐμεῖς ὄπλισμένοι. Ἄν τους νικήσουμε, θά περάσουμε χωρίς φόβο τήν ὑπόλοιπη ζωή μας».

Σάν πήραμε αὐτήν τήν ἀπόφαση, γυρίσαμε πίσω στό καράβι καί βαλθήκαμε νά ἐτοιμαζόμαστε. Ἐφορμή⁷³ γιά τόν πόλεμο θά ἦταν ἡ ἄρνηση τοῦ γέρου νά πληρώσει τό φόρο, μόλο πού ἡ προθεσμία εἶχε πιά φτάσει. Πράγματι ἐκεῖνοι ἔστειλαν ἀνθρώπους καί ζητοῦσαν τό φόρο, ἀλλά ὁ γέρος τους ἀπάντησε ὑπερήφανα καί τους ἐδίωξε. Πρῶτοι λοιπόν οἱ Ψηττόποδες καί οἱ Παγουρίδες ὀργισμένοι ἐναντίον τοῦ Σκινθάρου⁷⁴ — αὐτό ἦταν τό ὄνομα τοῦ γέρου — ἄρχισαν μέ πολύ θόρυβο νά ἐπιτίθενται.

Νίκη τοῦ
Λουκιανοῦ καί
τῶν φίλων του

37. Ἐμεῖς ὁμως, ἐπειδή περιμέναμε τήν ἐπίθεση, εἶχαμε ὄπλιστεῖ καί τους καρτερούσαμε. Εἶχαμε βάλει μπροστά καί μιάν ἐνέδρα⁷⁵ ἀπό εἴκοσι πέντε ἄνδρες μέ τήν ἐντολή, ὅταν δοῦν ὅτι ἔχουν περάσει οἱ ἐχθροί, νά σηκωθοῦν καί νά τους χτυπήσουν πισώπλατα. Ἐτσι καί ἔκαναν. Σηκώθηκαν καί ἄρχισαν νά τους χτυποῦν ἀπό πίσω. Κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, πού ἤμαστε ἐπίσης εἴκοσι πέντε⁷⁶ — ὁ Σκινθάρος καί ὁ

ύπηρετης του είχαν πάρει και αυτοί μέρος στην εκστρατεία – πηγαίναμε να τους συναντήσουμε από την απέναντι μεριά· ήλθαμε στά χέρια και πολεμούσαμε με ανδρεία και δύναμη. Τέλος τους τρέψαμε σέ φυγή και τους κυνηγήσαμε ως τίς φωλιές τους. Σκοτώθηκαν από τους έχθρους εκατόν εβδομήντα ενῶ από μᾶς ένας, ὁ καπετάνιος, τρυπημένος στην πλάτη από κόκαλο μπαρμπουνιού. 38. Ἐκείνη λοιπόν τή μέρα και τή νύχτα τίς περάσαμε στόν τόπο τῆς μάχης και στήσαμε και ἕνα τρόπαιο μπήγοντας στή γῆ ξερή ραχοκοκαλιά από δελφίνοι. Τήν ἄλλη μέρα, ὅταν ἔμαθαν αὐτά πού είχαν συμβεῖ, κατέφθασαν και οἱ ἄλλοι. Δεξιά παρατάχτηκαν οἱ Ταριχάνες, μέ ἀρχηγό τόν Πήλαμο⁷⁷ ἀριστερά οἱ Θυννοκέφαλοι και στή μέση οἱ Καρκινόχειρες. Οἱ Τριτωνομένδητες ἔμεναν ἥσυχτοι, γιατί δέν ἤθελαν νά πάνε μέ τό μέρος κανενός. Ἐμεῖς προχωρήσαμε και τους συναντήσαμε κοντά στό ναό τοῦ Ποσειδώνα και τους ριχτήκαμε μέ δυνατές κραυγές. Ἡ κοιλιά τοῦ θηρίου ἀντηχοῦσε ὅπως οἱ σπηλιές. Καθώς ἦταν ἑλαφριά ὄπλισμένοι, τους τρέψαμε σέ φυγή και τους πήγαμε ἴσαμε τό δάσος και από ἐδῶ και πέρα ἡμαστε κύριοι τοῦ τόπου.

39. Σέ λίγο ἔστειλαν κήρυκα και ζητοῦσαν νά σηκώσουν τους νεκρούς και νά συζητήσουν γιά εἰρήνη. Ἐμεῖς ὁμως κρίναμε πώς δέ μᾶς συνέφερε νά συνθηκολογήσουμε και τήν ἄλλη μέρα προχωρήσαμε ἐναντίον τους και τους σφάξαμε ὄλους ἐκτός από τους Τριτωνομένδητες. Αὐτοί, μόλις εἶδαν ὅσα γίνονταν, ξέφυγαν από τά σπάρραχνα τοῦ θηρίου και ρίχτηκαν στή θάλασσα. Τότε ἔμεῖς πήραμε ὄλη τή χώρα, πού εἶχε πιά ἀδειάσει από τους έχθρους, και από ἐκεῖ και πέρα μέναμε χωρίς κανένα φόβο. Τόν περισσότερο καιρό τόν περνούσαμε στά ἀγωνίσματα και στό κυνήγι· ἀκόμα καλλιεργούσαμε τά ἀμπέλια και μαζεῦαμε τους καρπούς από τά δέντρα. Μέ ἕνα λόγο μοιάζαμε μέ ἀνθρώπους πού καλοπερνοῦσαν και πού ἦταν χωρίς δεσμά σέ μία μεγάλη φυλακή, από ὅπου ὁμως δέν μπορούσαν νά ξεφύγουν.

40. Ἐνα χρόνο και ὀκτώ μῆνες ζούσαμε ἔτσι. Τήν πέμπτη ὁμως μέρα τοῦ ἑνατου μήνα τή στιγμή πού τό κῆτος ἀνοίγε γιά δεύτερη φορά τό στόμα του – και αὐτό τό ἔκανε μία φορά τήν ὥρα, ἔτσι πού

*Ἐξόντωση
ὀλοκληρωτική
τῶν
ἀντιπάλων*

*Ἡ ζωή
στό κῆτος –
Τά πλωτά
νησιά*

ἐμεῖς ὑπολογίζαμε τίς ὥρες ἀπό τὰ ἀνοίγματα⁷⁸ τοῦ στόματος – στό δεύτερο λοιπόν, ὅπως εἶπα, ἀνοίγμα, ξαφνικά ἄρχισε νά ἀκούεται μεγάλη βουή καί πολὺς θόρυβος καί κάτι σάν ναυτικά παραγγέλματα καί κωπηλασίες. Ταραχτήκαμε καί συρθήκαμε ὡς τὸ ἴδιο τὸ στόμα τοῦ θηρίου· σταθήκαμε λίγο πιό πίσω ἀπὸ τὰ δόντια καί ἀρχίσαμε νά βλέπουμε τὸ πιό παράδοξο θέαμα ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔχω δεῖ στή ζωή μου: Ἐνθροποὶ τεράστιοι ἴσαμε ἐνενήντα μέτρα στό μπόι ἔπλεαν πάνω σέ μεγάλα νησιά⁷⁹ ὅπως πάνω σέ τριήρεις. Ξέρω βέβαια πὼς θά διηγηθῶ πράγματα πού φαίνονται ἀπίστευτα, ὡστόσο τὰ λέω: Ἦταν κάτι νησιά μακρόστενα, ὄχι πολὺ ψηλά, πού ἡ περιφέρεια τοῦ καθενὸς ἔφτανε τὰ ἑκατὸ στάδια. Πάνω σ' αὐτὰ ἔπλεαν κάπου ἑκατὸν εἴκοσι τέτοιοι γίγαντες. Μερικοὶ κάθονταν στίς δύο πλευρές τοῦ νησιοῦ, ὁ ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον, καί κωπηλατοῦσαν μέ μεγάλα κυπαρίσσια πού εἶχαν καί τὰ κλαδιά καί τὰ φύλλα τους σάν νά ἦταν κουπιά. Στό πίσω μέρος πού φαινόταν σάν πρῦμνη, πάνω σ' ἕνα λόφο, στεκόταν ὄρθιος ὁ καπετάνιος κρατώντας χάλκινο τιμόνι, πέντε στάδια μακρῦ. Στὴν πλώρη βρισκόνταν καμιά σαρανταριά ὄπλισμένοι πολεμιστές, πού ἔμοιαζαν μέ ἀνθρώπους σέ ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μαλλιά. Αὐτὰ ἦταν μιά φλόγα πού ἔκαιγε, ἔτσι πού δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ περικεφαλαίες⁸⁰. Ὁ ἀέρας ἀντὶ πάνω σέ πανιά ἔπεφτε πάνω στό δάσος πού σέ κάθε νησί ἦταν μεγάλο καί πυκνό· τὸ φούσκωνε καί τὸ πηγαινε, ὅπου ἤθελε ὁ καπετάνιος. Εἶχαν καί ἕναν κελευστή πού τοὺς ἔδινε τὸ ρυθμὸ καί ἀπὸ τὴν κωπηλασία κουνοῦνταν τὰ νησιά γρήγορα σάν τὰ πολεμικὰ καράβια.

*Ἡ
νησομαχία*

41. Στὴν ἀρχὴ βλέπαμε δύο τρία νησιά, ἀλλὰ ὕστερα φάνηκαν κάπου ἑξακόσια, καί, ἀφοῦ παρατάχτηκαν σέ δύο ἀντίθετες γραμμές, ἄρχισαν νά πολεμοῦν καί νά ναυμαχοῦν⁸¹. Πολλὰ χτυπιόνταν τὸ ἕνα μέ τὸ ἄλλο πλώρη μέ πλώρη καί τσακίζονταν· ἄλλα πάλι τρυπημένα ἀπὸ τὰ ἔμβολα βυθίζονταν· τέλος μερικά συμπλέκονταν καί πολεμοῦσαν τόσο γενναῖα πού δύσκολα ἀποχωρίζονταν. Οἱ πολεμιστές, πού ἦταν στὴν πλώρη, ἔδειχναν μεγάλο πείσμα· πηδοῦσαν στά ἀντίπαλα νησιά καί σκότωναν συνέχεια. Αἰχμαλώτους δὲν ἔπιανε κανένας. Ἀντὶ γιὰ σιδερένιες ἀρπάγες ἔριχναν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον μεγάλα δεμένα χταπόδια καί αὐτὰ μπλέκονταν στά δέντρα

καί συγκρατούσαν ὄλο τό νησί. Χτυποῦσαν καί τραυμάτιζαν ὁ ἓνας τόν ἄλλον μέ ὄστρακα μεγάλα ὄσο ἓνα ἀμάξι καί σφουγγάρια τριάντα περίπου μέτρα.

42. Ἄρχηγοί τους ἦταν στή μιά παράταξι ὁ Αἰολοκένταυρος⁸² καί στήν ἄλλη ὁ Θαλασσοπότης. Ἡ μάχη, ὄπως φαίνεται, εἶχε γίνει γιά κάποια ἀρπαγή, γιάτι ἔλεγαν πὄς ὁ Θαλασσοπότης εἶχε κλέψει πολλὰ κοπάδια δελφίνια ἀπό τόν Αἰολοκένταυρο, ὄπως μπορούσε νά ἀκούσει κανεἶς, καθὄς φώναζαν μεταξύ τους καί ἔλεγαν καί τά ὄνόματα τῶν βασιλιάδων. Τέλος νίκησε ἡ μεριά τοῦ Αἰολοκένταυρου. Βύθισαν περίπου ἑκατόν πενήντα νησιά ἀπό τοῦς ἀντιπάλους καί αἶχμαλώτισαν καί ἄλλα τρία μαζί μέ τά πληρώματα. Τά ἄλλα ὄπισθοχώρησαν καί ἔφυγαν. Οἱ νικητές τά κυνήγησαν ὄς ἓνα διάστημα, ἄλλά ἐπειδὴ νύχτωνε, γύρισαν στά ναῦαγια· κυριεύσαν τά περισσότερα καί μάζεψαν ὄ,τι δικό τους εἶχαν, γιάτι καί δικά τους νησιά εἶχαν βουλιάξει ὄχι λιγότερα ἀπό ὄγδόντα. Ἐστησαν καί τρόπαιο γιά τή νησομαχία καρφώνοντας στό κεφάλι τοῦ κήτους ἓνα ἀπό τά ἔχθρικά νησιά. Ἐκείνη τή νύχτα τήν πέρασαν γύρω στό θηρίο δένοντας τά παλαμάρια ἀπό αὐτό καί κρατημένοι ἀπό τίς ἄγκυρες πού εἶχαν ρίξει ἐκεἶ κοντά. Ἄλήθεια εἶχαν μεγάλες καί δυνατές ἄγκυρες ἀπό γυαλί. Τήν ἄλλη μέρα ἔκαναν θυσία πάνω στό κήτος, ἔθαψαν ἐκεἶ τοῦς δικούς τους καί ἔφυγαν εὐχαριστημένοι τραγυδώντας κάτι τραγούδια σάν παιᾶνες.

Αὐτά, λοιπόν, στάθηκαν τά σχετικά μέ τή νησομαχία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΩΝ

1. Ἄπό ἐδῶ καί πέρα⁸³ ἐγώ, ἐπειδὴ δέν μπορούσα πιά νά ἀντέξω τή ζωή μας μέσα στή κήτος καί ἐπειδὴ βαριόμουνα αὐτή τή διαμονή, ἄρχισα νά ἀναζητῶ κάποιο τέχνασμα νά βγοῦμε ἔξω⁸⁴. Στήν ἀρχή ἀποφασίσαμε νά κάνουμε ἓνα ἀνοιγμα στή δεξιά πλευρά καί νά δραπετεύσουμε. Καί ἀρχίσαμε νά σκάβουμε. Ὄταν ὄμως προχωρήσαμε

*Ἡ νίκη
τοῦ
Αἰολο-
κένταυρου*

*Πὄς
ὁ Λουκιανὸς
καί ὄι
σύντροφοί του
βγήκαν
ἀπό τό κήτος*

περίπου πέντε στάδια και είδαμε πώς δέν κάναμε τίποτα, σταματήσαμε τό σκάψιμο και ἀποφασίσαμε νά κάψουμε τό δάσος· ἔτσι μπορούσε ἴσως νά πεθάνει τό κῆτος. Ἐν γινόταν αὐτό, θά ἦταν εὐκολο νά βγοῦμε ἔξω. Ἀρχίσαμε λοιπόν και βάζαμε φωτιά ἀπό τή μεριά τῆς οὐρᾶς. Ἐπτά μέρες και ἑπτὰ νύχτες τό θηρίο δέν ἔνωθε τό κάψιμο, ἀλλά τήν ὄγδοη και ἑνατη μέρα καταλαβαίναμε πώς εἶχε ἀρχίσει νά ἀρρωσταίνει· ἄνοιγε τό στόμα του δλο και πιό ἀραιά και κάθε φορά πού τό ἄνοιγε τό ἔκλεινε ἀμέσως. Τή δέκατη και ἑνδέκατη μέρα εἶχε πιά ἀρχίσει νά ἀπονεκρώνεται και νά μυρίζει ἀνυπόφορα. Ἐμεῖς μόλις τή δωδέκατη μέρα καταλάβαμε πώς, ἂν δέν τοῦ βάζαμε στηρίγματα ἀνάμεσα στά σαγόνια, ὄσο ἀκόμα τά κρατοῦσε ἀνοιχτά, ὄστε νά μήν τά κλείσει, θά κινδυνεύαμε νά ἀποκλειστοῦμε μέσα σ' αὐτό. ψόφιο και νά χαθοῦμε. Ἐτσι κρατήσαμε ἀνοιχτό τό στόμα του μέ μεγάλα δοκάρια και βαλθήκαμε νά διορθώνουμε τό καράβι. Πήραμε και νερό, ὄσο μπορούσαμε πιό πολύ, και ἄλλα τρόφιμα. Τό πλοῖο θά τό κυβερνοῦσε ὁ Σκίνθαρος.

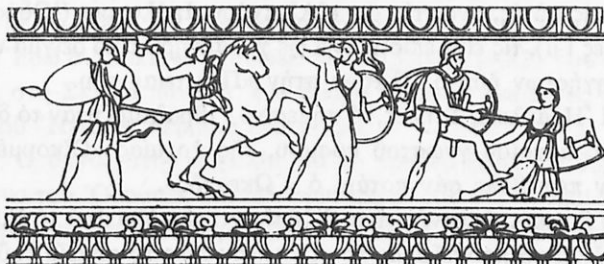
2. Τήν ἄλλη μέρα τό θηρίο εἶχε πιά ψοφήσει κι ἔμεῖς σύραμε πρὸς τά πάνω τό καράβι, τό περάσαμε ἀνάμεσα ἀπό τά ἀνοιγμάτα, τό κρεμάσαμε ἀπό τά δόντια και τό κατεβάσαμε σιγά-σιγά στή θάλασσα. Ὑστερα ἀνεβήκαμε πάνω στή ράχη τοῦ κήτους και ἐκεῖ κοντά στό τρόπαιο προσφέραμε θυσία στόν Ποσειδῶνα. Αὐτοῦ μείναμε τρεῖς μέρες, γιατί δέ φυσοῦσε ἀέρας, και τήν τέταρτη ξεκινήσαμε. Στό δρόμο συναντούσαμε πολλά κουφάρια ἀπό τή ναυμαχία πού πάνω χτυποῦσε τό καράβι μας, και μέναμε ἐκπληκτοῖ ὑπολογίζοντας τό ἀνάστημά τους. Γιά μερικές μέρες πλέαμε μέ καλό καιρό, ὄστερα ὄμως φύσηξε βοριάς και ἔπιασε δυνατό κρύο πού πάγωσε ὀλόκληρη τή θάλασσα ὄχι μόνο στήν ἐπιφάνειά της ἀλλά και σέ βάθος ἴσαμε τριακόσιες ὄργιές, ἔτσι πού βγήκαμε ἀπό τό καράβι και τρέχαμε πάνω στόν πάγο.

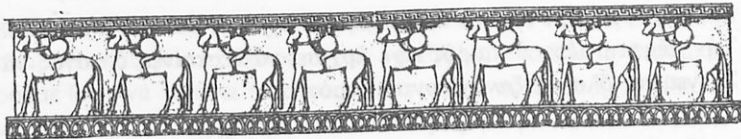
*Διαμονή
σέ σπηλιά
μέσα
στόν πάγο*

Ἐπειδή ὄμως ὁ ἀέρας ἐπέμενε και δέν μπορούσαμε νά τόν υποφέρουμε, σοφιστήκαμε τό παρακάτω, πού πρότεινε ὁ Σκίνθαρος· σκάψαμε στό παγωμένο νερό μιὰ μεγάλη σπηλιά και μείναμε σ' αὐτήν τριάντα μέρες καίγοντας φωτιά και τρώγοντας ψάρια πού βρίσκαμε σπάζοντας τόν πάγο. Ἐπειδή ὄμως τά τρόφιμα ἄρχισαν νά τελειώνουν, βγήκαμε και ξεκολλήσαμε τό πλοῖο ἀπό αὐτόν, κάναμε πανιά

καί γλιστρούσαμε σάν νά ἀρμενίζαμε ἤσυχα καί μαλακά πάνω του. Τήν πέμπτη μέρα ὁ καιρός εἶχε ἀρχίσει νά ζεσταίνει, ὁ πάγος νά λιώνει καί ὄλα νά ξαναγίνονται νερό.

Περίληψη Κεφ. 3-47. Οἱ ταξιδιωτές περνοῦν ἀπό τήν Τυροχώρα, ἕνα νησί ἀπό γάλα ὅπου βασιλεύει ἡ Τυρώ καί λατρεύουν τή Γαλάτεια (B,3), ἀπό τή Φελλοχώρα, πού τήν κατοικοῦν οἱ Φελλοπόδαροι, ἄνθρωποι μέ ποδάρια ἀπό φελλούς πού τρέχουν πάνω στή θάλασσα χωρίς νά βουλιάζουν (B,4), καί ἀπό τή νῆσο τῶν Μακάρων· ἐκεῖ ὁ Λουκιανός συναντᾷ τούς πῖο σημαντικούς ἀπό τούς ποιητές, τούς φιλοσόφους, τούς ἥρωες, τούς στρατηγούς κτλ. Ὅταν συμπληρώνεται ὁ καιρός τῆς διαμονῆς του καί πρέπει νά φύγουν, ὁ Λουκιανός μαθαίνει ἀπό τό Ραδάμανθη τίς νέες περιπέτειες καί τά νέα βάσανα πού τούς περιμένουν (B,25-29). Τά πρῶτα νησιά πού παραπλέουν εἶναι τά νησιά τῶν ἀσεβῶν, ἀποβιβάζονται μάλιστα σέ ἕνα, ὅπου βλέπουν τά μαρτύρια τῶν κολασμένων (B,30-31). Ὑστερα τό ταξίδι συνεχίζεται καί περνοῦν ἀπό τή νῆσο τῶν ὀνείρων (B,32-35), τέλος ἀποβιβάζονται στή γνωστή ὀμηρική Ὠγγυία, ὅπου τούς ὑποδέχεται καί τούς φιλοξενεῖ ἡ Καλυψώ. (B,35-36). Νέες περιπέτειες στή θάλασσα μέ τούς Κολοκυνθοπειρατές, τούς Καρνοναῦτες, τούς Δελφινοπόρους (B,37-40). Ἐμφανίζονται σημεῖα καί τέρατα καί στούς ἴδιους καί στό καράβι. (B,40-43). Τέλος φτάνουν σέ μιᾶ ἡπειρο πού βρισκόταν στόν ἀντίποδα τῆς «οἰκουμένης» (B,44-46). Ὁ συγγραφέας ὑπόσχεται νά γράψει τίς περιπέτειες στή νέα ἡπειρο, ὅπου ἀποβιβάστηκαν, στά ὑπόλοιπα βιβλία (B,47).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Κτησίας*· γιατρός από την Κνίδα, πού άκμασε στο δεύτερο μισό του 5ου αιώνα και στις άρχές του 4ου. Άγνωστο πώς, βρέθηκε αιχμάλωτος στην Περσία και εκεί έμεινε δεκαεφτά χρόνια. Έγραψε ιστορικά έργα γεμάτα μύθους και άνακρίβειες.

2. *Ίαμβούλος*· συγγραφέας πού έζησε πιθανόν κατά τό 2ο αϊ. π.Χ. Είχε γράψει ένα ταξιδιωτικό μυθιστόρημα για μία άγνωστη χώρα.

3. Στόν Όμηρο, πού είναι ό άρχαιότερος ποιητής μας, βρίσκουμε τίς ρίζες και την άρχή πολλών πραγμάτων και καταστάσεων. Έδώ ό Λουκιανός μέ διακριτικότητα θεωρεί άρχηγό αυτών των φανταστικών άφηγήσεων τόν όμηρικό Όδυσσέα και όχι τόν Όμηρο· και ύπονοεί όσα ό Όδυσσέας άφηγείται στή χώρα των Φαίακων για τίς περιπέτειές του κατά την έπιστροφή από την Τροία μέ τούς Κίκονες, τούς Λωτοφάγους, τόν Κύκλωπα, τόν Αϊολο, τούς Λαιστρυγόνες, την Κίρκη, τίς Σειρήνες, τή Σκύλα και τή Χάρυβδη. Τίς άφηγήσεις αυτές, γνωστές ως «Άλκινόου άπόλογοι» (Όδύσεια, ραψωδίες ι-μ), τίς είχε έπισημάνει ως χαρακτηριστικό δείγμα ψευτικών διηγήσεων ήδη ό Πλάτων στην «Πολιτεία» του.

4. Οί Έράκλειες Στήλες, τό σημερινό Γιβραλτάρ, ήταν τό δυτικό όριο του άρχαιού γνωστού κόσμου, τής άρχαίας «Οίκουμένης», πού την περιέβαλε σάν ποτάμι ό «Όκεανός».

5. Ό δυτικός ώκεανός είναι ό Άτλαντικός, έξω από τό Γιβραλτάρ. Άξίζει νά προσέξουμε τή σύμπτωση πώς τό σημεϊο του ξεκι-

νήματος του Λουκιανού για τό φανταστικό του ταξίδι είναι τό ίδιο μ' ἐκεῖνο, ἀπό ὅπου ξεκίνησαν οἱ θαλασσοπόροι τῆς Ἀναγέννησης γιά τίς ἐξερευνήσεις τους.

6. Ὁ συγγραφέας ὡς αἰτία καί σκοπό τοῦ ταξιδιοῦ του προβάλλει μέ ἐλαφριά παραλλαγή τούς συνηθισμένους λόγους γιά τούς ὁποίους ταξίδευαν οἱ ἀρχαῖοι, δηλ. νά γνωρίζουν καινούρια πράγματα. Θυμηθεῖτε τό γνωστό στίχο τῆς Ὀδύσσειας γιά τόν πολύτερο Ὀδυσσεά (...καί πολλῶν ἀνθρώπων εἶδε χῶρες κι ἔμαθε γνῶμες...) καί ὅσα διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος (1,29) γιά τό ταξίδι τοῦ Σόλωνα στήν αὐλή τοῦ Κροίσου. Γιά τούς ἴδιους λόγους ταξιδεῦει καί ὁ ἥρωας τοῦ Ἀντωνίου Διογένη (βλ. σημ. 15).

7. Ὅσο μπορούμε νά κρίνουμε ἀπό περιλήψεις πού μᾶς ἔχουν σωθεῖ ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἰαμβούλου, φαίνεται πώς στά κεφ. 5 καί 6 ὁ Λουκιανός παρωδοῦσε ἀντίστοιχα τμήματα ἀπό τό ἔργο ἐκείνου· αὐτό φαίνεται πῶς πολύ στίς ἐτοιμασίες τοῦ ταξιδιοῦ, στίς πολλές μέρες πού διαρκεῖ ἡ ἀνεμοθύελλα (στόν Ἰαμβούλο διαρκοῦσε τέσσερις μῆνες), στό νησί, ὅπου φτάνουν.

8. Οἱ ἀριθμοί πού δίνει ὁ Λουκιανός θέλουν νά προσδώσουν ἀληθοφάνεια στή φανταστική ἀφήγησή του.

9. Ἡ ἐπιλογή τῶν φίλων καί τό ξεκίνημα γιά ἐξερεύνηση μᾶς θυμίζουν τήν Ὀδύσσεια (ι, 88-).

10. Τό ἀρχαῖο στάδιο ὡς μονάδα μήκους ἀντιστοιχεῖ μέ 185 περίπου μέτρα.

11. Ἀπό τήν ἐπιγραφή πού ἀναφέρει ἐδῶ ὁ συγγραφέας γίνεται φανερό πώς τό νησί, ὅπου ἔφτασαν, τό θεωρεῖ ὅτι εἶναι ἡ Ἰνδία, γιάτί σύμφωνα μέ μιά παράδοση ὁ Ἡρακλῆς καί ὁ Διόνυσος κάποτε εἶχαν βασιλέψει ἐκεῖ. Ἡ ἐπιθυμία τῶν Ἑλλήνων νά γνωρίσουν καί νά ἐξερευνήσουν τήν Ἰνδία ἦταν πολύ παλιά καί σχετίστηκε μέ τό μῦθο τοῦ Διονύσου, πού ἔφτασε ὡς ἐκεῖ.

12. Ἐδῶ ὁ Λουκιανός παρωδεῖ τόν Ἡρόδοτο (4,82), πού ἀναφέρει ὅτι στή Σκυθία πάνω σ' ἓνα βράχο ἐδειχναν ἓνα ἴχνος ἀπό τό πόδι τοῦ Ἡρακλῆ περίπου ἓνα μέτρο.

13. Ὁ ὕπνος στήν παραλία καί τό πρωινό ξεκίνημα θυμίζουν τόν ὕπνο τοῦ Ὀδυσσεά καί τῶν συντρόφων του σ' ἓνα νησί ὕστερα ἀπό τήν περιπέτειά τους μέ τόν Κύκλωπα (Ὀδ. ι,556-561).

14. Ὁ συγγραφέας χρησιμοποιεῖ συχνά τό μαγικό ἀριθμό ἑπτά

πού ἀπαντᾷ ὄχι μόνο στίς λαϊκές διηγήσεις καί παραδόσεις ἀλλά καί στήν ἔντεχνη λογοτεχνία.

15. Ὁ Λουκιανός παρωδεῖ ἕναν ἀκόμη συγγραφέα τέτοιων φανταστικῶν ἀφηγημάτων, τόν Ἀντώνιο Διογένη (1 αἰ. μ.Χ.), πού τό ἔργο του «Τά ὑπέρ Θούλην ἄπιστα» εἶναι ὁ κύριος στόχος του. Ἀπό περίληψη πού μᾶς σώθηκε τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντωνίου γνωρίζουμε ὅτι ὁ ἥρωάς του φτάνει στή Σελήνη καί τήν ἐπισκέπτεται.

16. Ὁ Λουκιανός κοροϊδεύει μερικούς φιλοσόφους, ἰδιαίτερα τοὺς Πυθαγορείους καί τόν Ἀναξαγόρα, πού ὑποστήριζαν ὅτι ἡ Σελήνη κατοικεῖται.

17. Φυσικά πρόκειται γιά ἄστρα πού προβάλλουν τή νύχτα.

18. Τή θεά τῆς Γῆς, ὅταν τήν παρατηρεῖ κανεὶς ἀπό ψηλά, περιγράφει ὁ συγγραφέας πῶς διεξοδικά στόν «Ἰκαρομένιππο», ἕνα ἔργο πού ἔχει πολλές ὁμοιότητες μέ τήν «Ἀθηνῆ Ἱστορία».

19. Τόν Ἐνδυμίωνα, πού σύμφωνα μέ τήν ἑλληνική μυθολογία ἦταν πανέμορφος καί αἰώνια νέος ἀλλά καταδικασμένος σέ παντοτινό ὕπνο, τόν εἶχε ἐρωτευτεῖ ἡ Σελήνη. Ἡ ἀρπαγή του ἀπό τή Σελήνη καί ἡ ἐκεῖ βασιλεία του εἶναι ἐπινόηση τοῦ Λουκιανοῦ.

20. Ἡ ὑποδοχή τοῦ Λουκιανοῦ στή Σελήνη παρωδεῖ τήν ἀντίστοιχη ὑποδοχή τοῦ ἥρωα τοῦ Ἰαμβούλου ἀπό τοὺς κατοίκους ἐνός νησιοῦ, ὅπου εἶχε ἀποβιβαστεῖ.

21. Ὁ γνωστός γιός τοῦ Ἥλιου πού κεραυνοβολήθηκε ἀπό τό Δία, γιατί εἶχε ὀδηγήσει ἐπικίνδυνα τό πατρικό του ἄρμα. Κι ἐδῶ ὁ Λουκιανός, ὅπως καί γιά τόν Ἐνδυμίωνα (βλ. σημ. 19), προσαρμόζει τό μῦθο στίς ἀνάγκες τοῦ ἔργου του.

22. Ὁ Λουκιανός, ὅπως καί γιά τή Σελήνη (βλ. σημ. 16), ἀναφέρεται στό ζήτημα πού εἶχαν θέσει μερικοί φιλόσοφοι, κυρίως στωικοί, ἂν κατοικεῖται ὁ Ἥλιος.

23. Ὁ τόνος τῆς ἀφήγησης ἐδῶ γίνεται ρεαλιστικός, ἀφοῦ ὁ κυριότερος λόγος πού ἐξωθοῦσε ἀνέκαθεν τοὺς Ἑλλήνες στήν ἴδρυση ἀποικιῶν ἦταν ἡ φτώχεια.

24. Ἐτσι ὀνομάζει καί ὁ Ἀριστοτέλης τά μεγάλα φτερωτά μυρμήγκια. Ἐδῶ ὁ Λουκιανός τά μυρμήγκια αὐτά τά θέλει τόσο μέγала, πού οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου τά ἵππευαν σάν ἄλογα. (βλ. καί σημ. 32).

25. Μέ τόν ὑπερβολικό αὐτό ἀριθμό τῶν πολεμιστῶν τοῦ Ἐνδυ-

μίωνα ὁ συγγραφέας ἴσως θέλει νά κοροϊδέψει τοὺς ὑπερβολικοὺς ἀριθμοὺς στρατιωτικῶν δυνάμεων πού δίνουν μερικοὶ ἱστορικοί, ὅπως π.χ. ὁ Ἡρόδοτος (7,60) γιὰ τὰ στρατεύματα τοῦ Ξέρξη πού τὰ μέτρησε στό Δορίσκο (1.700.000 ἄνθρωποι!).

26. Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἴσως θυμᾶται καί παρωδεῖ τόν Ξενοφῶνα, πού στήν «Ἀνάβαση» (1,5,3) διηγεῖται ὅτι οἱ στρουθοκάμηλοι χρησιμοποιοῦν τὰ φτερά τους σάν πανιά, ὅταν τρέχουν.

27. Ὁ Λουκιανός συχνά, ἀφοῦ ἔχει διηγηθεῖ τοῦ κόσμου τίς τερατολογίες, ξαφνικά μέ ἓνα φυσικότατο τόνο παρουσιάζεται διστακτικός νά γράψει κάτι, γιὰ νά μή φανεῖ τάχα ὑπερβολικός. Φυσικά καί μέ τόν τρόπο αὐτό παρωδεῖ ὅμοια χωρία παλαιότερων συγγραφέων. Ἄλλα χωρία, ὅπου ὁ Λουκιανός ἀκολουθεῖ τή μέθοδο αὐτή, βρίσκουμε στά κεφάλαια 18 γιὰ τό πλῆθος τῶν Νεφελοκενταύρων, 25 γιὰ τὰ μάτια τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης, 40 γιὰ τὰ πλωτά νησιά.

28. *Τά λούπινα* (οἱ ἀρχαῖοι «θέρμοι») εἶναι εἶδος ὄσπριου, πού στή χώρα μας χρησιμοποιεῖται κυρίως γιὰ τροφή τῶν χοίρων. Ἡ λέξη ἐπανερχεται ἀρκετές φορές στοὺς λόγους τοῦ Λουκιανοῦ, συνήθως ὅταν μιᾶ γιὰ τοὺς κυνικούς φιλοσόφους, πού πιθανόν νά τὰ ἐτρογαν.

29. Στό σημεῖο αὐτό ὁ Λουκιανός θυμᾶται τή «Βατραχομουμαχία», ἓνα ἔργο πού παρωδεῖ τήν Ἰλιάδα, ἰδιαίτερα τοὺς στίχους 123-131 (ὄπλισμός τῶν ποντικῶν) καί 160-167 (ὄπλισμός τῶν βατράχων).

30. Στήν περιγραφή τῆς παράταξης τῶν δυνάμεων τῶν ἀντιπάλων παρωδεῖ τίς συνηθισμένες περιγραφές πού παραθέτουν οἱ ἱστορικοὶ πρὶν ἀπό μάχες (βλ. π.χ. Ξενοφῶν, Ἀνάβαση 1,8,4 – Θουκυδίδης 4,43,4, κτλ.).

31. Ἔτσι εἶναι περιτριγυρισμένος ἀπό τοὺς ἀρίστους του καί ὁ Κύρος στή μάχη στά Κούναξα (Ἀνάβαση 1,8,27).

32. Τά Μυρμηγκάλογα τὰ ἀναφέρει ὁ Λουκιανός καί στό κεφ. 12 (βλ. σημ. 24). Ἡ ἐδῶ περιγραφή τους δέν ἀφήνει ἀμφιβολία πῶς ὁ συγγραφέας κοροϊδεύει τόν Ἡρόδοτο πού ἀναφέρει (3,102) ὅτι στήν Ἰνδία ὑπάρχουν μυρμηγκία πού ζοῦν στήν ἔρημο καί «γίνονται μικρότερα ἀπό σκυλιά καί μεγαλύτερα ἀπό ἀλεπούδες». Τήν κοροϊδία τοῦ Ἀλικαρνασέα ἱστορικοῦ τή συνεχιζεῖ ὁ Λουκιανός καί

στόν τρόπο, με τόν όποιο βάζει νά πολεμοῦν τά Μυρμηγκάλογα. Ὁ Ἡρόδοτος σέ κάποιο ἄλλο σημεῖο τῆς ἱστορίας του (5,111) μιλά γιά ἕνα ἄλογο πού πολεμοῦσε μέ τά μπροστινά του πόδια καί μέ τό στόμα.

33. Ἀεροχορευτές· ὁ «κόρδαξ» ἦταν ἕνας ἄσεμνος χορός τῆς ἀρχαίας κωμωδίας.

34. Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἴσως θυμᾶται τό τραῦμα τοῦ Φιλοκτήτη, ὅπως τό περιγράφει ὁ Σοφοκλῆς στήν ὁμώνυμη τραγωδία του.

35. Ἡ μολόχα ὄχι μόνο δέν εἶναι δηλητηριώδης ἀλλά ἀντίθετα εἶναι γνωστή γιά τίς θεραπευτικές τῆς ιδιότητες. Ἐδῶ πάλι ἔχουμε μιᾶ χρήση τῆς μεθόδου τοῦ Λουκιανοῦ νά δίνει στά πράγματα ιδιότητες ἀντίθετες ἀπό τίς πραγματικές.

36. Μέ τό σύνθετο αὐτό ὁ συγγραφέας ὑπαινίσσεται τήν καταγωγή τῶν Κενταύρων πού, σύμφωνα μέ τήν πύο γνωστή παράδοση, ἦταν παιδιά τῆς Νεφέλης καί τοῦ Ἰξίονα· μόνο πού οἱ Νεφελοκένταυροι τοῦ Λουκιανοῦ διαφέρουν ἀπό τούς κανονικούς Κενταύρους· ἦταν μισοί ἄνθρωποι καί μισοί φτερωτά ἄλογα (βλ. παρακάτω κεφ. 18).

37. Τό Σαρπηδόνα, γιό τοῦ Δία καί τῆς Εὐρώπης, τόν σκότωσε μπροστά στήν Τροία ὁ Πάτροκλος. Τότε ὁ Δίας ἔκανε αὐτό πού ἀναφέρεται ἐδῶ (Ἰλ. Π, 459).

38. Τό γνωστό χάλκινο ἄγαλμα τοῦ Χάρητα ἀπό τή Λίνδο τῆς Ρόδου, πού θεωροῦνταν ἕνα ἀπό τά ἑπτὰ θαύματα τῆς ἀρχαιότητας, δέν ὑπῆρχε ἤδη στήν ἐποχή τοῦ Λουκιανοῦ, ἀφοῦ εἶχε καταστραφεῖ ἀπό σεισμό κατ' ἄλλους πέντε χρόνια ἀμέσως ὕστερα ἀπό τό στήσιμό του (292-280 π.Χ.), δηλαδή στίς ἀρχές τοῦ 3ου αἰ. κατ' ἄλλους λίγο ἀργότερα.

39. Γιά τό ὅτι ὁ Λουκιανός ξαφνικά ἀποφεύγει ὀρισμένες ὑπερβολές ὕστερα μάλιστα ἀπό μεγαλύτερες ὑπερβολές, πού προηγήθηκαν γιά νά μή θεωρηθεῖ ἀπίστευτος, βλ. σημ. ἀρ. 27.

40. Ὁ γνωστός Τοξότης τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου πού παριστάνεται ὡς Κένταυρος πού κρατᾶ τόξο.

41. Τό χωρίο αὐτό θυμίζει ἀνάλογα τοῦ Θουκυδίδη. Οἱ Ἀθηναῖοι π.χ., λίγο πρὶν ξεσπάσει ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος, συγκεντρώνονται δύο φορές στήν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου, γιά νά ἀποφασίσουν νά βοηθήσουν τούς Κερκυραίους (1,44)· ἐπίσης δύο φο-

ρές συγκεντρώνονται. γιά νά ἀποφασίσουν καί ἀμέσως ἔπειτα γιά νά ἀλλάξουν τήν ἀπόφαση τή σχετική μέ τήν τύχη τῶν Μυτιληναίων (3,36,2).

42. Ἡ διατύπωση τῆς συνθήκης καί τῶν ὄρων τῆς γίνεται μέ τή συνηθισμένη τυπική φρασεολογία, ὅπως τή διαβάζουμε στούς διάφορους ἱστορικούς τῆς ἀρχαιότητος ἀλλά καί σέ πολλές ἐπιγραφές. Γι' αὐτό ἐδῶ δέν πρέπει νά δοῦμε μιά συγκεκριμένη μίμηση ἢ παρωδία, ἀλλά γενικά χρησιμοποίηση τῆς ἐπίσημης φρασεολογίας τῶν συνηθκῶν.

43. Ποιός ἄλλος φόρος θά ἦταν τόσο πολύτιμος γιά τόν Ἥλιο ὅσο ἡ δροσιά, γιά νά μετριάσει τήν κάψα του; Κι ὕστερα ξέρομε πώς ἡ δροσιά εἶναι προϊόν τῆς νύχτας, στήν ὁποία κυριαρχεῖ ἡ Σελήνη.

44. Γιά τήν εὐχέρεια τοῦ Λουκιανοῦ νά πλάθει λέξεις μιλήσαμε στήν εἰσαγωγή. Ἐδῶ βλέπουμε πόσο ταιριαστή εἶναι ἡ ἐπιλογή τῶν ὀνομάτων καί γιά τούς κατοίκους τοῦ Ἥλιου καί γιά τούς κατοίκους τῆς Σελήνης.

45. Εὐκόλα θυμόμαστε τήν Καλυψώ, πού θέλει νά κρατήσει κοντά τῆς τόν Ὀδυσσεά κι ἐκεῖνος ἀρνεῖται (ι, 29-31).

46. Στήν περιγραφή τοῦ παράδοξου τρόπου ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης, ὅπως εἶδαμε καί στήν εἰσαγωγή, ὁ συγγραφέας ἐπιμένει νά παρουσιάζει ἀντίστροφα τήν τάξη τῶν πραγμάτων τοῦ δικοῦ μας κόσμου. Εἰδικότερα γιά τό ὅτι θεωροῦν ὠραίους τούς φαλακρούς, ἴσως θυμᾶται ἓνα συγκεκριμένο σημεῖο ἀπό τήν ἱστορία τοῦ Ἡροδότου (4,23), στό ὁποῖο ὁ πατέρας τῆς ἱστορίας ἀναφέρει ἓνα Σκυθικό λαό, ὅπου ὄλοι, ἀρσενικοί καί θηλυκοί, ἀπό τή γέννα τους, ἦταν, λέει, φαλακροί!

47. Κομήτες· τά γνωστά ἄστρα «κομήτες» καί κομήτες = αὐτοί πού τρέφουν κόμη, οἱ «μακρυμάλληδες».

48. Ὁ συγγραφέας στήν περιγραφή τῆς ζωῆς στή Σελήνη, ἀφοῦ κοροΐδεψε τόν Ἡρόδοτο μέ τήν ἀντίστροφη παρουσίαση πραγμάτων καί καταστάσεων, ἐδῶ κοροΐδεύει τόν Κτησία πού τόν παρωδεῖ μέ τούς μονοδάκτυλους (Ὁ Κτησίας μιλοῦσε γιά ὀρισμένους ἀνθρώπους μέ ὀκτώ δάχτυλα), μέ τό λάχανο σάν οὐρά (Ὁ Κτησίας εἶχε γράψει ὅτι οἱ Ἴνδοι ἔχουν μιά οὐρά πάνω στούς γλουτούς, ὅπως τά σκυλιά), μέ τό μέλι πού τρέχει ἀπό τή μύτη τους (Ὁ Κτη-

σίας είχε πεί για τους Ίνδους ότι είχαν μία πηγή που με το νερό της έκαναν γάλα).

49. Σέ τέτοιες σοβαροφανεῖς ἀλλά οὐσιαστικά κοροϊδευτικές ἐξηγήσεις φυσικῶν φαινομένων ἀρέσκεται συχνά ὁ Λουκιανός.

50. Γιά ζῶα μέ τέτοια σακκούλα εἶχε κάνει λόγο ὁ Ἄριστοτέλης. Μιά τέτοια σακκούλα, ὅπως ξέρουμε σήμερα, ἔχουν τά καγκουρώ.

51. Ὁ Λουκιανός, πού σέ πολλά ἔργα του μιλά γιά τή διάκριση τῶν ἀνθρώπων σέ πλούσιους καί φτωχοὺς, μεταφέρει αὐτή τήν ταξική διαφορά καί στοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης ἐπισημαίνοντάς την παραπάνω μέ τόν ἀποικισμό στήν Ἄφροδίτη, ἐδῶ μέ τή διαφορετική ἐνδυμασία καί λίγο παρακάτω μέ τά πολλά ζευγάρια μάτια, πού ἔχουν παρακαταθήκη οἱ πλούσιοι. Τήν ἴδια διαφορά τονίζει καί γιά τοὺς κατοίκους τῆς Λυχνόπολης (κεφ. 29) μέ τά μικρά καί μεγάλα λυχνάρια.

52. Ὁ συγγραφέας παίρνει τό χαρακτηριστικό αὐτό ἀπό τό μῦθο τῆς Λάμιας, πού ὁ Δίας τῆς εἶχε δώσει τό χάρισμα νά βάζει καί νά βγάζει τά μάτια της, ὅποτε ἤθελε. Τό ἴδιο θέμα ἔχουμε καί στό μῦθο τῶν Γραιῶν ἀδελφῶν τῶν Γοργόνων, πού τρεῖς αὐτές εἶχαν μόνο ἓνα μάτι καί ἓνα δόντι, πού τά χρησιμοποιοῦσαν μέ τή σειρά.

53. Λόγο γιά τεράστια αὐτιά ἔκαναν ἐπίσης ὁ Κτησίας καί ὁ Ἰαμβοῦλος.

54. Ὁ μαγικός καθρέφτης εἶναι ἓνα θέμα συνηθισμένο στά λαϊκά παραμῦθα.

55. Κοροϊδεύει τοὺς συγγραφεῖς ἐκείνους πού βεβαίοναν πὼς προσωπικά εἶχαν δεῖ πράγματα ἀπίστευτα.

56. Προσποιητή ἀφέλεια τοῦ συγγραφέα πού εἰρωνεύεται ὄσους περιγράφουν τέτοια φανταστικά ταξίδια: μποροῦν νά ἀφηγοῦνται καί νά γράφουν ὅ,τι θέλουν, ἀφοῦ κανεὶς δέν πρόκειται νά πάει στά μέρη, ὅπου λένε ὅτι πῆγαν, γιά νά τοὺς ἐλέγξει.

57. Ἡ ἀναχώρηση τοῦ Λουκιανοῦ, τά δῶρα τοῦ Ἐνδυμίωνα, ἡ συνοδεία τῶν Ἰππόγυπων θυμίζουν ἀντίστοιχες σκηνές τοῦ Ὀδυσσεῆ στή χώρα τῶν Φαιάκων (Ὀδύσ. θ, 338-, θ, 438-, ι, 212-, ν, 66- κτλ.).

58. Γιά τά λούπινα βλ. κεφ. 14, σημ. ἀρ. 28.

59. Τό θαλασσίνο κῆτος, πού θά ἐμφανιστεῖ παρακάτω (βλ. κεφ.

30 και εξής), θά αποτελέσει ένα από τα μεγαλύτερα επεισόδια της «Άληθινής Ιστορίας».

60. Και οι σύντροφοι του Όδυσσέα είχαν δυσαρεστηθεί που δεν τους είχε αφήσει να βγούν στο νησί του Ήλιου (Όδύς. ν, 276-).

61. Η περιγραφή του Ήλιου ως χώρας ευφορης κτλ. ανήκει στις αντιστροφές των πραγμάτων που κάνει ο Λουκιανός.

62. *Λυχνόπολη*, μιά φανταστική πόλη, που ο Λουκιανός ωστόσο επιμένει να την τοποθετήσει με ακρίβεια ανάμεσα στις Πλειάδες και Ύαδες. Οι Πλειάδες (= Πούλια) ήταν έφτά κόρες του Άτλαντα, που ο Δίας τις μεταμόρφωσε σε άστρα και αποτέλεσαν έναν από τους πιο αρχαίους αστερισμούς για τους Έλληνες. Η εμφάνισή τους σήμαινε την αρχή του θέρους και η δύση τους την αρχή του φθινοπώρου. Οι Ύαδες ήταν αδελφές των Πλειάδων που και αυτές μεταμορφώθηκαν σε έφτά άστρα στην αρχή του αστερισμού του Ταύρου· ή εμφάνισή τους μαζί με τον Ήλιο προμήνυε βροχή.

63. Ο συγγραφέας περιγράφει τη ζωή σ' αυτή τη φανταστική πόλη σαν να περιγράφει τη συνηθισμένη ζωή σε μιά τυπική ελληνική πόλη· μόνο που η δραστηριότητα των κατοίκων της Λυχνόπολης έκδηλώνεται τη νύχτα (άλλη μιά αντιστροφή των πραγμάτων που έχουμε δει).

64. Παρωδεί την Όδύσσεια και συγκεκριμένα το σημείο εκείνο της «Νέκυιας» (λ, 174-), όπου ο Όδυσσέας ρωτά και μαθαίνει από τη σκιά της μάνας του τα όσα γίνονται στην Ίθάκη.

65. Φανταστική πόλη, δημιούργημα του μεγάλου κωμικού ποιητή Άριστοφάνη. Ο Λουκιανός τη θυμάται, για να τιμήσει το μεγάλο κωμικό, όπως δείχνει και η συνέχεια του λόγου του. Προσθέτει ωστόσο και δυο ονόματα ταιριαστά για την πολιτεία αυτή των πουλιών, τον Κόρωνο, που έχει σχέση με την κουρούνα, και τον Κοττυφίωνα, που εύκολα διακρίνουμε το κοτσύφι.

66. Προσέξτε τη χαρά με την οποία κλείνει μιά μεγάλη ένότητα, δηλαδή τις περιπέτειες στη Σελήνη (κεφ. 11-27), και τη μελαγχολική διάθεση, με την οποία αρχίζει την επόμενη, τις περιπέτειες στην κοιλιά του κήτους (κεφ. Α, 30-42 και Β, 1-2).

67. Από τα σωζόμενα έργα της αρχαίας γραμματείας μας το μόνο κάπως παράλληλο που μπορούμε να θυμηθούμε για το πλοίο του Λουκιανού, που το καταπίνει το κήτος, είναι το επεισόδιο της

Χάρυβδης στήν Ὀδύσσεια (μ, 431). Τή βιβλική περιπέτεια τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ μέ τό κήτος ὁ Λουκιανός μᾶλλον τήν ἀγνοοῦσε. Μιά μακρινή θεματική ὁμοιότητα μπορούμε νά βροῦμε ἀνάμεσα στό κήτος τοῦ Λουκιανοῦ καί στό ὑποβρύχιο «Ναυτίλος» τοῦ Ἰουλίου Βέρν στό ἔργο του «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγες κάτω ἀπό τή θάλασσα», ὅπου ὁ γάλλος μυθιστοριογράφος παραλλάζει τό θέμα σύμφωνα μέ τίς δικές του ἀνάγκες ἀντικαθιστώντας τό κήτος μέ τό ὑποβρύχιο.

68. Καί στήν Ὀδύσσεια ὁ Ὀδυσσεύς ξεκινᾶ νά ἐρευνήσῃ τό νησί ἀλλά μόνος.

69. Ἡ γνωστή ἐλληνική φιλοξενία ἔχει τίς ρίζες της στά πολύ παλιά χρόνια. Στό σημεῖο αὐτό ὁ συγγραφέας θυμᾶται γιά μία ἀκόμη φορά τήν Ὀδύσσεια, ὅπου τέτοιες σκηνές φιλοξενίας ξαναγυρνοῦν κάθε τόσο (βλ. α, 123-4, γ, 69, δ, 60 κτλ.).

70. Στό κεφάλαιο αὐτό ὁ Λουκιανός μέ τούς Ταριχάνες (= οἱ Παστοί, ἀπό τό ταριχεύω – παστῶνω), τούς Καρκινόχειρες (= Καβουροχέρηδες, καρκίνος=κάβουρας), τούς Θυννοκέφαλους (= Τονοκέφαλοι, θύννος=τόνος) μιμεῖται τούς κωμικούς ποιητές, ἰδιαίτερα τόν Ἀριστοφάνη.

71. Σύνθετο δυσκολονόητο. Ὡς πρῶτο συνθετικό ἔχουμε τό ὄνομα «Τρίτων», τή θάλασσα θεότητα τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας, πού στό πάνω μέρος ἔμοιαζε μέ τούς ἄλλους θαλασσινοῦς θεούς, ἐνῶ ἀπό τά λαγόνια καί κάτω τελείωνε σέ οὐρά ψαριοῦ· ὡς δεῦτερο συνθετικό ἔχουμε τή λέξη «μένδης» πού, ὅπως παραδίδει ὁ Ἡρόδοτος (2,46), ἔτσι ὀνόμαζαν οἱ Αἰγύπτιοι τόν τράγο καί τόν Πάνα. Ἐπομένως σύμφωνα μέ τά συνθετικά θά ἔπρεπε νά μεταφράσουμε τή λέξη «Τραγοτρίτωνες» ἢ «Παντρίτωνες».

72. Παγουρίδες = Καβουρόπουλα (ὁ πάγουρος= εἶδος καβουριοῦ). Ψηττόποδες = Γλωσσοπόδαροι (ψῆττα= τό ψάρι γλώσσα).

73. Ὁ νέος πόλεμος εἶναι μία ἀκόμη παρωδία παρόμοιων ἱστορικῶν ἀφηγήσεων. Ἰδιαίτερα γιά τήν αἰτία τοῦ πολέμου θυμᾶται τό Θουκυδίδη πού προσπαθεῖ μέ ἀκρίβεια νά καθορίσει τά αἷτια καί τίς ἀφορμές τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (βλ. πχ. 1,99,1, κτλ.).

74. Ὄνομα πού δέ μαρτυρεῖται ἀπό ἄλλες πηγές· σχετίζεται μέ τή λέξη σκινθός = βουτηχτής, κολυμβητής.

75. Παμπάλαια πολεμική ταχτική, γνωστή από τὰ χρόνια τοῦ Ὀμήρου.

76. Ἐδῶ ὁ Λουκιανὸς κάνει ἓνα μικρὸ λάθος στοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν του, πού πρέπει νὰ ἦταν πενήντα δύο καὶ ὄχι πενήντα. Ξεκίνησαν πενήντα δύο – πενήντα σύντροφοι, ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ Λουκιανὸς (κεφ. Α, 5) – ἔχασαν δύο συντρόφους (κεφ. Α, 8), βρῆκαν ἄλλους δύο στοῦ κῆτος (κεφ. Α, 33)· ἄρα σύνολο πενήντα δύο. Δέν μπορούμε νὰ ποῦμε μέ βεβαιότητα ἂν τό λάθος εἶναι σκόπιμο, γιά νὰ παρωδήσει, μιά φορά ἀκόμη, τέτοιες παραδρομές ἱστορικῶν, ἢ δική του ἀβλεψία.

77. Μέ τόν «Παλαμίδα» (πηλαμύς = ἡ παλαμίδα).

78. Ἐνα ἀκόμη παράδειγμα τῆς προσπάθειας τοῦ Λουκιανοῦ νὰ δειχτεῖ σοβαροφανής καὶ ἀκριβολόγος· θέλει νὰ προσδιορίσει μέ κάθε δυνατή λεπτομέρεια μιά χρονική στιγμή σέ μιά τελείως φανταστική περιπέτεια. Φυσικά πάλι ἡ παρωδία παρόμοιων προσπαθειῶν ἱστορικῶν συγγραφέων εἶναι ὀλοφάνερη.

Ἡ παρωδία στοῦ ἀρχαῖο κείμενο εἶναι πιο ἐκδηλη καθὼς ὁ Λουκιανὸς χρησιμοποιεῖ δύο φορές τή λέξη «ἄνοιξη» μέ τήν ἔννοια τοῦ ἀνοίγματος καὶ ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, ὅπως τή χρησιμοποιοῦν σέ παρόμοιες περιπτώσεις οἱ ἱστορικοί συγγραφεῖς.

79. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει (2, 156), μέ μεγάλη ὥστόσο ἐπιφύλαξη, ἓνα νησί γιά τό ὁποῖο οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ ἔλεγαν ὅτι ἦταν πλωτό μέσα σέ μιά μεγάλη λίμνη. Τό νησί αὐτό εἶχε σχέση μέ τή Λητώ καί τόν Ἀπόλλωνα, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ δική μας Δῆλος, πού, σύμφωνα μέ τήν ἑλληνική μυθολογία, ἐπλεε ὡς τή στιγμή, ὅπου πάνω της γέννησε ἡ Λητώ τόν Ἀπόλλωνα.

80. Κοροϊδεύει ἓνα στίχο τῆς Ἰλιάδας (Ε 4) πού λέει ὅτι ἡ περιγεφαλαία καὶ ἡ ἀσπίδα τοῦ Διομήδη ἐβγαζαν φωτιά: Κι ἄναβε ἀδάμαστη ἀπ' τό κράνος του φωτιά κι ἀπ' τό σκουτάρι. (Μετ. Καζαντζάκη – Κακριδῆ).

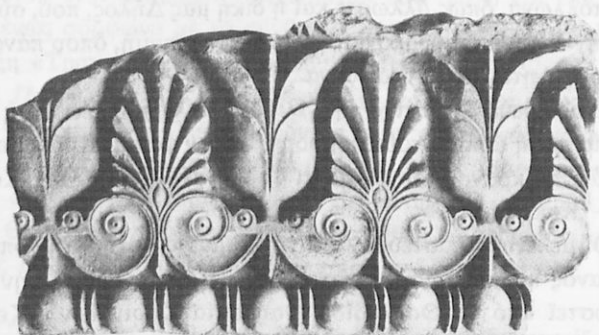
81. Οἱ μελετητές πιστεύουν ὅτι τή ναυμαχία αὐτή, στήν ὁποία ὁ Λουκιανὸς καὶ οἱ σύντροφοί του δέν παίρνουν μέρος, τήν ἔχει ἐμπνευστεῖ ἀπό τό Θουκυδίδη (ναυμαχία Κορινθίων - Κερκυραίων: 1, 48).

82. Αἰολοκένταυρος – ὁ Γοργοκένταυρος (ἀπό τή σημασία τοῦ

«αϊόλος» = γρήγορος και ὄχι ποικίλος) και *Θαλασσοπότης* – αὐτός πού πίνει θάλασσα.

83. Τό τμήμα τῆς «Ἀληθινῆς ἱστορίας», πού χαρακτηρίζουμε ὡς «Μέρος δεύτερο» ἢ «Βιβλίο δεύτερο», πιστεύουμε ὅτι ὁ Λουκιανός τό διάβασε δημόσια μιᾶ ἄλλη φορά και ὄχι στή συνέχεια τοῦ πρώτου μέρους, γιατί ἄλλιῶς θά ἦταν πολύ κουραστικό. Ὁ Λουκιανός, πού συνήθως διάβαζε δημόσια τούς λόγους του, φρόντιζε αὐτοί νά εἶναι σύντομοι. Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» μέ τά δύο μέρη της εἶναι ἀπό τά πιό ἐκτενή ἔργα του.

84. Θυμίζει τήν προσπάθεια τοῦ Ὀδυσσεά νά βγεῖ ἔξω ἀπό τή σπηλιά τοῦ Κύκλωπα. Βλ. και παρακάτω τό φόβο μήπως μείνουν κλεισμένοι μέσα στήν κοιλιά τοῦ κήτους πού θυμίζει πάλι τόν ἀντίστοιχο φόβο τοῦ Ὀδυσσεά (Ὀδ. ι, 303) μήν πεθάνουν κλεισμένοι μέσα στή σπηλιά τοῦ Κύκλωπα.

Κόσμημα ἀπό θησαυρό τῶν Δελφῶν· τέλος δου αἰ. π.Χ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ παροιμιώδης μισάνθρωπος, σύμφωνα μέ πληροφορίες πού μᾶς σώθηκαν ἀπό τήν ἀρχαιότητα, ἦταν γιός τοῦ Ἐχεκρατίδη ἀπό τό Δῆμο Κολυττό καί ἔζησε τόν καιρό τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Πλούταρχος καί ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς τόν ἀναφέρουν. Ὁ Νεάνθης ὁ Κυζικηνός μάλιστα τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνα εἶχε γράψει τή βιογραφία του. Οἱ κωμωδιογράφοι ἐπίσης τόν χρησιμοποίησαν γιά νά πλάσουν ἀνάλογους τύπους· ὁ Φρύνιχος τό Μονότροπο, ὁ Ἀντιφάνης τόν Τίμωνα, ὁ Μένανδρος τό Δύσκολο.

Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέει ὅτι ὁ ὀμόνος ἄνθρωπος πού ὁ Τίμων πότε πότε συναντοῦσε, γιάτι ἀσπάστηκε καί αὐτός τόν ἴδιο τρόπο ζωῆς, ἦταν ἕνας Ἀπήμαντος. Κάποτε στή γιορτή πρὸς τιμῆ τῶν νεκρῶν ἔτρωγαν μαζί, ὅταν ὁ Ἀπήμαντος εἶπε· «Τίμων, πόσο ὠραῖο τό συμπόσιό μας». «Θά ἦταν», ἀπάντησε ὁ Τίμων, «ἐάν δέν παραβρισκόσουν ἐσύ». Μᾶς λέει ἀκόμα ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ Τίμων παρουσιάστηκε στήν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀνέβηκε στό βῆμα καί μπροστά στούς ἐκκληκτοὺς Ἀθηναῖους εἶπε: «ἔχω ἕνα οἰκόπεδο καί ὑπάρχει σ' αὐτό μία συκιά, ἀπ' ὅπου πολλοί ἔως τώρα κρεμάστηκαν. Ἐπειδὴ λοιπόν ἀποφάσισα νά χτίσω, πρὶν κόψω τή συκιά, θέλησα νά τό ἀνακοινώσω, γιά νά σπεύσουν νά κρεμαστοῦν ὅσοι ἀπό ἐσᾶς θέλουν».

Πέθανε, λένε, ἀπό γάγγραινα, γιάτι δέ θέλησε νά δεχτεῖ γιάτρο, καί τάφηκε κοντά στή θάλασσα στό δρόμο ἀπό τόν Πειραιά γιά τό Σούνιο. Τό κύμα ἔκανε τόν τάφο του ἀπροσπέλαστο στούς ἀνθρώπους καί ἡ ἐπιτύμια ἐπιγραφή πού ἀποδίδεται σ' αὐτόν, λένε πὼς εἶναι γραμμένη ἀπό τόν ἴδιο:

Ἀφήνοντας μιά κακομοιριασμένη ζωὴ ἀναπαύομαι ἐδωπέρα.

Τ' ὄνομά μου δέν πρόκειται νά τό μάθετε καί νά πᾶτε στό διάβολο.

Ὁ Λουκιανός λοιπόν εἶχε στή διάθεσή του τή σχετική παράδοση. Μέ τή φαντασία ὁμως καί τήν εὐρηματικότητα του ἔδωσε δική του πλοκή στό ἔργο.

Ἀκοῦμε ἀπό τό Λουκιανό ὅτι ὁ Τίμων ἔγινε μισάνθρωπος ἐξαιτίας τῆς ἀχαριστίας τῶν φίλων, πού τοῦ πῆραν τά λεφτά καί μετά τοῦ γύρισαν τήν πλάτη. Γι' αὐτό ἀποτραβήχτηκε σέ μιά ἔρημη ἄκρη στίς ὑπώρειες τοῦ Ὑμητοῦ, ὅπου ἔζησε καλλιεργώντας τή γῆ. Πιο κάτω μᾶς παρουσιάζει τόν Τίμονα νά ἀνακαλύπτει μέ τήν ἀξίνα του θησαυρό – δῶρο τῶν θεῶν – καί ἔτσι νά ἔχει τή δυνατότητα αὐτή τή φορά νά δώσει ἕνα γενναῖο μάθημα σέ ὄλους ἐκεῖνους τούς κόλακες πού σπεύδουν, μόλις ἀντιλαμβάνονται τά πολλά του πλούτη. Αὐτό τό εἶρημα τοῦ Λουκιανοῦ, τά ξαναποκτημένα πλούτη, τοῦ ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά πεῖ διάφορες ἀλήθειες πάνω στόν ἀνθρώπινο χαρακτήρα καί τίς ἀδυναμίες του. Νά χτυπήσει καί πάλι τούς ψευτορήτορες καί φιλοσόφους, τά παράσιτα καί τούς κόλακες, νά χλευάσει τή μικρότητα τῶν θεῶν. Ὁ Λουκιανός ὅπωςδῆποτε χρεωστᾶ πολλά στήν κωμωδία καί στό σημεῖο τοῦτο ὁ Πλουῦτος τοῦ Ἀριστοφάνη τοῦ ἔδωσε ἰδέες.

Ὁ διάλογος αὐτός, πού θεωρήθηκε ἀπό ἱκανούς κριτικούς ὡς τό ἀριστούργημα τοῦ Λουκιανοῦ, ἀνήκει στήν πρώτη σατιρική περίοδο τοῦ συγγραφέα (162-166 μ.Χ.).

Καί στά νεώτερα χρόνια ἡ μορφή τοῦ Τίμονα, ὅπως ἀποδίδεται ἀπό τό Λουκιανό, εἶχε ἐπίδραση στους θεατρικούς συγγραφεῖς. Ὁ Σαίξπηρ ἔγραψε τόν Τίμονα τόν Ἀθηναῖο, ὁ Μολιέρος τό Μισάνθρωπό του.

Ἐρμῆς. Νόμισμα Φενεοῦ (362/360 π.Χ.)

ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ

Πρόσωπα: ΤΙΜΩΝ, ΖΕΥΣ, ΕΡΜΗΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΠΕΝΙΑ, ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ, ΦΙΛΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΕΑΣ, ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ, ΒΛΕΨΙΑΣ¹.

(Ὁ Τίμων σέ μιὰ ἐρημιὰ στίς ὑπώρειες τοῦ Ὑμηττοῦ, δυστυχῆς καί τομαροντυμένος, μέ κόπο ἀνεβοκατεβάζει τό δικέλλι του. Μιά στιγμή σταματᾷ καί κοιτώντας πρὸς τόν οὐρανὸ ὑψώνει προσευχή πού εἶναι μαζί καί διαμαρτυρία).

1. Δία, θεέ τῆς φιλίας, τῆς φιλοξενίας καί τῆς συντροφιάς, ἐφέστιε, ἀστραπόχαρε, φύλακα τῶν ὄρκων, συννεφομαζώχτη, βαρύβροντε καί ὀπως ἄλλιῶς σέ ὀνομάζουν οἱ ἔκθαμβοι ποιητές, ὅταν προπάντων ἔχουν δυσκολίες μέ τά μέτρα. Σέ στολιίζουν τότε μέ χίλια δυὸ ὀνόματα κι ἐσύ στηρίζεις τὴν ἀδυναμία τοῦ μέτρου καί γεφυρώνεις τό χάσμα τοῦ ρυθμοῦ. Πού εἶναι λοιπόν ἡ ὀλόλαμπρη ἀστραπή σου, πού ἡ βαριά βροντή καί ὁ φλογερός, ὁ ἀστραφτερός, ὁ τρομερός κεραυνός σου; Ὅλα αὐτὰ ἀποδείχτηκαν τώρα πιά ἀνοησίες, πέρα γιὰ πέρα φαντασίες τῶν ποιητῶν, ἠχηρές μονάχα λέξεις. Καί αὐτό τό φημισμένο καί μακροβόλο ὄπλο, πού ὄλη τὴν ὥρα τό ἔχεις στό χέρι, δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς ἔσβησε ὀλότελα καί εἶναι τόσο ψυχρό, χωρὶς νά κρατάει οὔτε μιὰ σπιθα ὀργῆς γι' αὐτοῦς πού διαπράττουν ἀδικίες. 2. Ἔτσι λοιπόν πάει ὀποιος νά γίνει ἐπίορκος, περισσότερο θά φοβόταν ἕνα τρεμόσβηστο φτιλί παρά τοῦ πανδαμάτορα κεραυνοῦ σου τὴ φλόγα. Μοιάζει νά τοῦς ἀπειλεῖς μ' ἕνα δαυλί πού δέ

φοβούνται ούτε τή φωτιά του ούτε τόν καπνό του και λογαριάζουν τούτο μόνο από τό χτύπημα, διτι θά βουτηχτούν μέσ στή μουντζούρα.

Γι' αυτό λοιπόν και ό Σαλμωνεύς² είχε τήν τόλμη νά σέ συναγωνιστεί στή βροντή. Καί δέν ήταν όλοτελα άποτυχημένος μπρός σ' έναν τόσο παγερό Δία ό φλογερός εκείνος κομπαστής. Γιατί όχι; Έφόσον κοιμάσαι σάν νά έχεις πιεί τό μανδραγόρα³ και ούτε τούς έπιπορκούντες άκοϋς, ούτε τούς άδικοϋντες επιβλέπεις. Τσιμπλιάζεις, κλείνεις τά μάτια σέ όσα γίνονται τριγύρω σου και δέν άκοϋς, όπως οί γέροι. 3. Όταν ήσουν άκόμη νέος και όξύθυμος και όρμητικός, πολλά έκανες στους άδικους και τούς σκληρούς και ποτέ δέν είχες τότε συμμαχία μαζί τους. Ό κεραυνός σου ήταν πάντοτε σέ δράση, ή αίγίδα⁴ σου άπειλητική, ή βροντή σου έκανε πάταγο και ή άστραπή σου εξακοντιζόταν άδιάκοπα, όπως σέ συμπλοκή. Οί σεισμοί σου σάν κόσκινο έσειαν τή γή, τό χιόνι έπεφτε σωρός και πέτρα τό χαλάζι. Καί γιά νά σοϋ τά ξαναψάλω, ραγδαίες οί βροχές, άγριες, κάθε σταγόνα σου ποτάμι. Γι' αυτό μέσα σέ μιά στιγμή έγινε τέτοιος κατακλυσμός τόν καιρό τοϋ Δευκαλίωνα⁵, πού βούλιαξαν τά πάντα και μόλις ένα κιβώτιο έξόκειλε στή Λιάκουρα και σώθηκε κλείνοντας μέσα του μιά σπιθα ζωντανή από τό ανθρώπινο πνεϋμα, γιά νά γεννηθεί έπειτα κακία μεγαλύτερη.

4. Παίρνεις λοιπόν από τούς ανθρώπους τήν άμοιβή τής όκνηρίας σου. Κανείς δέ σοϋ προσφέρει πιά θυσίες, μήτε σέ στεφανώνει, παρά μόνο τυχαία στήν Όλυμπία⁶ χωρίς νά νομίζει και αυτός διτι κάνει κάτι άπαραίτητο, κρατάει μόνο μιά συνήθεια παλιά. Καί όπου νά ναι θά σέ πετάξουν από τήν έξουσία και θά σέ καταντήσουν σάν τόν Κρόνο⁷, ό θεέ γενναίοτατε. Άφήνω πιά πόσες φορές ός τώρα έχουν κατακλέψει τό ναό σου. Άλλοι πάλι άπλωσαν τό χέρι τους άκόμα και σ' έσένα τόν ίδιο στήν Όλυμπία. Κι έσύ, ό ύψιβρεμέτης⁸, βαρέθηκες νά ξεσηκώσεις τά σκυλιά ή τούς γειτόνους νά φωνάζεις νά τρέξουν γιά βοήθεια και νά τούς πιάσουν τήν ώρα πού έτοιμάζαν τά κλεμένα γιά φευγάλα. Μά ό δυνατός έσύ Γιγαντοφάγος⁹, ό νικητής τών Τιτάνων¹⁰, καθόσουν και τούς άφηνες, νά σοϋ κόβουν τούς πλοκάμους¹¹, και άς κρατούσες στό χέρι σου έναν κεραυνό δέκα πήχες.

Πότε λοιπόν, θαυματοουργέ, θά πάψεις τόσο νά τά παραβλέπεις όλα αυτά; Καί πότε θά τιμωρήσεις τήν τόση άδικία; Πόσοι Φαέθοντες¹² ή Δευκαλίωνες πρέπει νά τιμωρηθοϋν γιά μιά ζωή έτσι ξεχειλισμένη από άλαζονεία; 5. Καί γιά νά αφήσω τά ξένα και νά 'ρθω στά δικά μου πόσους

Ἄθηναίους δὲν ἐξύψωσα καὶ ἀπὸ πάμπτωχους τοὺς ἔκαμα πλούσιους; Ὅλους πού εἶχαν ἀνάγκη τοὺς βοήθησα καὶ κυριολεκτικὰ σωροὺς τὰ πλούτη μου σκόρπισα, γιὰ νὰ εὐεργετῶ τοὺς φίλους. Καὶ τώρα πού μ' αὐτὴ μου τὴν τακτικὴ ἔγινα φτωχός, ὅλοι αὐτοὶ δέ μέ γνωρίζουν πιά, οὔτε γυρίζουν νὰ μέ κοιτάζουν, πού κάποτε ἔσκυβαν καὶ μέ προσκυνοῦσαν καὶ κρέμονταν ἀπὸ ἓνα μου νεῦμα. Μά, ἂν τύχει καὶ στό δρόμο μου συναντήσω κανέναν τους, μέ προσπερνοῦν, ὅπως μιά παλιά ἐπιτύμβια στήλη ριγμένη ἀπὸ τὸ χρόνο, χωρὶς κἀν νὰ τὴ διαβάσουν. Ἄλλοι πάλι, καὶ ἀπὸ μακριά μόλις μέ δοῦν, ἀλλάζουν δρόμο θεωρώντας μέ κακό συναπάντημα καὶ γρουσουζιά, ἐμένα πού στάθηκα πρὶν ἀπὸ λίγο σωτήρας καὶ εὐεργέτης τους. 6. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀπὸ τίς δυστυχίες μου ἀποτραβήχτηκα σ' αὐτὴν τὴν ἄκρη, φόρεσα προβιά καὶ σκάβω τὴ γῆ μέ μεροκάματο ἓνα τεσσάρι ὀβολοὺς¹³, φιλοσοφώντας μέ τὴν ἐρημιὰ καὶ τὸ δικέλλι μου. Ἐδῶ ἐπιτέλους τοῦτο τὸ κέρδος θαρρῶ πὼς θὰ ἔχω, δέ θὰ βλέπω πιά πολλοὺς νὰ εὐτυχοῦν, χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν, γιὰ αὐτὸ εἶναι τὸ καταθλιπτικότερο.

Ἐπιτέλους λοιπὸν, γιέ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, πέταξε ἀπὸ πάνω σου αὐτόν τὸ βαθύ καὶ γλυκό ὕπνο. Περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν Ἐπιμενίδη¹⁴ ἔχεις κοιμηθεῖ. Ξαναφούντωσε τὸν κεραυνό σου ἢ ἀναπέ τον ἀπὸ τὴν Αἴτνα¹⁵, τράνεψε τὴ φλόγα του καὶ δεῖξε νεῦρο ἀνδρωμένου καὶ νεανικοῦ Δία, ἐκτός ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅσα οἱ Κρῆτες διηγοῦνται¹⁶ γιὰ σένα καὶ τὴν ταφή σου ἐκεῖ.

(Ψηλά στὸν οὐρανὸ¹⁷ ὁ Δίας καὶ ὁ Ἑρμῆς κουβεντιάζουν κοιτάζοντας τὸν Τίμωνα).

ZEYΣ

7. Ποιός εἶναι αὐτός, Ἑρμῆ, πού κραυγάζει ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ ἐκεῖ στοῦ Ὑμηττοῦ τίς ὑπώρειες, καταλερωμένος, ἄλουστος καὶ ντυμένος προβιά; Εἶναι σκυμμένος θαρρῶ καὶ σκάβει. Φλύαρος ἄνθρωπος καὶ θρασύς. Σίγουρα φιλόσοφος εἶναι¹⁸, ἀλλιῶς δέ θὰ μᾶς περιέλουζε μέ τέτοια λόγια ἀσέβειας.

ΕΡΜΗΣ

Τί λές, πατέρα; Ἄγνοεῖς τὸν Τίμωνα, τὸ γιό τοῦ Ἐχεκρατίδη ἀπὸ τὸν Κολλυτό¹⁹; Εἶναι αὐτός πού πολλές φορές μᾶς τραπέζωσε μέ τέλειες θυ-

σίες, εκατόμβες δλόκληρες, ό νεόπλοτος, πού στό σπίτι του πάντα γιορτάζαμε λαμπρά τά Διάσια²⁰.

ZEYΣ

Ἄλιμονο, τί άλλαγή! Ἐκείνος ό ώραϊός, ό πλούσιος, πού εἶχε τόσους φίλους γύρω του; Καί πώς κατάντησε ἔτσι βρώμικος, άθλιος, σκαφτιάς καί μεροκαματιάρης, όπως φαίνεται, πού χτυπάει τόσο βαριά τό δικέλλι;

ΕΡΜΗΣ

8. Θά ἔλεγε κανείς ότι ή καλοσύνη του τόν κατέστρεψε καί ή φιλοanthropία καί ή συμπόνια γιά δλους πού ἔχουν άνάγκη. Στην πραγματικότητα όμως ή άμυαλιά, ή κουταμάρα καί ή ἔλλειψη κρίσης νά διαλέγει τούς φίλους. Δέν καταλάβαινε ότι ἔκανε χάρες σέ κοράκια καί λύκους. Ἄντιθετα, ἐνώ τόσοι γύρες²¹ τοῦ κατέτρωγαν τό συκώτι, ό δυστυχισμένος αὐτός τούς νόμιζε φίλους καί συντρόφους πού ό,τι καταβρόχιζαν τό χαιρόνταν μόνο από άγάπη γι' αὐτόν. Κι ἐκεῖνοι, αφού τόν ξεκοκάλισαν καί τόν τραγάνισαν καί αφού ρούφηξαν προσεκτικά καί τό μεδούλι του άκόμη, αν τυχόν καθόλου απέμεινε, ἔφυγαν καί τόν άφησαν ξερό, μέ κομμένες τίς ρίζες. Οὔτε τόν γνώριζαν πιά, οὔτε γυρνοῦσαν νά τόν δοῦν, πού σέ εἶδα πού σέ ξέρω; Οὔτε τόν βοηθοῦσαν, οὔτε τοῦ πρόσφεραν κάτι καί αὐτοί μέ τή σειρά τους. Γι' αὐτό σκαφτιάς καί τομαροντυμένος, όπως βλέπεις, ἔγκατέλειψε από ντροπή τήν πόλη καί σκάβει τή γῆ μέ μεροκάματο, πικραμένος από τίς δυστυχίες, γιατί αὐτοί πού ἔξαιτίας του πλούτισαν, τόν προσπερνοῦν μέ ὑπεροψία καί οὔτε τ' όνομά του ξέρουν, αν τόν λένε Τίμωνα.

ZEYΣ

9. Ἄν εἶναι ἔτσι, δέν πρέπει νά άδιαφορήσουμε γι' αὐτόν τόν άνθρωπο καί νά τόν παραμελήσουμε, γιατί δικαιολογημένα ἦταν άγανακτισμένος μέ τή δυστυχία του. Ἄλλιως θά φερθοῦμε κι ἐμεῖς όπως ἐκεῖνοι οί καταραμένοι κόλακες, αν ξεχάσουμε ἕναν άνθρωπο πού ἔκαψε πάνω στοῦς βωμούς, γιά νά μάς τιμήσει, τόσα παχιά μεριά από βόδια καί γίδια²². Ἄκόμη ἔχω στά ρουθοῦνια μου τήν κνίσσα τους. Μέ τίς διάφορες άσχολίες μου όμως καί τίς φασαρίες πού κάνουν οί ἐπίορκοι, οί βιαστές καί οί ἄρπαγες, αλλά καί από τό φόβο τῶν ἱεροσῦλων – εἶναι πολλοί καί δύσκολα μπορεῖς νά τούς προσέχεις καί δέ μάς αφήνουν οὔτε γιά λίγο τά μάτια

νά κλείσουμε – ἐδῶ καί πολὺν καιρὸ οὔτε ματιὰ ἔριξα στήν Ἀττική. Προπάντων ἀπό τότε πού οἱ φιλόσοφοι καί οἱ καβγάδες τους πλήθυναν²³. Μές τίς λογομαχίες καί τίς φωνές τους, οὔτε τίς προσευχές εἶναι δυνατό νά ἀκούω. Γι' αὐτό λοιπόν πρέπει ἢ νά κάθομαι μέ βουλωμένα τά αὐτιά, ἢ νά ξεκουραθῶ ἀκούοντάς τους νά μιλοῦν μέ δυνατή φωνή γιά ἀρετή καί ἀσώματα καί ἀνοησίες²⁴. Ἔτσι ἐγίνε καί παραμελήσαμε τοῦτον τόν ἄνθρωπο, πού γιά μᾶς δέ στάθηκε κακός.

10. Ὅμως, Ἑρμῆ, πάρε τόν Πλοῦτο²⁵ καί τρέξε κοντά του. Ὁ Πλοῦτος νά πάρε καί τό Θησαυρό μαζί του. Νά μείνουν καί οἱ δύο κοντά στόν Τίμωνα, νά μή φύγουν ἔτσι εὐκολα, ἀκόμη καί ἂν αὐτός ἀπό χρηστότητα πάλι τοὺς διώχνει ἀπό τό σπίτι.

Ὅσο γιά τοὺς κόλακες καί τήν ἀχαριστία πού τοῦ ἔδειξαν, θά τό ξανασκεπτῶ καί θά τοὺς τιμωρήσω, μόλις ἐπισκευάσω τόν κεραυνό. Εἶναι τσακισμένες καί στομαωμένες δύο του ἀκτίνες, οἱ μεγαλύτερες, ἀπό τότε πού τίς ἐξακόντισα μέ δύναμη καταπάνω στό σοφιστή Ἀναξαγόρα²⁶, πού στίς συζητήσεις του προσπαθοῦσε νά πείσει πῶς δέν εἴμαστε τίποτε ἐμεῖς οἱ θεοί. Μά ἐκεῖνον δέν τόν πέτυχα – γιατί ἄπλωσε ὁ Περικλῆς τό χέρι του καί τόν προστάτεψε – καί ὁ κεραυνός ἔπεσε πάνω στό Ἀνακεῖο²⁷, τό κατέστρεψε καί παραλίγο νά τσακιστεῖ καί ὁ ἴδιος πάνω στήν πέτρα. Ὡστόσο ἀρκετή τιμωρία στό μεταξύ θά εἶναι γι' αὐτούς νά βλέπουν τόν Τίμωνα πάμπλουτο.

ΕΡΜΗΣ

11. Πόσο σπουδαῖο πράγμα εἶναι νά βάζει κανεῖς τίς φωνές, νά γίνεται ἐνοχλητικός καί θρασύς. Εἶναι χρήσιμο αὐτό ὄχι μόνο στοὺς συνηγόρους, ἀλλά καί σ' αὐτούς πού κάνουν τήν προσευχή τους. Νά, ὁ Τίμων τώρα μέ τό νά βάλει τίς φωνές καί νά πῆι θαρραλέα στήν προσευχή του τίς ἀλήθειες ἀναγκάζοντας τό Δία νά στραφεῖ καί νά τόν κοιτάξει, ἀπό πάμπτωχος θά γίνει ἀμέσως πολὺ πλούσιος. Ἄν ὁμοῦ σκυμμένος ἔσκαβε χωρὶς μιλιὰ, ἀκόμα θά ἔσκαβε παραμελημένος.

(Ὁ Πλοῦτος ἔρχεται μπροστά στό Δία).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἄλλά ἐγώ, Δία, σ' αὐτόν δέν πρόκειται νά πάω.

ΖΕΥΣ

Γιατί, εξοχότατε Πλουτέ, αφού μάλιστα σέ πρόσταξα ἐγώ;

ΠΛΟΥΤΟΣ

12. Διότι, μά τό Δία, ὁ Τίμων μοῦ ἔκανε κακό, μέ σκορποῦσε καί μέ διαμοίραζε, μόλο πού ἤμουν πατρικός του φίλος. Καί μόνο πού δέν πήρε στά χέρια του τό δικράνι νά μέ πετάξει ἔξω ἀπό τό σπίτι, ὅπως ἐκείνοι πού πετοῦν τή φωτιά ἀπό τά χέρια τους. Νά ξαναπάω λοιπόν, γιά νά μέ παραδώσει σέ παράσιτους καί κόλακες; Νά μέ στέλνεις, Δία, σ' ἐκείνους πού θά εὐχαριστηθοῦν μ' αὐτό τό δῶρο, πού θά μέ περιποιηθοῦν, ἐκεῖ ὅπου θά εἶμαι πολῦτιμος καί περιπόθητος. Καί οἱ ἄλλοι οἱ ἀνόητοι ἄς μείνουν συντροφιά μέ τή φτώχεια πού τήν προτιμοῦν. Καί ἄς λάβουν ἀπ' αὐτήν τό τομάρι καί τό δικέλλι καί ἄς μένουν εὐχαριστημένοι μέ τούς τέσσερις ὀβολούς ἐκείνοι πού ἀνέμελα ἀφήνουν μέσα ἀπό τά χέρια τους δεκατάλαντα²⁸ δῶρα.

ΖΕΥΣ

13. Δέν πρόκειται πιά νά σοῦ κάνει κάτι τέτοιο ὁ Τίμων. Τόν ἔχει γιά καλά σωφρονίζει τό δικέλλι, ἐκτός καί ἄν ἔχει τόση ἀναισθησία στή μέση του, ὥστε τήν πενία ἀπό ἐσένα νά προτιμᾷ. Κι ἐσύ ὁμοῦ μοῦ παραφαίνεσαι γκρινιάρης. Τώρα κατηγορεῖς τόν Τίμονα, γιατί σοῦ ἀνοιξε τίς πόρτες καί σέ ἄφηνε νά τριγυρνᾷς ἐλεύθερα, χωρίς νά σέ περιορίζει ἢ νά σέ ζηλεύει, ἐνῶ ἄλλοτε ἀγανακτοῦσες μέ τούς πλουσίους καί ἔλεγες ὅτι σέ σφιχτομανταλώνουν μέ σύρτες, μέ κλειδιά καί μέ λουκέτα, ὥστε δέ σοῦ ἦταν μπορετό οὔτε νά προβάλεις στό φῶς τοῦ ἡλίου. Αὐτά λοιπόν μοῦ κλαιγόσουν. Καί ἔλεγες ὅτι πνίγεσαι στό βαθύ σκοτάδι, γι' αὐτό μᾶς φαινόσουν ὠχρός²⁹ καί γεμάτος φροντίδες μέ λυγισμένα τά δάχτυλα ἀπό τή συνήθεια νά μετρᾷς. Καί ἀπειλοῦσες ὅτι θά ἀποδράσεις ἀπ' αὐτούς, μόλις βρεῖς τήν εὐκαιρία. Γενικά ὅλη ἡ κατάσταση σοῦ φαινόταν ἀφόρητη, νά ζεῖς σάν παρθένα σ' ἓνα χάλκινο θάλαμο ἢ σιδερένιο, ὅπως ἡ Δανάη³⁰, μέ αὐστηροῦς καί παμπόνηρους παιδαγωγούς, τόν Τόκο καί τό Λογαριασμό.

14. Ἐλεγες μάλιστα πώς αὐτοί κάνουν παράλογα πράγματα λατρεύοντάς σε. Δέν τολμοῦν νά σέ ἀπολαμβάνουν, ἐνῶ τούς εἶναι δυνατό. Δέν ἔχουν τήν ἐλευθερία νά χρησιμοποιοῦν αὐτό πού λατρεύουν, ἐνῶ εἶναι ἀφέντες του. Ἀντίθετα ἄγρυπνοι τό φρουροῦν μέ τά μάτια καρφωμένα στό λουκέτο καί στό σύρτη. Καί θεωροῦν ἀρκετή ἀπόλαυση ὄχι νά χαίρονται

οί ίδιοι, αλλά νά μή δίνουν τήν εὐχαρίστηση σέ κανέναν, ὅπως ἡ σκύλα στό παχνί, πού οὔτε ἡ ἴδια μποροῦσε νά φάει τό κριθάρι, οὔτε ὁμως ἄφηνε τό πεινασμένο ἄλογο νά τό φάει. Καί ἀπό πάνω τούς κοροΐδευες πού τσιγκουνεύονταν καί σέ φρουροῦσαν καί, τό πιό παράξενο, ζήλευαν τόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους, χωρίς νά υποψιάζονται ὅτι κάποιος καταραμένος δοῦλος τοῦ σπιτιοῦ ἢ ἀνάξιος ἐπιστάτης μπορεῖ νά γλιστρᾷ κρυφά μέσα καί νά γλεντοκοπάει, ἀφήνοντας τό δυστυχή καί ἀσυγκίνητο ἀφέντη νά ξαγρυπνᾷ γιά τούς τόκους μπροστά σέ μαυρισμένο καί μικρόστομο λυχνάρακι μέ διψαλέο φιτίλι. Πῶς λοιπόν δέν εἶσαι ἄδικος, παλιότερα αὐτά νά τά κατακρίνεις καί τώρα νά κατηγορεῖς τόν Τίμωνα γιά τά ἀντίθετα;

ΠΛΟΥΤΟΣ

15. Κι ὁμως, ἂν θέλεις νά ψάξεις γιά τήν ἀλήθεια, θά δεῖς ὅτι δικαιολογημένα φέρομαι ἔτσι καί στίς δύο περιπτώσεις. Τοῦ Τίμωνα αὐτή ἡ μεγάλη σπατάλη εὐλογα μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἀδιαφορία καί ὄχι συμπάθεια γιά μένα. Τούς ἄλλους πάλι ἐκείνους πού μέ κρατοῦν κλειδωμένο στά σκοτεινά φροντίζοντας νά γίνω παχύτερος, καλοθρεμμένος καί ὑπέρογκος καί δέ μέ ἀγγίζουν οὔτε μέ βγάζουν στό φῶς, μήν τυχόν μέ ἴδει κανένα μάτι, πάντοτε τούς νόμιζα ἀνόητους καί ἀδιάντροπους, γιατί χωρίς νά ἔχω κάνει κανένα κακό μέ ἀφήνουν νά σαπίζω κάτω ἀπό τόσες ἄλυσίδες. Καί δέν ξέρουν ὅτι ὕστερα ἀπό λίγο θά φύγουν καί θά μέ ἐγκαταλείψουν σέ κάποιον ἀπό τούς τυχερούς. 16. Οὔτε ἐκείνους λοιπόν ἐπαινῶ, οὔτε ὁμως καί αὐτούς³¹ πού εἶναι πολύ ἀπερίσκεπτοι μαζί μου· μά ὁσους θέλουν νά τηρήσουν τό μέτρο³², πράγμα πού εἶναι τό καλύτερο. Οὔτε νά μέ ἀφήνουν ἐντελῶς ἄθικτο, οὔτε ὁμως νά μέ σκορποῦν ἀνόητα.

17. Αὐτό μέ κάνει κι ἐμένα νά ἀγανακτῶ, γιατί μερικοί μέ κλωτσοῦν μέ περιφρόνηση καί μέ καταβροχθίζουν καί μέ σπαταλοῦν, ἐνῶ ἄλλοι πάλι μου ἔχουν βάλει χειροπέδες σάν στιγματισμένο δραπετή³³.

ΖΕΥΣ

18. Γιατί λοιπόν ἀγανακτεῖς μ' αὐτούς, ἀφοῦ καλά εἶναι τιμωρημένοι; Οἱ πρῶτοι, ὅπως ὁ Τάνταλος³⁴, διψασμένοι, νηστικοί καί μέ στεγνό τό στόμα, χάσκουν μόνο μπροστά στό χρυσάφι καί οἱ ἄλλοι πάλι σάν τό Φινέα³⁵ πού οἱ Ἄρπυιες³⁶ τούς ἀρπάζουν τήν τροφή μέσα ἀπό τό λαρύγγι τους. Μά πήγαινε τώρα, καί θά βρεῖς τόν Τίμωνα πολύ πιό σωφρονισμένο.

Κροίσους, καί σκορπίσει μέσα σέ μιά στιγμή, ό άθλιος, όσα έχουν συγκεντρωθεί σιγά σιγά μέ πολλές έπιπορκίες, άρπαγές καί πανουργίες.

ΕΡΜΗΣ

24. Έτσι πάνω κάτω πού τά λές είναι τά πράγματα. Όταν όμως βαδίζεις μόνος σου, πώς, ενώ είσαι τόσο τυφλός, βρίσκεις τό δρόμο; Ή πώς διακρίνεις εκείνους στους οποίους σέ στέλνει ό Δίας, γιατί έκρινε ότι αξίζουν νά είναι πλούσιοι;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί νομίζεις πώς τούς βρίσκω; Μά τό Δία όχι, διότι δέ θά άφηνα έναν Άριστειδή γιά νά πάω στον Ίππόνικο ή τον Καλλία⁴⁸ καί σέ πολλούς άλλους Άθηναίους, πού δέν αξίζουν πεντάρα.

ΕΡΜΗΣ

Μά όταν σέ στέλνουν, τί κάνεις;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Περιφέρομαι πάνω κάτω, τριγυρνώντας, έως ότου πέσω πάνω σέ όποιοδήποτε. Κι αυτός πού θά μέ πετύχει πρώτος, μέ άρπάξει, μέ κρατά κοντά του καί δοξάζει έσένα, τον Έρμη, γιά τήν άνέλπιστη τύχη⁴⁹.

ΕΡΜΗΣ

25. Ωστε λοιπόν είναι γελασμένος ό Δίας πού νομίζει ότι έσύ σύμφωνα μέ τήν άπόφασή του πλουτίζεις όσους εκείνος θεωρεί ότι αξίζουν νά είναι πλούσιοι;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί πολύ δίκαια, καλέ μου, γιατί ενώ γνωρίζει πώς είμαι τυφλός, μέ στέλνει νά ανακαλύψω ένα τόσο σπάνιο πράγμα⁵⁰, πρό πολλού χαμένο άπό τή ζωή, πού ούτε ό Λυγκεύς⁵¹ θά τό βρισκε εύκολα, τόσο σκοτεινό καί μικρό πού είναι. Έπειδή λοιπόν οί καλοί είναι λίγοι καί κακοί οί πίο πολλοί, πού τά πάντα κατέχουν στίς πόλεις, γι' αυτό, εκεί πού τριγυρνώ, εύκολότερα πέφτω πάνω σέ τέτοιους ανθρώπους καί πιάνομαι στά δίχτυα τους.

ΕΡΜΗΣ

Ἐπειτα, όταν τούς ἐγκαταλείπεις, δέν ἔχεις δυσκολίες, ἀφοῦ δέν ξέρεις τό δρόμο;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Γίνομαι τότε ἀνοιχτομάτης καί γερός⁵², μά μόνο ὅσο εἶναι νά φύγω.

ΕΡΜΗΣ

26. Τώρα ἀπάντησέ μου καί σέ τοῦτο. Πῶς γίνεται νά σέ ἀγαποῦν τόσοι, ἐνῶ εἶσαι τυφλός – θά τό πῶ – καί ὠχρός καί βαρῦς⁵³ στά πόδια; Ὡστε ὄλοι ἐσένα νά ποθοῦν καί, όταν σέ ἀποκτήσουν, νά λογαριάζουν τόν ἑαυτό τους εὐτυχισμένο, ἄν ὁμως ἀπότύχουν, νά μή θέλουν τή ζωή τους; Ξέρω γιά παράδειγμα πολλούς ἀπό αὐτούς τόσο ξετρελαμένους μαζί σου, πού ρίχτηκαν στή βαθύκολλη θάλασσα καί στούς ἀπόκρημνους βράχους, γιατί νόμιζαν πῶς τούς περιφρονεῖς, ἀφοῦ δέν τούς πρόσεχες διόλου. Ὡμως γνωρίζω καλά ὅτι κι ἐσύ θά ὁμολογήσεις, ἄν ἔχεις κάποια συνείδηση τῆς καταστάσεώς σου, πῶς εἶναι ἀνισόρροποι νά τρελαίνονται γιά ἕναν τέτοιο ἀγαπημένο.

ΠΛΟΥΤΟΣ

27. Νομίζεις ὅτι μέ βλέπουν ὅπως εἶμαι, χωλό ἢ τυφλό ἢ μέ ὅσα ἄλλα ἐλαττώματα ἔχω;

ΕΡΜΗΣ

Μά πῶς, Πλοῦτε; Ἐκτός ἄν ὄλοι αὐτοί εἶναι τυφλοί.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Δέν εἶναι τυφλοί, καλέ μου, μά ἡ ἄγνοια καί ἡ ἀπάτη, πού βασιλεύουν τώρα παντοῦ⁵⁴, δέν τούς ἀφήνουν νά δοῦν. Ὑστερα κι ἐγώ ὁ ἴδιος, γιά νά μήν εἶμαι ὀλότελα ἄσχημος, τούς πλησιάζω μέ μιά μάσκα πολύ ἀξιαγάπητη, χρυσοῦφαντη καί ἀδαμαντοστόλιστη, καί ντυμένος φανταχτερά ροῦχα. Ἐκεῖνοι θαρροῦν πῶς βλέπουν τήν ἴδια τήν ὁμορφιά, ἐρωτεύονται καί, ἐάν δέ μέ κερδίσουν, καταστρέφονται. Ὡστε, ἐάν κάποιος μέ ξεγύμνωσε καί μέ παρουσίαζε μπροστά τους, σίγουρα θά κατηγοροῦσαν τούς ἑαυτούς τους πῶς εἶναι κοντόφθαλμοι καί πῶς ἐρωτεύονται πράγματα ἀνέραστα καί ἄσχημα.

ΕΡΜΗΣ

28. Ὅμως γιατί, καί ὅταν πιά πλουτίσουν καί φορέσουν καί οἱ ἴδιοι τή μάσκα, ἐξακολουθοῦν νά ξεγελοῦνται καί, ἂν κανένας τούς ἀφαιρέσει τή μάσκα, θά προτιμοῦσαν νά χάσουν τό κεφάλι τους παρά αὐτήν; Δέν εἶναι βέβαια λογικό νά ἀγνοοῦν καί τότε ὅτι ἡ ὁμορφιά εἶναι ψεύτικη, ἀφοῦ τώρα τά πάντα τά βλέπουν ἀπό μέσα.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί σ' αὐτό, Ἑρμῆ, πολλά μέ βοηθοῦν.

ΕΡΜΗΣ

Ποιά;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ὅταν κάποιος μέ πρωτοσυναντήσῃ καί μοῦ ἀνοίξῃ τίς πόρτες τοῦ διάπλατες καί μέ δεχτῆ στό σπῆτι του, γλιστρᾷ μαζί μου ἡ ξιπασιά, ἡ ἀνοησία, ἡ καυχησιά, ἡ βλακεία, ἡ ἀθάδεια, ἡ ἀπάτη καί χίλια δυό. Λοιπόν μέ τήν ψυχή κυριευμένη ἀπ' αὐτά, θαυμάζει ὅσα δέν εἶναι γιά θαυμασμό καί ἐπιθυμεῖ ὅσα πρέπει νά ἀποφεύγῃ, κι ἐμένα, τόν πατέρα ὄλων αὐτῶν τῶν συμφορῶν πού ἔχουν τρυπώσει μέσα, μέ ἔχει σέ μεγάλην ὑπόληψη, γιατί μέ περικυκλώνουν αὐτά ὅλα. Καί θά προτιμοῦσε νά πάθει τό κάθε τι, παρά νά μέ χάσει.

ΕΡΜΗΣ

29. Δέν ξέρω, Πλοῦτε, πῶς εἶσαι τόσο λεῖος καί γλιστερός καί δυσκολοκράτητος, ἔτοιμος νά διαφεύγῃς. Πῶς δέν ἔχεις καμιά σταθερή λαβή, μά ξεγλιστρᾷς, ὅπως τά χέλια καί τά φίδια, δέν τό καταλαβαίνω. Ἀπεναντίας ἡ Πενία εἶναι σάν τήν κόλλα καί εὐκολόπιαστη, μέ μύρια ἀγκίστρια σέ ὄλο της τό σῶμα, ἔτσι πού νά σκαλώνουν ἀμέσως ὅσοι τήν πλησιάζουν καί νά μήν μποροῦν εὐκολά νά ξεφύγουν. Μά μέσ στή φλυαρία μας μᾶς ξέφυγε κάτι τό σοβαρό.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ποιό πράγμα;

ΕΡΜΗΣ

Νά πάρουμε μαζί μας τό Θησαυρό, πού προπάντων χρειαζόμαστε.

ΠΛΟΥΤΟΣ

30. Ὅσο γι' αὐτό μὴν ἀνησυχεῖς. Πάντοτε, δταν ἀνεβαίνω σέ σᾶς, τόν ἀφήνω στή γῆ καί τόν ἐξορκίζω νά κλείσει τήν πόρτα καί νά μείνει μέσα. Νά μὴν ἀνοίξει σέ κανέναν, ἄν δέν ἀκούσει τή φωνή μου.

ΕΡΜΗΣ

Λοιπόν πατοῦμε πιά στήν Ἀττική. Πιάσε με ἀπό τή χλαμύδα⁵⁵ καί ἀκολούθα με, ὥσπου νά φτάσω στό κτῆμα.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καλά κάνεις, Ἐρμῆ, πού μέ κρατᾶς καί μέ ὀδηγεῖς, γιατί, ἄν μέ ἐγκαταλείψεις, ἐκεῖ πού τριγυρίζω, ἴσως πέσω πάνω σέ κανέναν Ὑπέρβολο⁵⁶ ἢ Κλέωνα⁵⁷. Ἀλλά τί θόρυβος εἶναι αὐτός; Θαρρεῖς καί χτυπάει σίδερο πάνω σέ πέτρα.

ΕΡΜΗΣ

31. Αὐτός ὁ Τίμων σκάβει ἐδῶ κοντά ἓνα ὄρεινό χωραφάκι καί κακοτράχαλο. Μπά, μπά, καί ἡ Πενία εἶναι ἐκεῖ καί ὁ Κόπος, ἡ Καρτερία καί ἡ Σοφία καί ἡ Ἀνδρεία⁵⁸, καί ὄλος ἐκεῖνος ὁ συρφετός πού ὑπηρετεῖ τό Λιμό, ὄλοι τους πολύ πιό γενναῖοι ἀπό τοὺς δικούς σου σωματοφύλακες.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Τότε γιατί δέ φεύγουμε ἀμέσως, Ἐρμῆ; Δέ θά μπορούσαμε νά κάνουμε τίποτε σέ ἄνθρωπο πού τόν προστατεύει τόσο στράτευμα.

ΕΡΜΗΣ

Ἄλλη εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Δία. Λοιπόν ἄς μὴ φοβηθοῦμε.

(Ὁ Ἐρμῆς καί ὁ Πλοῦτος πατοῦν πιά στή γῆ, ἐκεῖ κοντά δπου σκάβει ὁ Τίμων. Συναντοῦν τήν Πενία καί τοὺς συντρόφους της. Ὁ Τίμων δέν τοὺς βλέπει, ἐνῶ ἡ Πενία ἀπορημένη καί πειραγμένη ἀπό τόν ἐρχομό τους ρωτᾶει τόν Ἐρμῆ)

ΠΕΝΙΑ

32. Ποῦ τόν πηγαίνεις αὐτόν, Ἀργοφονιά, κρατώντας τον ἀπό τό χέρι;

ΕΡΜΗΣ

Σ' αὐτόν ἐδῶ τόν Τίμωνα μᾶς ἔστειλε ὁ Δίας.

ΠΕΝΙΑ

Τώρα ὁ Πλοῦτος στὸν Τίμωνα, τὴν ὥρα πού ἐγώ τόν ἀπέσπασα ἀπὸ τὴν Τρυφή σέ κακὰ χάλια, τόν παρέδωσα σ' αὐτοὺς ἐδῶ, στὴ Σοφία καὶ τόν Κόπο, καὶ τόν ἀνέδειξα ἕναν ἄνθρωπο ὑψηλόφρονα καὶ ἀξιόλογο; Τόσο εὐκαταφρόνητη λοιπὸν καὶ εὐκολοαδίκητη σᾶς φαίνεται ἡ Πενία, ὥστε μοῦ παίρνετε τὸ μόνο μου κτῆμα πού εἶχα καὶ τὸ ἐξάσκησα τέλεια στὴν ἀρετῇ; Καὶ τὸ κάνετε αὐτό, γιὰ νά τόν ξαναπαραλάβει ὁ Πλοῦτος, νά τόν δώσει στά χέρια τῆς Αὐθάδειας καὶ τῆς Ἀλαζονείας καὶ νά τόν κάνει, ὅπως ἦταν πρῶτα, δειλό, φαῦλο καὶ ἀνόητο καὶ μετὰ νά μοῦ τόν ξαναδώσει ἕνα κουρέλι πιά;

ΕΡΜΗΣ

Αὐτή, Πενία, εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Δία.

ΠΕΝΙΑ

33. Φεύγω· κι ἐσεῖς, Κόπος, Σοφία καὶ οἱ ὑπόλοιποι, ἀκολουθᾶτε με. Καὶ αὐτὸς θά καταλάβει γρήγορα ποιά θά χάσει. Ἐναν καλὸ συνεργάτη καὶ δάσκαλο τῶν ἀρετῶν, πού ὅταν τόν συναναστρεφόταν, εἶχε γερό τὸ σῶμα, θέληση δυνατὴ καὶ ζοῦσε σάν ἄνθρωπος πού πίστευε στὸν ἑαυτό του καὶ θεωροῦσε ξένα, ὅπως πράγματι εἶναι, αὐτὰ τὰ περιττά καὶ πολλὰ.

ΕΡΜΗΣ

Φεύγουν αὐτοί. Ἄς πᾶμε ἐμεῖς κοντά του.

(Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Πλοῦτος πλησιάζουν τὸν Τίμωνα, ὁ ὁποῖος μόλις τοὺς βλέπει ἐξαγριώνεται).

ΤΙΜΩΝ

34. Ποιοί εἶστε, καταραμένοι; Καὶ τί θέλετε πού ῥθατε ἐδῶ, γιὰ νά ἐνοχλήσετε ἕναν δουλευτὴ καὶ μεροκαματιάρη; Μά δέ θά φύγετε γελαστοί, σιχαμένα μούτρα. Τώρα θά σᾶς τσακίσω μέ τοὺς σβῶλους καὶ τίς πέτρες.

ΕΡΜΗΣ

Μή, μή ρίξεις, Τίμων. Δέ θά χτυπήσεις ἀνθρώπους. Ἐγώ εἶμαι ὁ Ἐρμῆς καί αὐτός ἐδῶ ὁ Πλούτος. Μᾶς ἔστειλε ὁ Δίας πού ἄκουσε τίς προσευχές σου. Γι' αὐτό ἄφησε τούς κόπους καί δέξου μέ τό καλό τά πλούτη.

ΤΙΜΩΝ

Κι ἐσεῖς θά οὐρλιάξετε τώρα ἀπό τόν πόνο, ἄς εἶστε καί θεοί, ὅπως λέτε. Γιατί ὅλους τούς μισῶ μαζί, θεούς καί ἀνθρώπους. Καί αὐτόν τόν τυφλό, ὅποιος καί ἂν εἶναι, νομίζω πώς θά τόν κάνω κομμάτια μέ τό δικέλλι μου.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Γιά ὄνομα τοῦ Δία, ἄς φύγουμε, Ἐρμῆ, γιατί μοῦ φαίνεται πώς ἔχει μεγάλη τρέλα ὁ ἄνθρωπος. Φοβᾶμαι, μή φύγω μέ καμιά ζημιά.

ΕΡΜΗΣ

35. Τίμων, μή γίνεσαι σκληρός. Νίκησε αὐτή τήν ὑπερβολική ἀγριάδα καί τήν τραχύτητά σου. Ἄπλωσε τά δύο χέρια καί πάρε τήν καλή τύχη, γίνε καί πάλι πλούσιος καί ἀπό τούς πρώτους Ἀθηναίους. Περιφρόνησε ἐκείνους τούς ἀχάριστους, ὁ μόνος ἐσύ εὐτυχεῖς.

ΤΙΜΩΝ

Δέ σᾶς ἔχω καθόλου ἀνάγκη καί μή μέ ἐνοχλεῖτε. Ἄρκετός πλούτος γιά ἐμένα τό δικέλλι μου. Κατά τά ἄλλα εἶμαι πολύ πολύ εὐτυχισμένος, ὅταν μάλιστα δέ μέ πλησιάζει κανεῖς.

ΕΡΜΗΣ

Τόσο ἀπάνθρωπα φέρνεσαι, φίλε μου;

Νά φέρω στό Δία αὐτόν τό λόγο τό σκληρό καί βαρύ⁵⁹;

Καί βέβαια φυσικό ἦταν νά εἶσαι μισάνθρωπος, ὅστερα ἀπό τόσα πού ἔπαθες, μά μισόθεος ὄχι, ἀφοῦ τόσο σέ φροντίζουν οἱ θεοί.

ΤΙΜΩΝ

36. Ἐρμῆ, σ' ἐσένα καί στό Δία χρεωστῶ τήν πιά μεγάλη εὐγνωμοσύνη γιά τίς φροντίδες σας, αὐτόν ὅμως τόν Πλούτο δέ θά τόν κάνω δικό μου.

ΕΡΜΗΣ

Καί γιά ποιό λόγο;

ΤΙΜΩΝ

Γιατί και παλιά αὐτός ἦταν αἰτία γιά μύριες δυστυχίες μου· μέ παρέδωσε στούς κόλακες, παρακίνησε δόλιους ἀνθρώπους καί ξεσήκωσε τό μίσος ἐναντίον μου, μέ διέφθειρε μέ τήν τρυφή, μέ ἔκανε ἀξιομίσητο καί τέλος ξαφνικά μέ ἐγκατέλειψε τόσο ἄπιστα καί προδοτικά. Ἡ ἀγαθότατη ὁμως Πενία⁶⁰, ἀφοῦ μέ ἐξάσκησε καλά μέ τούς ἀντρίκειους κόπους καί μιλώντας μου μέ εἰλικρίνεια καί παρρησία, καί τά ἀναγκαῖα μοῦ παρεῖχε μέ τή δουλειά μου καί μέ μάθαινε νά καταφρονῶ ἐκεῖνα τά πολλά, κάνοντας ὥστε νά ἐξαρτῶνται οἱ ἐλπίδες τῆς ζωῆς μου ἀπό ἐμένα τόν ἴδιο καί δείχνοντάς μου, ποιά εἶναι τά πλούτη τά δικά μου, πού οὔτε κόλακας μέ τίς γαλιφίες του, οὔτε συκοφάντης μέ τή φοβέρα του, οὔτε λαός ὀργισμένος, οὔτε πολίτης μέ τήν ψήφο του, οὔτε τύραννος κακόβουλος θά μπορούσε νά μοῦ ἀφαιρέσει. 37. Δυναμωμένος λοιπόν ἀπό τούς κόπους, δουλεύοντας τοῦτο τό χωράφι φιλόπονα, χωρίς νά βλέπω καμιά ἀπό τίς ἀσχήμιες τῆς πόλης, ἔχω πάντοτε ἀπό τό δικέλλι μου τό ψωμί μου ἀρκετό. Γύρνα πίσω λοιπόν, Ἐρμῆ, φεύγα καί πήγαινε τόν Πλοῦτο στό Δία. Ἐμένα τοῦτο μοῦ ἦταν ἀρκετό, νά κάνω δλους τούς ἀνθρώπους ἀπό νεανική ἡλικία καί πάνω νά σκούζουν.

ΕΡΜΗΣ

Ὅχι, καλέ μου, δέν εἶναι δλοι γιά ξύλο. Παράτα ὁμως τά ξεσπάσματα αὐτά καί τά παιδιαρίσματα καί ἀποδέξου τόν Πλοῦτο. Δέν εἶναι ἐπιτέλους τοῦ πεταμοῦ τά δῶρα πού στέλνει ὁ Δίας.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Θέλεις, Τίμων, νά ἀπολογηθῶ ἐνώπιόν σου; Ἡ θά ἀγριέψεις, ἐάν ἀρχίσω νά μιλάω;

ΤΙΜΩΝ

Λέγε, μά ὄχι πολλά, μήτε προοίμια, ὅπως οἱ ἀρχεῖοι ρήτορες. Ἄν πεῖς λίγα, θά σέ ἀνεχτῶ ἐξαιτίας τούτου· ἐδῶ τοῦ Ἐρμῆ.

ΠΛΟΥΤΟΣ

38. Ἴσως ὁμως θά ἔπρεπε νά πῶ πολλά, ἀφοῦ γιά ἓνα σωρό κι ἐσύ μέ

κατηγόρησες. Ὅμως πρόσεξε, ἂν σέ ἔχω σέ κάτι, ὅπως λές, ἀδικήσει, ἐγώ πού γιά σένα στάθηκα ἢ πηγὴ γιά ὄλες τίς ἀπολαύσεις, γιά τὴν τιμὴ, τὴν πρωτοκαθεδρία, τὰ στεφάνια καὶ τὴν ἄλλη καλοπέραση. Ἐξαιτίας μου ἤσσουν περίβλεπτος, φημισμένος, περιζήτητος. Ἄν πάλι ἐπαθες κακὸ ἀπὸ τοὺς κόλακες, δὲν εἶμαι ἐγώ ἢ αἰτία, ἐσύ μᾶλλον μοῦ ἔκανες τὴν ἀδικία αὐτή, γιατί μέ πέταξες μέ περιφρόνηση τόση σέ ἀνθρώπους καταραμένους, πού ἐπαινοῦσαν καὶ γοῆτευαν καὶ μέ κάθε τρόπο ἤθελαν τὸ κακὸ μου. Καὶ στό τέλος εἶπες ὅτι τάχα σέ ἔχω προδώσει. Ἀπεναντίας ἐγώ θά μπορούσα νά σέ κατηγορήσω, πού μέ κάθε τρόπο διώχτηκα καὶ πετάχτηκα κατακέφαλα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι σου. Γι' αὐτὸ λοιπόν ἀντί γιά τὴ μαλακὴ χλανίδα⁶¹ ἢ ἀξιότιμη Πενία σου σοῦ φόρεσε τὴν προβιά τούτη. Μάρτυρας αὐτὸς ἐδῶ ὁ Ἑρμῆς, πῶς ἰκέτευα τὸ Δία, νά μὴν ἐρθῶ πιά σ' ἐσένα, πού τόσο ἄσχημα μοῦ φέρθηκες τότε.

ΕΡΜΗΣ

39. Ἀλλά τώρα βλέπεις, Πλοῦτε, τί λογιῆς ἔχει γίνει πιά; Γι' αὐτὸ ἄφοβα μείνε μαζί του. Ἐσύ σκάβε, χωρίς διακοπή. Κι ἐσύ, Πλοῦτε, φέρε τὸ θησαυρὸ κάτω ἀπὸ τὸ δικέλλι του. Θά ὑπακούσει, ἅμα τοῦ κράξεις.

ΤΙΜΩΝ

Πρέπει νά πεισθῶ, Ἑρμῆ, καὶ νά γίνω πάλι πλούσιος. Γιατί τί μπορεί νά κάνει κανεὶς, ὅταν οἱ θεοὶ τὸν πιέζουν; Ὡστόσο κοιτά σέ τί μπελάδες μέ βάζεις τὸν κακότυχο. Ἐνῶ ἔως τώρα ζοῦσα πάρα πολὺ εὐτυχημένα, ξαφνικά θά πάρω στά χέρια μου τόσο χρυσάφι, χωρίς νά ἔχω κάμει καμιὰ ἀδικία⁶² καὶ θά φορτωθῶ τόσες σκοτοῦρες.

ΕΡΜΗΣ

40. Ὑπόμεινε, Τίμων, γιά χάρη μου, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο εἶναι δύσκολο καὶ ἀνυπόφορο, γιά νά σκάσουν ἀπὸ ζήλεια ἐκεῖνοι οἱ κόλακες. Κι ἐγώ περνώντας πάνω ἀπὸ τὴν Αἴτνα θά πετάξω στὸν οὐρανὸ.

(Ὁ Ἑρμῆς φεύγει).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἐφυγε, ὅπως φαίνεται. Τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὸ χτύπημα τῶν φτερῶν. Ἐσύ περίμενε αὐτοῦ, θά φύγω καὶ θά σοῦ στείλω τὸ θησαυρὸ. Καλύτερα

σκάβε. Θησαυρέ, έσένα κράζω, υπάκουσε στόν Τίμωνα τοῦτον έδῶ καί ἄφησε τόν έαυτό σου νά σέ φέρει στό φῶς. Σκάβε, Τίμων, χτύπα βαθειά. Ἐγώ θά σᾶς ἀφήσω καί θά ἀποσυρθῶ.

TIMΩΝ

41. Ἐμπρός, δικέλλι μου, λάβε θάρρος γιά χάρη μου καί μήν κουραστεῖς νά βγάλεις στό φῶς τό θησαυρό ἀπό τῆς γῆς τά βάθη. Ὡ Δία θαυματουργέ καί ἀγαπητοί Κορύβαντες⁶³ καί Ἐρμῆ κερδῶε⁶⁴, ἀπό ποῦ ξεφύτρωσε τόσο χρυσάφι; Λές νά εἶναι αὐτά ἓνα ὄνειρο; Φοβοῦμαι ἀλήθεια μήπως ξυπνήσω καί βρῶ ἄνθρακες⁶⁵. Κι ὁμως εἶναι χρυσάφι, κομμένο νόμισμα, κοκκινωπό, βαρῦ καί γλυκύτατο στήν ὄψη.

Ὡ χρυσάφι, τό πιό ὠραῖο πράγμα πού οἱ ἄνθρωποι καλοδέχονται⁶⁶.

Σάν φλόγα λαμπερή θαμπώνεις νύχτα καί μέρα τά μάτια. Ἐλα φίλτατο καί περιπόθητο. Τώρα πιά τό πιστεύω πῶς καί ὁ Δίας κάποτε ἔγινε χρυσάφι. Ποιά κοπέλλα δέ θά ὑποδεχόταν μέ ἀνοιχτές ἀγκάλες ἓναν τόσο ὠραῖο ἀγαπημένο, πού πέφτει σάν βροχή ἀπό τή στέγη⁶⁷; 42. Ὡ Μίδα⁶⁸ καί Κροῖσε καί Δελφικά ἀφιερῶματα⁶⁹, δέν εἶστε λοιπόν τίποτε μπρός στόν Τίμωνα καί στά πλούτη τοῦ Τίμωνα, μέ τόν ὁποῖο φυσικά οὔτε ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν εἶναι ἴσος.

Ὡ δικέλλι μου, φιλάτη μου προβιά, εἶναι ὠραῖο ἐσᾶς νά σᾶς ἀφιερῶσω σέ τοῦτον τόν Πάνα⁷⁰. Κι ἐγώ, ἀφοῦ ἀγοράσω πιά ὀλόκληρο τό χωράφι, ἔχω σκοπό νά οἰκοδομήσω πύργο⁷¹ πάνω στό θησαυρό κατάλληλο, γιά νά ζῶ μέσα μόνο ἐγώ, καί θά τόν ἔχω, μοῦ φαίνεται, καί τάφο μου, ὅταν πεθάνω.

«Γιά τόν ὑπόλοιπο βίο μου ἄς ἀποφασιστοῦν καί ἄς νομοθετηθοῦν αὐτά. Μέ κανέναν ἐπικοινωνία καί γνωριμία. Πρός ὄλους περιφρόνηση. Φίλος, ξένος, σύντροφος ἢ βωμός τοῦ Ἐλέου⁷², φλυαρίες σκέτες. Καί ἡ συμπάθεια γιά ἓναν πού χύνει δάκρυα καί ἡ βοήθεια σέ ἓναν πού ἔχει ἀνάγκη, παρανομία καί τῶν ἐθίμων καταπάτηση. Μοναχική ἢ ζωή ὄπως καί αὐτή τῶν λύκων. Καί φίλος ἓνας, ὁ Τίμων. Καί ὄλοι οἱ ἄλλοι ἐχθροί καί ἐπίβουλοι. 43. Ἀκόμα καί ἡ συνομιλία μέ κάποιον ἀπ' αὐτούς νά εἶναι μίασμα, καί μόνο τό μάτι μου ἄν πέσει σέ κανέναν τους, ἀποφράδα ἢ ἡμέρα⁷³. Καί γενικά νά μήν ἔχουν γιά μᾶς καμιά διαφορά ἀπό ἀνδριάντες μαρμάρινους ἢ χάλκινους. Καί μήτε κήρυκα νά δεχόμαστε ἀπ' αὐτούς, μήτε νά κάνουμε συνθήκες. Ἡ ἔρημιά νά εἶναι τό σύνορο πού μᾶς χωρί-

ζει απ' αὐτούς. Καί φυλή, φράτρα, δῆμος⁷⁴ καί ἡ πατρίδα ἡ ἴδια λέξεις ψυχρές καί ἀνώφελες, φιλοδοξίες ἀνόητων ἀνθρώπων. Πλούσιος νά εἶναι μόνο ὁ Τίμων, ὄλους νά τοὺς περιφρονεῖ καί νά καλοπερνᾷ μόνος μέ τόν ἑαυτό του, ἀπαλλαγμένος ἀπό κολακεῖες καί ἐπαίνους φορτικούς. Καί νά θυσιάζει στοὺς θεοὺς καί νά παρακάθεται στά συμπόσια μόνος του, γείτονας καί πλησίον μέ τόν ἑαυτό του, κρατώντας μακριά τοὺς ἄλλους. Καί νά ὀριστεῖ μιά φορά νά χαιρετίσει τόν ἑαυτό του, ὅταν εἶναι νά πεθάνει, καί νά τοῦ προσφέρει στεφάνι. 44. Καί ὄνομά μου γλυκύτατο ἄς εἶναι ὁ Μισάνθρωπος. Καί γνωρίσματα τοῦ χαρακτήρα ἡ παραξενιά, ἡ τραχύτητα, ἡ σκαιότητα, ἡ ὀργή καί ἡ μισανθρωπία. Ἄν δῶ πάλι κανέναν μέσ στή φωτιά νά χάνεται καί νά παρακαλεῖ νά τόν σώσω, ἐγώ μέ πίσσα καί μέ λάδι νά σβήσω τή φωτιά. Καί ἂν τό χειμῶνα ὁ ποταμός παρασύρει κάποιον κι ἐκεῖνος ἀπλώνοντας τά χέρια παρακαλεῖ νά τόν κρατήσω, ἐγώ σπρώχνοντάς τον νά τόν βουλιάζω κατακέφαλα, νά μήν μπορεῖ νά ξαναβγεῖ ἐπάνω. Γιατί ἔτσι ὄλοι αὐτοὶ θά λάβουν τά ἴσα. Τό νόμο εἰσηγήθηκε Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδης ἀπό τόν Κολλυτό, τόν ἔθεσε σέ ψηφοφορία στήν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου ὁ Τίμων ὁ ἴδιος.»

Πολύ καλά. Αὐτά ἄς ἔχουμε ἀποφασισμένα καί ἀντρίκια πιστοὶ ἄς μείνουμε σέ τοῦτα⁷⁵. 45. Πάρα πολύ θά ἤθελα ὠστόσο σέ ὄλους νά γίνουν αὐτά κάπως γνωστά, ὅτι δηλαδή εἶμαι ζάπλουτος. Γιατί αὐτό τό πράγμα θά τοὺς γινόταν θηλειά στό λαιμό. Μά τί εἶναι τοῦτο; πῶ, πῶ τί βιασὺνη!

(Καταφθάνουν οἱ κόλακες καί πρῶτος ὁ Γναθωνίδης⁷⁶, πολύ διαχτυκός).

Ἄπό παντοῦ τρέχουν σκονισμένοι καί λαχανιασμένοι, γιατί μυρίστηκαν, δέν ξέρω ἀπό ποῦ, τό χρυσάφι. Τί νά κάνω λοιπόν, νά ἀνέβω σ' αὐτόν τό βράχο καί νά τοὺς διώξω μέ τίς πέτρες χτυπώντας τους ἀπό ψηλά ἢ θά εἶναι μεγάλη ἡ παράβαση νά τοὺς μιλήσουμε γιά μιά φορά καί μόνο, νά πικραθοῦν ἀκόμα πιο πολύ, πού περιφρονοῦνται; Αὐτό εἶναι νομίζω τό καλύτερο. Ὡστε λοιπόν ἄς τοὺς ὑποδεχτοῦμε τηρώντας τή θέση μας. Γιά νά δῶ, ποιός εἶναι αὐτός ὁ πρῶτος; Ὁ Γναθωνίδης ὁ κόλακας, πού προχθές, ὅταν τοῦ ζήτησα μιά χάρη, μοῦ πέταξε τό βρόχο καί ἄς εἶχε ξεράσει πιθάρια ὀλόκληρα κρασί πολλές φορές στό σπίτι μου. Μά ἔκανε καλά καί ἤρθε, θά βογγήξει πρὶν ἀπό τοὺς ἄλλους.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

46. Δέν τό' λεγα ἐγώ πώς οἱ θεοί δέ θά παραμελήσουν τόν Τίμωνα, ξ-
ναν καλό ἄνθρωπο; Γειά καί χαρά, Τίμων, ὁμορφάνθρωπε, γλυκύτατε καί
ἀνοιχτόκαρδε.

ΤΙΜΩΝ

Χαῖρε καί σύ, Γναθωνίδη, πῶς ἀχόρταγε ἀπ' ὄλους τούς γύπες καί πῶς
δόλιε ἀπ' ὄλους τούς ἀνθρώπους.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Πάντα σοῦ ἀρέσει νά περιπαίξεις. Μά πού εἶναι τό συμπόσιο; Σοῦ φέρ-
νω ἕνα καινούριο τραγούδι, ἀπό τούς διθυράμβους⁷⁷ πού τελευταῖα πα-
ρουσιάστηκαν.

ΤΙΜΩΝ

Πραγματικά κάτω ἀπ' αὐτό τό δικέλλι θά τραγουδήσεις ἐλεγείες⁷⁸ μέ
πολύ πάθος.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Τί εἶναι αὐτό; Τίμων, χτυπᾶς; Νά εἶστε μάρτυρες· ὦ Ἡρακλῆ, ὄχου,
ὄχου, θά σέ καταγγείλω στόν Ἄρειο Πάγο⁷⁹ γιά τραυματισμό.

ΤΙΜΩΝ

Λίγο ἂν βραδύνεις, χωρίς ἄλλο θά κατηγορηθῶ γιά φόνο.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Ὅχι, ὄχι μά γιάτρεψε τουλάχιστον τήν πληγή μου, πασπαλίζοντας ἐ-
πάνω λίγο χρυσάφι, εἶναι φοβερά αἰμοστατικό αὐτό τό φάρμακο.

ΤΙΜΩΝ

Ἄκόμη ἐδῶ εἶσαι;

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Θά φύγω. Κι ἐσύ ὁμως δέ θά καλοπεράσεις, πού ἀπό καλός ἄνθρωπος
τόσο σκληρός ἔχεις γίνεи.

ΤΙΜΩΝ

47. Ποιός εἶναι αὐτός πού καταφθάνει, ὁ φαλακρός; Ὁ Φιλιάδης, ὁ πῖο σιχαμερός ἀπ' ὄλους τούς κόλακες. Καί αὐτός πῆρε ἀπό ἐμένα ὀλόκληρο χωράφι καί δύο τάλαντα⁸⁰ προίκα γιά τήν κόρη του, ἀμοιβή γιά τόν ἔπαινο πού μοῦ ἔκανε, ὅταν κάποτε τραγούδησα καί, ἐνῶ ὄλοι σιωποῦσαν, μόνο αὐτός μέ παίνεψε πολύ παίρνοντας ὄρκο ὅτι εἶμαι μελωδικότερος καί ἀπό τούς κύκνους. Ὅταν τίς προάλλες μέ εἶδε ἄρρωστο καί πλησίασα ζητώντας βοήθεια, μέ ἔδειρε γιά τά καλά ὁ γενναῖος.

ΦΙΛΙΑΔΗΣ

48. Ὡ τί ντροπή! Τώρα τόν ξέρετε τόν Τίμωνα; Τώρα ὁ Γναθωνίδης φίλος καί συμπότης; Λοιπόν – καλά ἔπαθε – ἔτσι ἀχάριστος πού εἶναι. Ἐνῶ ἐμεῖς οἱ παλιοί γνώριμοί, συνέφηβοι καί συμπολίτες, μένουμε πίσω, γιά νά μή φανοῦμε ὑπερβολικοί. Χαῖρε, ἀφέντη. Κοίταξε πῶς νά φυλαχτεῖς ἀπ' αὐτούς τούς μιαρούς κόλακες, πού εἶναι μόνο γιά τραπέζια καί δέ διαφέρουν στά ἄλλα ἀπό κοράκια. Δέν πρέπει νά ἔχει κανεῖς ἐμπιστοσύνη σήμερα σέ κανέναν. Ὅλοι εἶναι ἀχάριστοι καί κακοί. Ἐγώ σοῦ ἔφερνα ἕνα τάλαντο νά ἔχεις γιά τίς ἐπείγουσες ἀνάγκες καί στό δρόμο, ἐνῶ πλησίαζα, ἄκουσα πῶς ἔχεις γίνει ἀμπλουτος. Ἐχω λοιπόν ἔρθει νά σοῦ δώσω τοῦτες τίς συμβουλές, ἄν καί ἐσύ βέβαια εἶσαι τόσο σοφός καί ἴσως δέ θά σοῦ χρειαστοῦν τά λόγια τά δικά μου, γιατί καί τό Νέστορα θά μποροῦσες νά συμβουλέψεις τά πρέποντα.

ΤΙΜΩΝ

Θά γίνουν αὐτά, Φιλιάδη. Μά ἔλα κοντά νά σέ περιποιηθῶ κι ἐσένα μέ τό δικέλλι μου.

ΦΙΛΙΑΔΗΣ

Ἄνθρωποι, μοῦ τσάκισε τό κρανίο ὁ ἀχάριστος, γιατί τόν συμβούλεψα γιά τά συμφέροντά του.

ΤΙΜΩΝ

49. Νά, ἔρχεται καί τρίτος, ὁ ρήτορας Δημέας, μέ ψήφισμα στά χέρια καί λέει ὅτι εἶναι συγγενής μας. Αὐτός, ἐνῶ ἀπό δικά μου πλήρωσε στήν πόλη δεκαέξι τάλαντα ἐντός μιᾶς ἡμέρας – εἶχε καταδικαστεῖ καί τόν ἔβαλαν φυλακή, ἐπειδή δέν τά ἔδινε, κι ἐγώ τόν λυπήθηκα καί τόν ἐλευθέρω-

σα – δταν προχθές κληρώθηκε νά μοιράζει τά θεωρικά στην Έρεχθηίδα φυλή⁸¹ κι εγώ πῆγα νά ζητήσω τό ποσό μου, εἶπε πώς δέ μέ ἤξερε γιά πολίτη.

ΔΗΜΕΑΣ

50. Χαῖρε, Τίμων, ἡ μεγάλη δόξα τῆς γενιᾶς, τό στήριγμα τῶν Ἀθηναίων, ὁ προμαχῶνας τῆς Ἑλλάδας. Συγκεντρωμένος ἀπό ὦρα πολλή ὁ λαός καί οἱ δύο βουλές⁸² σέ περιμένουν. Πρωτύτερα δμως ἄκουσε τό ψήφισμα, πού ἔχω γράψει γιά ἐσένα.

«Ἐπειδή ὁ Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδης ἀπό τόν Κολλυτό, ὄχι μόνο καλός καί ἀγαθός ἀλλά καί σοφός ὄσο κανένας ἄλλος στην Ἑλλάδα, πράττει πάντα γιά τήν πόλη τά πιό σωστά καί ἐπειδή ἔχει νικήσει στην Ὀλυμπία τήν ἴδια μέρα στην πυγμαχία καί στην πάλη, στό τρέξιμο, στό ἄρμα καί στό δίφρο τόν πωλικό—»

TIMΩΝ

Μά ἐγώ οὔτε θεατής πῆγα ποτέ στην Ὀλυμπία.

ΔΗΜΕΑΣ

Καί τί σημασία ἔχει; Θά πᾶς ἀργότερα. Καλύτερα εἶναι κάτι τέτοια νά προστεθοῦν πολλά. «Καί ἀνδραγάθησε ὑπέρ τῆς πόλεως πέρυσι στίς Ἀχαρνές⁸³ καί τσάκισε δύο τμήματα Πελοποννησίων—»

TIMΩΝ

51. Πῶς; μή ἔχοντας ὄπλα οὔτε στόν κατάλογο γράφτηκα.

ΔΗΜΕΑΣ

Μιλᾶς μέ μετριοφροσύνη γιά τόν ἑαυτό σου, ἀλλά ἐμεῖς θά ἤμαστε ἀχάριστοι, ἂν τά ξεχνούσαμε. «Ἀκόμη καί μέ ψηφίσματα καί συμβουλές καί στρατηγίες δέν πρόσφερε μικρές ὑπηρεσίες στην πόλη· γιά ὄλα αὐτά ἄς ἀποφασίσει ἡ βουλή καί ὁ δήμος καί ἡ Ἡλιαία⁸⁴ χωριστά κατά φυλές καί οἱ δήμοι ξεχωριστά ὁ καθένας, καί ὄλοι μαζί νά στήσουν χρυσό ἀνδριάντα τοῦ Τίμονα δίπλα στην Ἀθηναίαν στην Ἀκρόπολη μέ κεραυνό στό δεξί χέρι καί ἀκτίνες στό κεφάλι. Καί νά τόν στεφανώσουν μέ ἑπτὰ χρυσά στεφάνια καί νά ἀναγγελθοῦν τά στεφάνια σήμερα κατά τήν παράσταση νέων τραγωδιῶν στά Διονύσια⁸⁵. Πρέπει γιά χάρη του σήμερα νά γιορτα-

στούν τὰ Διονύσια. Τὴν πρόταση ἔκαμε ὁ Δημέας ὁ ρήτορας, στενός συγγενής καὶ μαθητῆς του. Γιατί ὁ Τίμων εἶναι ἄριστος ρήτορας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα θὰ ἔθελε νὰ εἶναι.»

52. Αὐτό λοιπόν εἶναι τὸ ψήφισμα γιὰ ἐσένα. Ἐγὼ μάλιστα ἤθελα νὰ σοῦ φέρω καὶ τὸ γιό μου, πού πρὸς τιμὴ σου τὸν ἔχω ὀνομάσει Τίμωνα.

ΤΙΜΩΝ

Πῶς γίνεται, Δημέα, ἀφοῦ ἐσύ οὔτε ἔχεις παντρευτεῖ, ἀπ' ὅσο τουλάχιστον κι ἐμεῖς ξέρομε;

ΔΗΜΕΑΣ

Μὰ θὰ παντρευτῶ, ἂν δώσει ὁ θεός, τὴ χρονιά πού μᾶς ἔρχεται. Θὰ κάνω παιδί, καὶ τὸ παιδί πού θὰ γεννηθεῖ – θὰ εἶναι βέβαια ἀγόρι – ἀπὸ τώρα τὸ ὀνομάζω Τίμωνα.

ΤΙΜΩΝ

Ἐ, ἐσύ, δὲν ξέρω ἂν θὰ παντρευτεῖς πιά, ὕστερα ἀπὸ ἓνα τέτοιο δικό μου χτύπημα.

ΔΗΜΕΑΣ

Ἄλιμονο! Τί εἶναι τοῦτο; Ἐπιχειρεῖς νὰ γίνεις τύραννος καὶ χτυπᾶς τοὺς ἐλεύθερους πολίτες, ἐνὼ οὔτε γνήσια ἐλεύθερος, οὔτε πολίτης εἶσαι; Μὰ γρήγορα θὰ τιμωρηθεῖς καὶ γιὰ τὰ ἄλλα καὶ γιὰ τὴν ἄκρόπολη.

ΤΙΜΩΝ

53. Ἄλλὰ δὲν ἔχει καεῖ, ἄθλιε, ἢ Ἄκρόπολη. Ὅλοφάνερο λοιπόν δις συκοφαντεῖς.

ΔΗΜΕΑΣ

Ἄλλὰ ἐγίνες πλούσιος, γιατί ἔσκαψες κρυφὰ καὶ ἔφτασες στὸν ὀπισθόδομο⁸⁶.

ΤΙΜΩΝ

Οὔτε αὐτός ἔχει σκαφεῖ, ἐπομένως καὶ αὐτὰ σου ἀπίστευτα.

ΔΗΜΕΑΣ

Θά σκαφεῖ ἀργότερα. Ἐσὺ ὁμως ἔχεις τώρα ὅλα ὅσα ἦταν ἐκεῖ μέσα.

ΤΙΜΩΝ

Λοιπὸν πάρε καὶ ἄλλη.

ΔΗΜΕΑΣ

ᾠχ, ἡ πλάτη μου.

ΤΙΜΩΝ

Μὴ σκούζεις, γιατί θά σοῦ κατεβάσω καὶ τρίτη. Ἐξάλλου θά ἤμουν ἐντελῶς γελοῖος, ἂν δέν τσάκιζα ἓνα μιὰρὸ ἀνθρωπάριο, ἐνῶ κατέσφαξα ἄοπλος δύο τμήματα Λακεδαιμονίων. Μάταιη θά ἦταν καὶ ἡ νίκη μου στήν πυγμαχία καὶ στήν πάλη στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.

54. Ἄλλὰ τί εἶναι τοῦτο; Δέν εἶναι αὐτός ὁ Θρασκευκῆς ὁ φιλόσοφος; Σίγουρα δέν εἶναι ἄλλος. Ἄπλωσε λοιπὸν τὴ γενειάδα του, ὕψωσε τὰ φρύδια καὶ ὄλος καμάρι ἔρχεται μέ βλέμμα τρομερό, τὰ μαλλιά ὀρθωμένα σάν πραγματικός Βοριάς ἢ Τρίτων⁸⁷, ὅπως τοὺς ζωγράφησε ὁ Ζεῦξης⁸⁸. Αὐτός ὁ εὐπρεπής στήν ἐμφάνιση, ὁ κόσμιος στό βάδισμα καὶ σοβαρὸς στό ντύσιμο ἀπὸ τὸ πρῶι ἀρχίζει καὶ λέει μύρια ὅσα γιὰ τὴν ἀρετὴ, κατηγορώντας ἐκείνους πού χαίρονται τὴν ἡδονὴ καὶ ἐπαινώντας τὴν ὀλιγάρκεια. Ἀπὸ τὴν ὥρα ὁμως πού λούζεται καὶ καταφθάνει στό δεῖπνο καὶ ὁ ὑπηρετὴς τοῦ προσφέρει τὸ μεγάλο κρασοπότηρο – χαίρεται πιό πολὺ τὸ ἀνέρωτο κρασί – θαρρεῖς καὶ ἤπιε τὸ νερό τῆς Λήθης⁸⁹, παρουσιάζεται τελείως ἀντίθετος ἀπὸ τίς πρῶινές ἐκεῖνες διδαχές του. Ἀρπάζει σάν περδικογέρακο μπρὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸ φαγητό καὶ σπρώχνει τὸ διπλανό του, μέ πασαλειμμένα τὰ γένια καὶ φέρισμο σκύλου· σκύβει στίς γαβάθες σάν νά περιμένει νά βρεῖ μέσα σ' αὐτές τὴν ἀρετὴ, σκουπίζει μέ τὸ δάχτυλο καλὰ τίς κοῦπες, ὥστε νά μὴν ἀφήσει οὔτε στάλα σάλτσα. 55. Πάντα μεμψιμοιρεῖ, καὶ ἂν ἀκόμα πάρει ὀλόκληρη τὴν πίτα καὶ τὸ χοιρίδιο μόνος του, καύχημα τῆς λαιμαργίας καὶ τῆς ἀχορτασιάς. Μέθυσος καὶ ἔκλυτος ὄχι μόνον ὡς τὸ σημεῖο τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τοῦ χοροῦ, μά φτάνοντας καὶ στή βρισιά καὶ στό θυμό. Ἐπιπλέον λέει λόγια πολλὰ τὴν ὥρα τοῦ πιотоῦ, τότε προπάντων γιὰ σωφροσύνη καὶ εὐπρέπεια. Καὶ αὐτὰ τὰ λέει, ἐνῶ τὸ ἀνέρωτο κρασί τὸν ἔχει πιά καταντήσει στὰ χάλια του καὶ τραυλίζει γελοῖα. Καὶ ἔπειτα κάνει ἐμετό. Τέλος μερικοὶ τὸν σηκώνουν καὶ τὸν

βγάξουν έξω από τό συμπόσιο, ἐνῶ κρατᾶ μέ τά δύο του χέρια τήν αὐλή-
 τρίδα⁹⁰. Ὅμως καί ξεμέθυστος σέ κανένα δέ θά παραχωροῦσε τά πρωτεῖα
 τῆς ψευτιᾶς, τῆς θρασύτητας καί φιλαργυρίας. Ἄλλά καί ἀπό τούς κόλα-
 κες εἶναι ὁ πρῶτος καί εὐκολότατα ἐπιорκεῖ· ἡ ἀπάτη πάει μπροστά του
 καί ἡ ἀναισχυντία τόν ἀκολουθεῖ· γενικά εἶναι ἓνα πάνσοφο πρᾶγμα, ἀπό
 κάθε πλευρά σωστό καί ποικιλοτρόπως τέλειο. Θά κλάψει λοιπόν γρήγο-
 ρα καί αὐτός, μιά καί εἶναι χρηστός. Τί συμβαίνει; Μπά, μπά χρόνια νά
 δοῦμε τό Θρασυκλή.

ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ

56. Δέν ἔχω ἔρθει, Τίμων, γιά τούς ἴδιους λόγους πού ἦρθαν αὐτοί οἱ
 πολλοί. Ὅπως ἔτρεξαν γιά παράδειγμα αὐτοί πού θαυμάζουν τά πλοῦτη
 σου περιμένοντας ἀσήμι καί χρυσάφι καί δεῖπνα πλοῦσια, γιά νά πούν
 πολλές κολακεῖες σ' ἓναν ἄνθρωπο, ὅπως ἐσύ, ἀπλό καί ἀνοιχτοχέρη. Ξέ-
 ρεις βέβαια ὅτι τό κριθαρόψωμο γιά ἐμένα εἶναι δεῖπνο ἄρκετό, προσφάγι
 νοστιμότατο τό θυμάρη ἢ τό κάρδαμο καί, ὅταν κάποτε τό ρίχνω στήν
 τρυφή, τοῦ βάζω καί λίγο ἀλάτι. Πιοτό μου ἡ Ἐννεάκρονος⁹¹. Καί αὐτό
 τό τριβῶνιο καλύτερο ἀπό ὅποια θέλεις πορφύρα. Τό χρυσάφι πάλι καθό-
 λου πιό πολῦτιμο ἀπό τά χαλίκια τοῦ γυαλοῦ. Ἄλλά κουβαλήθηκα μόνο
 γιά χάρη σου, γιά νά μή σέ διαφθεῖρει τό πιό κακό καί καταστρεπτικό
 πρᾶγμα, ὁ πλοῦτος, πού πολλές φορές σέ πολλούς στάθηκε αἰτία ἀγιά-
 τρευτων συμφορῶν. Ἐάν λοιπόν πειστεῖς σ' ἐμένα, σίγουρα θά τόν πετά-
 ξεις ὄλον στή θάλασσα, διότι καθόλου δέν εἶναι ἀναγκαῖος γιά ἓναν ἄν-
 θρωπο ἀγαθό, πού μπορεῖ νά καταλάβει τόν πλοῦτο τῆς φιλοσοφίας. Μήν
 τόν ρίξεις ὅμως βαθειά, καλέ μου, ἀλλά μόλις μπεῖς ὡς τή μέση στό νερό,
 λίγο πιό πέρα ἀπό τήν ἀκτῆ καί νά σέ βλέπω μόνο ἐγώ. 57. Καί ἄν αὐτό
 δέ σοῦ ἀρέσει, ἐσύ μέ ἄλλο τρόπο καλύτερο γρήγορα σύρε τον έξω ἀπό
 τό σπίτι σου, χωρίς νά ἀφήσεις γιά τόν ἑαυτό σου οὔτε ὀβολό.
 Μοίρασέ τον σέ ὄλους πού ἔχουν ἀνάγκη, σέ ἄλλον πέντε δραχμές, σέ
 ἄλλον μία μνά, σέ ἄλλον μισό τάλαντο. Ἐάν μάλιστα κανεῖς εἶναι φιλό-
 σοφος, εἶναι δίκαιο νά πάρει διπλό ἢ τριπλό μερίδιο. Καί σ' ἐμένα – ἄν
 καί δέ ζητῶ γιά τόν ἑαυτό μου, ἀλλά γιά νά δώσω σέ φίλους, πού ἔ-
 χουν ἀνάγκη – φτάνει νά μοῦ γεμίσεις τοῦτο τό ταγάρι, πού καλά κα-
 λά δέ χωρᾶ οὔτε δύο Αἰγινητικούς μεδίμνους⁹². Πρέπει ὁ φιλόσοφος νά
 εἶναι ὀλιγαρκῆς καί μετριόφρων καί νά μή σκέπτεται τίποτε πέρα ἀπό
 τό ταγάρι του.

ΤΙΜΩΝ

Σέ ἐπαινῶ γιά τοῦτα, Θρασυκλῆ. Πρίν ὁμως ἀπό τό ταγάρι ἔλα, ἄν θέλεις, νά σοῦ γεμίσω τό κεφάλι γροθιές καί νά σοῦ δώσω καί ἀπό πάνω ἄλλες μέ τή δικέλλα.

ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ

ᾤΩ δημοκρατία καί νόμοι, σέ ἐλεύθερη πόλη δεχόμαστε χτυπήματα ἀπό τόν καταραμένο.

ΤΙΜΩΝ

Τί ἀγανακτεῖς, καλέ μου; Μήπως σέ ἔχω ξεγελάσει; Μά θά προσθέσω τέσσερις χοϊνικές⁹³ ἐπί πλέον. Μά τί εἶναι αὐτό; 58. Ἔρχονται πολλοί μαζι. Ὁ Βλεψίας ἐκεῖνος καί ὁ Λάχης καί ὁ Γνίφων καί ὄλο τό σύνταγμα πού θά βογγήξουν. Γιατί λοιπόν νά μήν ἀνέβω σ' αὐτόν τό βράχο καί νά ξεκουράσω τό δικέλλι μου, πού ἀπό καιρό ἔχει κουραστεῖ, καί νά μαζέψω ὁ ἴδιος ὅσο γίνεται πιά πολλές πέτρες καί νά τοὺς πετροβολήσω ἀπό μακριά;

ΒΛΕΨΙΑΣ

Μή βαρᾶς, Τίμων. Θά φύγομε.

ΤΙΜΩΝ

Ἄλλ' ὄχι χωρίς αἵματα, μήτε χωρίς τραύματα.

Ἐρμῆς. Νόμισμα Σιβρῦτου (περ. 330 π.Χ.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὁ Ζεύς, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Πλούτος καὶ ἡ Πενία εἶναι θεοί. Τὰ ἄλλα πρόσωπα τὰ ἔπλασε ἡ φαντασία καὶ ἡ εὐρηματικότητα τοῦ Λουκιανοῦ. Τὰ ὀνόματά τους μέ τὴν ἔτυμολογία τους ἐνισχύουν τὸ κωμικὸ καὶ σατιρικό στοιχεῖο. Τὰ περισσότερα εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν κωμῳδία πού τὰ εἶχε καθιερώσει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού ζοῦσαν στὴν κοινωνία ὡς παράσιτοι.

2. *Σαλμωνεύς*· γιὸς τοῦ Αἰόλου, ἀδερφός τοῦ Σισύφου. Στὴν ἀρχὴ βασίλευσε στὴ Θεσσαλία καὶ ὕστερα ἔχτισε τὴ Σαλμώνη στὴν Ἥλιδα.

3. *μανδραγόρας*· ναρκωτικὸ φυτό. Ἡ ἔκφραση «ὑπὸ μανδραγόρα καθεύδει» θὰ πεῖ ὅτι κάποιος ἤπιε μανδραγόρα καὶ ἔπεσε σέ βαθιὰ νάρκη.

4. *αἰγίδα*· ἡ ἀσπίδα τοῦ Δία πού προκαλοῦσε τὸν τρόμο, ἔτσι ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Ὅμηρος στό Ε τῆς Ἰλιάδας, στίχ. 738 κ. ἔξ.

5. *Δεκαλίων*· γιὸς τοῦ Προμηθέα, βασιλιάς τῆς Θεσσαλίας. Μυθολογεῖται ὅτι στὴν ἐποχὴ του ἐγινε ὁ μεγάλος κατακλυσμός, ὅταν ὁ Δίας ἀποφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσει τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Δευκαλίων ὁμοίως καὶ ἡ γυναίκα του ἡ Πύρρα κατάφεραν νὰ σωθοῦν μέ μιὰ κιβωτό, πού ἦρθε καὶ κάθησε, ὅταν τὰ νερά τραβήχτηκαν, πάνω στὴν κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ, τὴ σημερινὴ Λιάκουρα.

6. Στὴν Ὀλυμπία βρισκόταν τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Δία, πού τὸ στεφάνωναν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.

7. *σάν τὸν Κρόνο*· πού ἐκθρονίστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο του τὸ γιό, τὸ Δία, καὶ δέθηκε μέ ἀλυσίδα κάτω βαθιὰ στὰ θεμέλια τοῦ Σύμπαντος. Ἔτσι τὴ βασιλεία τοῦ Κρόνου τὴ διαδέχτηκε ἡ βασιλεία τοῦ Δία.

8. *ὕψιβρεμέτης*· ἐπίθετο τοῦ Δία, αὐτός πού βροντᾶ ἀπό ψηλά.

9. *Γιγαντοφάγος*· ἐπειδὴ διακρίθηκε στὸν ἀγώνα ἐναντίον τῶν Γιγάντων, τὴν περίφημη Γιγαντομαχία.

10. *ὁ νικητὴς τῶν Τιτάνων*, ὁ Τιτανοκράτωρ· νίκησε τοὺς Τιτάνες σὲ μιὰ πάλη πού κράτησε δέκα χρόνια· ἀπὸ τὴν Ὅθρου οἱ Τιτάνες καὶ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ πολεμοῦσαν μὲ λύσσα χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὥσπου ὁ Δίας μὲ βοήθους τοὺς τρεῖς Γίγαντες Κόττο, Βριάρεω καὶ Γύγη, καὶ τοὺς Κύκλωπες, πού τοῦ κατασκεύαζαν τοὺς κεραυνούς, ἐξασφάλισε τὴ νίκη.

11. Οἱ ἱερόσυλοι τῆς Ὀλυμπίας ἔκοπαν τοὺς πλοκάμους ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Δία, πού ἦταν χρυσοί.

12. *Φαέθων*· βλ. Ἄληθ. Ἴστ. σημείωση ἀρ. 21.

13. ὁ ὀβολός, 1/6 τῆς ἀρχαίας δραχμῆς. Βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 12.

14. *Ἐπιμενίδης*· σοφὸς καὶ μάντης σύγχρονος τοῦ Σόλωνα (6. αἰ. π.Χ.). Καταγόταν ἀπὸ τὴν Κρήτη. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ὅταν ἦταν παιδί, στάλθηκε ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ βρεῖ ἓνα χαμένο τουρκοπρόβατο, περιπλανήθηκε καὶ κοιμήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά γιὰ 40 χρόνια, ἄλλοι λένε 50 ἢ 60. Ὄταν ξαναγύρισε σπῆτι του, εἶδε μὲ ἀπορία πὼς τὰ γύρω του εἶχαν ἀλλάξει.

15. *Αἴτνα*· ὄρος στὴ Σικελία μὲ τὸ περίφημο ἠφαίστειο. Σύμφωνα μὲ τὴν μυθολογία ἔπεσαν πάνω της πολλοὶ κεραυνοὶ γι' αὐτὸ ἡ Αἴτνα βγάζει ἀκόμη φλόγες.

16. Οἱ Κρητικοὶ ἐδειχναν τὸν τάφο τοῦ Δία πάνω στὴν Ἴδη. Ἐκεῖ, ἔλεγαν, πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια κι ἐκεῖ θάφτηκε ὁ Ζεὺς.

17. Ὁ Λουκιανὸς τοποθετεῖ τοὺς θεοὺς στὸν οὐρανὸ καὶ ὄχι στὸν Ὀλυμπο.

18. Ἡ ἀμφιβολία τῶν φιλοσόφων γιὰ ὄλα γύρω τους τοὺς κάνει νὰ θεωροῦνται καμιὰ φορὰ ἀσεβεῖς, πράγμα πού τὸ πιστεῦει ἐδῶ καὶ ὁ Δίας.

19. *Κολυττός ἢ Κολλυτός*· δῆμος τῆς Ἀττικῆς πού ἀνῆκε στὴν Αἰγίδα φυλὴ, (πιθανόν στὴν περιοχὴ τῆς σημερινῆς Πλάκας).

20. *Τὰ Διάσια*· ἀρχαιότατη ἀθηναϊκὴ γιορτὴ, πού γινόταν κάθε ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς, τὸ μῆνα Ἀνθεστηριώνα πρὸς τιμὴ τοῦ Δία τοῦ Μελίχιου.

21. *κοράκια, λύκοι, γύπες*· ἔτσι παρομοιάζει ὄλους ἐκείνους τοὺς ἄρπαγες πού ξεκοκάλισαν τὴν περιουσία τοῦ Τίμωνα.

22. Παρωδεῖ τὸν Ὅμηρο, πού στό Α τῆς Ἰλιάδας στιχ. 40-42 λέει: ἄν

σου ἄκαπα παχιά μεριά ποτέ μου / γιδίσια γιά ταυρίσια, ἐπάκουσε, καὶ δῶσε νά πλερώσουν / οἱ Δαναοὶ μέ τίς σαγίτες σου τὰ δάκρυα πού ἔχω χύσει. (μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη - Ι. Κακριδῆ). Ὁ ἐγωισμὸς τοῦ Δία, πού ἀνταμείβει τὸν Τίμωνα μόνο καὶ μόνο γιά τίς γενναιόδωρες προσφορές του, εἶναι πολὺ πετυχημένη σάτιρα τοῦ Λουκιανοῦ.

23. Ὁ Λουκιανὸς δὲ χάνει τὴν εὐκαιρία νά ρίξει τὰ βέλη του στὴ φιλοσοφία καὶ τοὺς φιλοσόφους τοῦ καιροῦ του. Φυσικὰ ἐννοεῖ τοὺς ψευτοφιλόσοφους πού μόνο πόζα καὶ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση φιλοσόφου εἶχαν, ἐνῶ ζοῦσαν τελείως ἀντίθετη ζωὴ ἀπὸ τὴ διδασκαλία τους.

24. Ὁλοφάνερα πρόκειται γιά τοὺς στωϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὡς ὕψιστο ἀγαθὸ στὴ ζωὴ τὴν ἀρετὴ. Οἱ ἴδιοι εἶχαν καὶ τίς «περὶ ἀσωμάτων» θεωρίες. Οἱ στωϊκοὶ ἀπωθοῦσαν τὸ Λουκιανό, γι' αὐτὸ συχνὰ ρίχνει τὰ βέλη ἐναντίον τους.

25. Πλοῦτος· ἡ προσωποποίηση τοῦ τυφλοῦ θεοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία στό Λουκιανό νά κάνει ὀρισμένες ἠθικὲς παρατηρήσεις καὶ ἀκόμα νά πλουτίσει τὸ ἔργο του μέ γραφικὲς εἰκόνες.

26. Ἀναξαγόρας· φιλόσοφος τοῦ 5. αἰ. π.Χ. ἀπὸ τίς Κλαζομένες.³ Ἦρθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου γνώρισε τὸν Περικλῆ καὶ συνδέθηκε στενά μαζί του. Κατηγορήθηκε ὡς ἄθεος, ἐπειδὴ ἔλεγε πὼς ὁ ἥλιος ἦταν μία σφαῖρα ἀπὸ πυρακτωμένο μέταλλο. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέει ὅτι σώθηκε χάρις στὴν ἐπέμβαση τοῦ Περικλῆ. Ἀπέφυγε τὴ θανατικὴ καταδίκη, ἀναγκάστηκε ὁμως νά φύγει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

27. Ἀνακεῖο· ἱερό τῶν Διοσκούρων στοὺς Β. πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως.

28. Τὸ τάλαντο τῶν Ἀθηναίων ἀναλογοῦσε μέ 6.000 ἀττικὲς δραχμές. Βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 80.

29. Ὑπαινιγμὸς γιά τὸ κίτρινο χρῶμα τοῦ χρυσαφιοῦ.

30. Δανάη· κόρη τοῦ μυθικοῦ βασιλιᾶ τοῦ Ἄργους Ἀκρισίου. Ὁ πατέρας της, ἐπειδὴ φοβόταν, μήπως βγεῖ ἀληθινὸς κάποιος κακὸς χρησμός, τὴν ἐκλείσει σὲ ὑπόγειο χάλκινο θάλαμο, γιά νά μὴ γίνει μητέρα. Ὁ Δίας ὁμως τὴν ἐπισκέφθηκε μέ τὴ μορφή χρυστῆς βροχῆς, ἔτρεξε ἀπὸ τὴ στέγη στοὺς κόλπους της καὶ γεννήθηκε ἀπὸ αὐτὴν ὁ ἥρωας Περσέας.

31. Ἔχουμε δηλαδὴ τὸν ἄσωτο πλούσιο καὶ τὸ φιλάργυρο πλούσιο.

32. Αὐτὴ ἡ μεσότητά, τὸ μέτρο, πού οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὸ θεωροῦσαν κανόνα («Μέτρον ἄριστον»).

33. Στιγματίζαν καμιά φορά μέ ἓνα πυρακτωμένο ἐργαλεῖο τοὺς δού-

λους πού είχαν δραπετεύσει ή τούς κακούργους, γιά νά αναγνωρίζονται.

34. *Τάνταλος*· ό μυθικός βασιλιάς τής Φρυγίας, ισχυρός καί πάμπλουτος, πού καταδικάστηκε από τούς θεούς νά πεινά καί νά διψά αιωνίως, γιati έσφαξε τό γιό του Πέλοπα καί τά μέλη του τά έβρασε καί τά έδωσε στους θεούς νά τά φάνε, γιά νά δεί, άν θά τό καταλάβουν. Γιά τήν αιτία τής τιμωρίας του ύπάρχουν καί άλλες παραδόσεις.

35. *Φινέας*· μυθικός βασιλιάς τής Σαλμυδησοῦ στή Θράκη. Μιά παράδοση λέει ότι οι θεοί τόν τύφλωσαν, έπειδή έχοντας τό χάρισμα τής μαντικής άσύνετα έλεγε στους ανθρώπους τά μέλλοντα, καί γιά νά τόν τιμωρήσουν άκόμη περισσότερο, έστειλαν τίσ Άρπυιες, πού τοῦ άρπαζαν τήν τροφή ή τή λέρωναν, έτσι ώστε ό Φινέας βασανίζοταν καί από τήν πείνα. Στο τέλος τόν έλευθέρωσαν οι Άργοναῦτες. Υπάρχουν καί άλλες παραδόσεις γιά τό Φινέα καί τήν αιτία τής τιμωρίας του.

36. *Άρπυιες*· τερατόμορφες άρπακτικές θεότητες (δαίμονες) τής αρχαίας έλληνικής μυθολογίας. Άδερφές τής Ίριδας, ήταν τόσο γρήγορες, όσο καί οι άνεμοι καί τά πτηνά. Άπεικονίζονταν ως φτερωτές γυναίκες. Έργο τους ήταν νά προμηθεῦν κατοίκους στον κάτω κόσμο. Τά όνόματά τους ήταν Άελλώ, Όκυπέτη, Κελαινώ.

37. «Είς τόν Δαναΐδων πίθον ύδροφορεΐν», λέγεται γιά μάταιους κόπους. Βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση άρ. 38.

38. Ό Λουκιανός παρουσιάζει τόν Πλούτο κουτσό· άκόμη έχει χαρακτηριστικό του ότι, όταν εΐναι νά επισκεφθει κάποιον, πηγαίνει άργά, ένώ, όταν εΐναι νά φύγει, πετάει. Δηλώνεται έτσι ότι άποκτās τόν πλούτο άργά, αλλά τόν χάνεις γρήγορα.

39. Τό τετωμένο σχοινί στήν αρχή τοῦ σταδίου, πού άφήνεται νά πέσει, όταν οι άγωνιζόμενοι έξορμούν.

40. *Πλούτων*· θεός τοῦ Άδη τής έλληνικής μυθολογίας, γιός τοῦ Κρόνου καί τής Ρέας.

41. *Πλούτων, πλουτοδότης*· λογοπαίγνιο.

42. Χτυπά ό Λουκιανός εκείνους τούς ανθρώπους – καί ύπήρχαν πολλοί στήν εποχή του – πού τριγύριζαν άκληρους πλουσίους, τούς πρόσφεραν κάθε ύπηρεσία, τούς κολάκευαν καί τούς έκαναν τά χατήρια, γιά νά κληρονομήσουν τήν περιουσία τους. Τέτοιοι παράσιτοι ύπήρχαν καί στους προχριστιανικούς αιώνες καί είχαν γίνει ό στόχος τής κωμωδίας.

43. *Μεγακλής, Μαγάβυζος, Πρώταρχος*· όνόματα άρχοντικά. Πυρρίας, Δρόμωνας, Τίβειος· συνηθισμένα όνόματα δούλων.

44. Ἀναφέρεται στά δῶρα πού πρόσφερναν στόν πεθαμένο μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἐπηρεάσουν τή διαθήκη του.

45. *τεντώνει τό αὐτί του*· μεταφορά ἀπό τά ζῶα.

46. *καί προσκυνᾷ τό μύλο ὡς Ἀνάκτορο*· ἐκεῖ ὅπου δούλευε γυρνώντας τή μολόπετρα.

47. Ἕνας ἀπό τούς μνηστήρες τῆς Ἑλένης, ὁ ὠραιότερος μετά τόν Ἀχιλλεῦ ἀπό τούς Ἕλληνες πού ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας. Βλ. καί Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 77.

48. Σέ ἀντίθεση μέ τό δίκαιο καί φτωχό Ἀριστείδη, ὁ Ἴππόνικος καί ὁ Καλλίας ἦταν γόνοι οἰκογένειας πού πλούτισε παράνομα. Ὁ Ἴππόνικος, ὁ πατέρας τοῦ Καλλία, ἦταν σύγχρονος τοῦ Σόλωνα. Ὅταν ἔμαθε, ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχε σκοπό νά χαρίσει τά χρέη, ἔσπευσε νά δανειστεῖ ἀπό πολλούς καί διαφόρους κι ἔτσι σχημάτισε περιουσία.

49. Δῶρο τοῦ Ἑρμῆ θεωροῦσαν τό ἀνέλπιστο κέρδος, τό ἔρμαιον (δηλ. τό εἶρημα).

50. Ὑπαινιγμός τοῦ Λουκιανοῦ γιά τήν ἐποχή του, ὅπου ἔλειψε ἡ καλοσύνη καί πλήθυνε ἡ κακία.

51. *Λυγκεύς*· ἕνας ἀπό τούς Ἀργοναῦτες, περίφημος γιά τήν ὀξυδερκειά του.

52. Καί ἐδῶ ὑπαινιγμός γιά τό ὅτι εἰκόλα χάνουμε πλούτη ἀποκτημένα μέ πολλή δυσκολία.

53. *ὠχρός καί βαρὺς*· ὑπαινίσσεται τίς ιδιότητες τοῦ χρυσοῦ.

54. Πνευματική καί ἠθική κατάντια τῆς ἐποχῆς. Καί σέ ἄλλους διαλόγους τοῦ ὁ Λουκιανός μᾶς τό λέει. Γενικά δέ χαιρόμαστε μόνο τήν ἐξυπνη σάτιρα τοῦ συγγραφέα, μά μέσα ἀπό τό ἔργο του ἔχουμε μαρτυρίες γιά τήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του.

55. *χλαμύδα*· κοντός μανδύας πού τόν φοροῦσαν οἱ Ἴππεῖς. Συνήθως τόν φορεῖ ὁ Ἑρμῆς.

56. Ὑπέρβολος· φιλοπόλεμος Ἀθηναῖος δημαγωγός, πού εἶχε καί ἐργαστήριο λυχνοποιίας (πέθανε τό 411 π.Χ.).

57. *Κλέωνας*· Ἀθηναῖος πολιτικός, πού ἀκολουθοῦσε ἀκραία δημαγωγική γραμμή (πέθανε τό 422 π.Χ.).

58. Εἶναι ἡ πενία πού δημιουργεῖ τήν ἀρετή, ὄχι ἐκείνη πού προκαλεῖ τόν οἶκτο.

59. Στίχος τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. Ο 202.

60. Ἡ πενία ὄχι πού ζητᾶ ἐλεημοσύνη, ἀλλά πού χαλυβδώνει τόν ἄνθρωπο.

61. *χλανίδα*: ἐπανωφόρι πιό λεπτό ἀπό τή χλαίνη, πού τό φοροῦσαν γυναῖκες καί ἄνδρες περισσότερο γιά καλλωπισμό παρά ὡς ἀναγκαῖο ροῦχο· σέ ἀντίθεση μέ τόν τρίβωνα τῶν φιλοσόφων.

62. Ὑπαινιγμός ὅτι τά πλούτη τά ἀποκοτοῦσαν μέ ἀδικίες.

63. Τρελός ἀπό χαρά ἐπικαλεῖται τούς Κορούβαντες, πού ἦταν ἱερεῖς τῆς Κυβέλης ἢ Ρέας, τῆς θεοποιημένης γῆς.

64. Κερδῶος, αὐτός πού φέρνει κέρδος. Ἐπίθετο τοῦ Ἑρμῆ.

65. Γνωστή ἢ φράση «ἄνθρακες ὁ θησαυρός» γιά ἐκείνους πού ὄνειρευόταν θησαυρούς καί δέ βρίσκουν τίποτε.

66. ὦ χρυσάφι... Στίχος ἀπό τή χαμένη τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη «Δανάη».

67. Βλ. σημείωση ἀρ. 30.

68. ὦ Μίδα· βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πού ὅ,τι ἄγγιζε γινόταν χρυσάφι (βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 20).

69. Στούς Δελφούς εἶχε συσσωρευτεῖ πάρα πολὺς πλοῦτος ἀπό ἀφιέρωματα.

70. *νά σᾶς ἀφιερῶσω σέ τοῦτον τόν Πάνα*· γιατί ἦταν ποιμενικός θεός, πού πλανιόταν στά βουνά καί τίς ἐρημιές.

71. Ὁ Πύργος αὐτός σωζόταν ὡς τά χρόνια τοῦ Πανσανία (μέσα 2. αἰ. μ.Χ.) καί βρισκόταν κοντά στό δρόμο πού ἔφερνε ἀπό τόν Πειραιά στό Σούνιο.

72. Ὁ Ἑλεος λατρευόταν ὡς θεότητα στήν Ἀθήνα. Στό βωμό του, πού ὑπῆρχε στήν Ἀγορά, μπορούσαν νά καταφύγουν γιά νά ζητήσουν προστασία οἱ καταδιωγμένοι.

73. *ἀποφράδα ἡ ἡμέρα*· ἡμέρα πού θεωρεῖται καταραμένη ἢ δυσσοίωνη. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέφευγαν κάθε δημόσια ἢ ἰδιωτική δραστηριότητα κατά τίς ἡμέρες πού θεωροῦσαν ἀποφράδες.

74. *φυλή, φράτρα, δῆμος*· ὑποδιαιρέσεις τῶν κατοίκων τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Κλεισθένη (508-507 π.Χ.), πού ἐγινε νέα κατανομή, καί μετέπειτα, ἡ Ἀττική χωρίστηκε σέ 10 φυλές καί σέ 100 δήμους. Οἱ φρατρίες, μέσα στά πλαίσια κάθε φυλῆς, εἶχαν διατηρηθεῖ καί αὐτές ἀπό παλαιότερη ἐποχή καί εἶχαν κυρίως θρησκευτικό χαρακτήρα. Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖτες μετεῖχαν ἐνεργά στή ζωὴ τῶν θεσμῶν αὐτῶν.

75. Παρωδεῖται ψήφισμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου· (ψήφισμα εἶναι

πρόταση πού επικυρώθηκε από τήν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀπόφαση τῆς ἐκκλησίας).

76. Γναθωνίδης· αὐτός πού ἔχει μεγάλα σαγόνια, ὁ φαγάς· (γνάθος εἶναι τό σαγόνι).

77. διθύραμβος· ζωηρό καί ἐνθουσιῶδες τραγούδι πρὸς τιμὴ τοῦ Διονύσου.

78. ἐλεγεία· παλιά μορφή τραγουδιοῦ σέ δίστιχα, πού τό ἀπάγγελναν μέ συνοδεία αὐλοῦ, ἴσως στήν ἀρχή μοιρολόγι· κατόπιν τά θέματα ἦταν διάφορα.

79. Ἄρειος πάγος· τό δικαστήριο μέ τό μεγαλύτερο κύρος στήν ἀθηναϊκὴ πολιτεία. Κατά τήν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν (πού οἱ ἀρμοδιότητες του εἶχαν περιοριστεῖ) δικάζεε μόνο ὑποθέσεις φόνου καί ἐπὶ πτευε γενικά τήν ἐκτέλεση τῶν νόμων καί τῆ δημόσια τάξη.

80. τάλαντα· νομισματικὴ μονάδα: ἀρχικά μονάδα βάρους – «τάλαντον ἀργυρίου» – 26 κιλῶν καί 200 γραμμαρίων. 1 ἀττικό τάλαντο = 60 μνές, 1 μνά = 100 δραχμές, 1 δραχμὴ = 6 ὄβολοι.

81. Ἐρεχθίδα φυλή· μία ἀπὸ τίς δέκα φυλές τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Ἐκανε λάθος ἐδῶ ὁ Λουκιανός, τοῦ ξέφυγε, γιατί ὁ Κολυττός ἀνῆκε στήν Αἰγιίδα φυλή (βλ. σημείωση ἀρ.19).

82. ὁ λαός καί οἱ δύο βουλές· ἡ συνέλευση τοῦ λαοῦ, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου. Οἱ δύο βουλές εἶναι ἡ βουλή τοῦ Ἀρείου Πάγου (βλ. παραπάνω σημ. ἀρ. 79) καί ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων. Ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων ἦταν ἀπὸ τά κυριώτερα ὄργανα τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας καί, ἀνάμεσα σέ ἄλλες ἀρμοδιότητες, εἶχε ἔργο τῆς νά προετοιμάζει τά νομοσχέδια πού ἐπρόκειτο νά συζητήσει ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου καί νά φροντίζει γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκκλησίας.

83. Ἀχαρνές· ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους δήμους τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Βρισκόταν σέ μικρὴ ἀπόσταση ΝΔ ἀπὸ τίς σημερινές Ἀχαρνές (Μενίδι). Τήν πρώτη χρονιά τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π.Χ.) οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχαν φτάσει ὡς τίς Ἀχαρνές καί εἶχαν λεηλατήσει τοὺς ἀγρούς τους, γιά νά ἐξαναγκάσουν τοὺς Ἀθηναίους σέ εἰρήνη.

84. Ἡλιαία· τό κατ' ἐξοχὴν δικαστήριο τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Τό ἀποτελοῦσαν 6.000 μέλη πού ἐκλέγονταν μέ κλῆρο. Συνήθως συνεδρίαζε χωρισμένο σέ τμήματα μέ διαφορετικὴ κατὰ τίς περιστάσεις ἀριθμητικὴ σύνθεση.

85. Διονύσια· μεγάλες λαϊκὲς γιορτές πρὸς τιμὴ τοῦ Διονύσου. Γιορτές

γιά τό θεό αὐτόν γίνονταν στήν Ἀθήνα τέσσερις φορές τό χρόνο. Σέ τρεῖς ἀπ' αὐτές διοργανώνονταν καί διαγωνισμοί δραματικῶν ἔργων.

86. Ἐννοεῖ τόν ὀπισθόδομο τοῦ Παρθενώνα.

87. *Τρίτωνας*· θαλάσσια θεότητα, γιός τῆς Ἀμφιτρίτης καί τοῦ Ποσειδώνα. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ μῦθοι γύρω ἀπό τό ὄνομά του ἐμπλουτίστηκαν καί μάλιστα πλάστηκαν πολλοί Τρίτωνες πού ἦταν εἶδος θαλασσίων Κενταύρων· εἶχαν δηλαδή ἀντί πόδια δύο οὐρές ψαριῶν. βλ. καί Ἀληθ. Ἴστ. σημείωση ἀρ. 71

88. *Ζεύξης*· μέγας ζωγράφος τῆς ἀρχαιότητος. Ἄκμασε κατά τό τέλος τοῦ 5. αἰ. π.Χ.

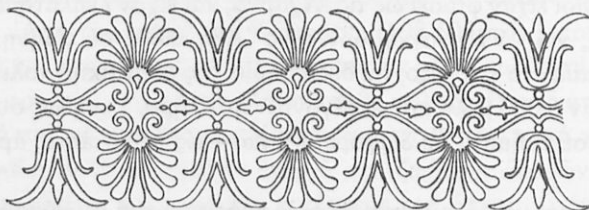
89. Ἐνας ἀπό τοὺς ποταμούς τοῦ Ἴαδου κατὰ τή μυθολογία ἦταν ἡ Λήθη. Ὅποιος ἔπινε ἀπό τό νερό του, ὅπως ἔκαναν οἱ ψυχές πού κατέβαιναν στόν Ἴαδο, ξεχνοῦσε τά περασμένα.

90. *αὐλητρίδες*· κοπέλλες πού ἔπαιζαν αὐλό. Οἱ αὐλητρίδες συνόδευαν μέ τόν αὐλό (εἶδος φλογέρας) τοὺς χορούς κατὰ τά συμπόσια.

91. *Ἐννεάκρονος*· περίφημη κρήνη στήν Ἀθήνα, πού εἶχε ἔννεα στόμια (κρουνοῦς). Σέ ἀρχαιότερα χρόνια λεγόταν Καλλιρρόη. Βρισκόταν στήν ΝΑ. πλευρά τῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων καί ἡ θέση της ἔχει σήμερα βρεθεῖ. Ἀπεικονίστηκε συχνά σέ ἀγγειογραφίες.

92. *αἰγινητικοί μέδιμνοι*· ὁ μέδιμνος ἦταν μονάδα ὄγκου γιά στερεά προϊόντα. Ὁ ἀττικὸς μέδιμνος ἰσοδυναμοῦσε μέ 51,84 λίτρα. Ὁ αἰγινητικὸς, πού τόν χρησιμοποιοῦσαν καί σέ ὅλη τήν Πελοπόννησο, ἦταν 1/3 μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀττικό. Γι' αὐτό ὁ πλεονέκτης Θρασυκλῆς ζητᾶ τό δῶρο του σέ αἰγινητικά μέτρα.

93. *χοῖνικες*· μονάδα ὄγκου γιά ξηρά προϊόντα, τό 1/4 τοῦ μεδίμνου. Ὁ μέδιμνος εἶχε χωρητικότητα 51,84 λίτρα, ἄρα ἡ χοῖνιξ 1,08 λίτρα.

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΚΛΟΓΕΣ

1. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

2. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

3. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

4. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

ΠΡΟΚΑΤΑΡΑΧΗ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΔΡΑΣΕΩΝ

5. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

ΠΡΟΚΑΤΑΡΑΧΗ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΔΡΑΣΕΩΝ

6. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

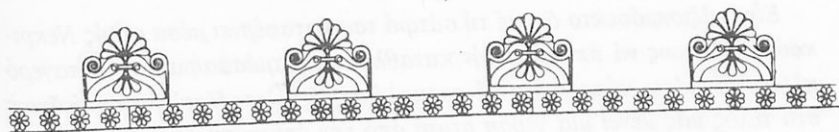
7. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

8. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

9. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

10. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

11. Η παρούσα πράξη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για το έτος 2024.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ Νεκρικοί διάλογοι, τό πιό γνωστό ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ, γράφτηκαν τό 166 ἤ στίς ἀρχές τοῦ 167, ὅταν ὁ Λουκιανός ζοῦσε στήν Ἀθήνα. Εἶναι 30 μικροί διάλογοι (ἐδῶ περιλαμβάνονται μόνο 12), ὅπου σατιρίζονται οἱ μυθικές καί λαϊκές δοξασίες τῶν ἀρχαίων γιά τόν Ἄδη καί τούς νεκρούς. Ἡ κάθοδος στόν Ἄδη δέν εἶναι καινούριο εὑρημα, εὐκόλα μπορεῖ κανεῖς νά ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ὀμηρική «Νέκυια» (Τό λ τῆς Ὀδύσσειας, ὅπου ὁ Ὀδυσσεύς ἀφηγεῖται στούς Φαίακες τήν κάθοδό του στόν Ἄδη) στάθηκε ἕνα ἀπό τά πρότυπα τοῦ ἔργου του.

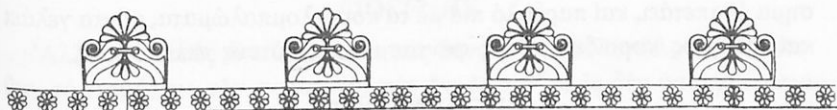
Κυρίαρχο μοτίβο τῶν Νεκρικών διαλόγων εἶναι ἡ διαμάχη ἀνάμεσα στούς πλουσίους καί στούς φτωχοῦς. Πλούσιοι, σατράπες καί τύραννοι εἶναι ὁ στόχος τῆς κοροϊδίας του. Χτυπᾷ τήν ἀπληστία τους καί τούς προειδοποιεῖ ὅτι πεθαίνοντας θά χάσουν τό κάθε τι. Δίνει ἔτσι παρηγοριά στούς πικραμένους φτωχοῦς διαβεβαιώνοντάς τους ὅτι στόν Ἄδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία. Ἄλλοι διάλογοι στρέφονται γύρω ἀπό τούς παράσιτους κι ἐκείνους πού κληρονομήσουν. Ἐνα θέμα παγκόσμιο, πασίγνωστο στή ρωμαϊκή κοινωνία καί σάτιρα. Ἀκόμη χτυπᾷ τήν ὑποκρισία τῶν φιλοσόφων, τή ματαιοδοξία καί τήν κολακεία.

Οἱ ἥρωές του εἶναι παρμένοι ἀπό τόν ὀμηρικό κόσμο (Ἀχιλλέας, Ἀγαμέμνων, Θερσίτης, Νιρέας), ἄλλοι εἶναι ὀνομαστά ἱστορικά πρόσωπα (Φίλιππος, Ἀλέξανδρος, Ἀννίβας, Σκιπίων) ἢ κωνικοί φιλόσοφοι (Ἀντισθένης, Διογένης, Κράτης καί Μένιππος). Ὁ κύριος ὁμῶς πρωταγωνιστής τῶν Νεκρικών διαλόγων εἶναι ὁ Μένιππος. Ὁ Λουκιανός ταυτίζεται μαζί του καί βάζει στό στόμα τοῦ ἥρωά του τίς δικές του ἀπόψεις.

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι με τή σάτιρά του καταφέρνει μέσα στους Νεκρικούς διαλόγους νά απαλύνει τήν καταθλιπτική ατμόσφαιρα καί τό παγερό κλίμα τοῦ κάτω κόσμου καί νά προκαλέσει τό γέλιο. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως στό τέλος μᾶς μένει μία γεύση στιφή ἀπό τήν ἐπίγνωση ὅτι τά ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι τόσο μάταια.

Ἄττικη λευκή λήκυθος (περ. 440 π.Χ.) Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείο, Ἀθήνα

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1(1)

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ¹

1. Σοῦ παραγγέλλω, Πολυδεύκη², μόλις ανέβεις – νομίζω σειρά σου εἶναι νά ξαναζήσεις αὔριο – ἂν πουθενά δεῖς τό Μένιππο³ τόν κυνικό – μπορεῖς νά τόν βρεῖς στήν Κόρινθο κάπου στό Κράναιο⁴ ἤ μέσα στό Λύκειο⁵ νά περιγελά τούς φιλοσόφους πού μαλώνουν μεταξύ τους – νά τοῦ πεις· σοῦ παραγγέλλει, Μένιππε, ὁ Διογένης, ἂν ἔχεις ἄρκετά περιγελάσει τά πράγματα τοῦ ἐπάνω κόσμου, νά ἔρθεις ἐδῶ γιά νά γελάσεις πολύ περισσότερο. Γιατί ἐκεῖ τό γέλιο σου ἦταν ἀκόμη διστακτικό καί συχνό τό «ποιός ξέρει τί ἀκολουθεῖ τό θάνατο;». Ἐδῶ ὁμοῦς σίγουρα δέ θά σταματήσεις νά γελάς, ὅπως κι ἐγώ τώρα, καί μάλιστα δταν θά βλέπεις τούς πλουσίους, τούς σατράπες καί τούς τυράννους τόσο ταπεινοῦς καί ἰσοπεδωμένους, πού μόνο ἀπό τό κλαψούρισμά τους ξεχωρίζουν. Θά δεῖς ἀκόμα ὅτι εἶναι δειλοί καί τιποτένιοι, καθώς δέν τούς βγαίνει ἀπό τό μυαλό ὁ ἐπάνω κόσμος. Πές τα του αὐτά καί πές του ἀκόμα νά βάλει στό ταγάρι λούπινα⁶ ἄφθονα, κανένα δειπνο τῆς Ἐκάτης⁷, ἂν βρεῖ σέ κάποιο τρίστυλο, ἢ αὐτό ἀπό καθαρό ἢ τίποτε τέτοιο, καί νά ἔρθει.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

2. Θά τοῦ τά πῶ αὐτά, Διογένη. Μά γιά νά τόν γνωρίσω εὐκολότερα, πῶς εἶναι στήν ἐμφάνιση;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γέροντας, φαλακρός, μέ χιλιοτρυπημένο τριβώνιο, πού σέ κάθε φύ-

σημα ἀναπετάει, καί παρδαλό πιά μέ τά κουρελοπαλώματα, πάντα γελάει καί συνήθως κοροϊδεύει τούς φαντασμένους αὐτούς φιλοσόφους.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Εὔκολο ἀπ' αὐτά νά τόν βρῶ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Θέλεις νά σοῦ πῶ καί κάτι παραγγελίες γιά ἐκείνους τούς φιλοσόφους;

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Λέγε, οὔτε καί αὐτό μέ βαραίνει.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γενικά νά τούς συστήσεις νά σταματήσουν νά λέν ἀνοησίες⁸ καί γιά τά πάντα νά τσακώνονται⁹ καί νά φυτεύουν κέρατα¹⁰ ὁ ἕνας στόν ἄλλον καί νά κατασκευάζουν κροκοδείλους¹¹ καί νά γυμνάζουν τό νοῦ νά καταγίνεται μέ τέτοια λογικά ἀδιέξοδα.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Ἄλλά ὅταν κατακρίνω τή σοφία τους, μέ λένε ἀμαθή καί ἀμόρφωτο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Κι ἐσύ πές τους ἀπό μέρους μου νά βγάλουν τό σκασμό τους.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Θά δώσω καί αὐτή τήν παραγγελία, Διογένη.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

3. Καί στούς πλουσίους, Πολυδευκούλη μου, αὐτά πές ἀπό μέρους μου. Γιατί, κούφιοι, φυλάγετε τό χρυσάφι σας, γιατί παιδεύετε τούς ἑαυτούς σας λογαριάζοντας τούς τόκους καί σωρεύοντας τάλαντα ἐπί τάλαντων, ἀφοῦ κι ἐσεῖς πρέπει σέ λίγο νά ἔρθετε μέ ἕναν ὀβολό¹² μονάχα;

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Καί αὐτά θά πῶ σ' ἐκείνους.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλά καί στούς ὠραίους καί στούς δυνατούς, τό Μέγιλλο τόν Κορίνθιο, τό Δαμοξένο τόν παλαιστή, πές ὅτι ἐδῶ σ' ἐμαῖς δέν υπάρχουν πιά οὔτε τά ξανθά μαλλιά, οὔτε τά χαρούμενα ἢ μαῦρα μάτια ἢ τό ροδαλό τοῦ προσώπου ἢ τά εὔρωστα μέλη, οἱ ὄμοι οἱ δυνατοί, ἀλλά, ὅπως λένε, μιά σκόνη, κρηνία ἀπογυμνωμένα ἀπό τήν ὁμορφιά¹³.

ΠΟΥΔΕΥΚΗΣ

Οὔτε αὐτά εἶναι δύσκολο νά τά πῶ στούς ὠραίους καί τούς δυνατούς.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

4. Καί στούς φτωχοῦς, Λάκωνα¹⁴, – εἶναι πολλοί κι ἐκεῖνοι πού εἶναι δυσαρεστημένοι μέ τήν κατάστασή τους καί θλίβονται γιά τήν ἀπορία τους – πές τους μήτε νά δακρύζουν μήτε νά ἀναστενάζουν καί νά τούς περιγράψεις τήν ἰσοτιμία πού ἐπικρατεῖ ἐδῶ¹⁵. Καί ἀκόμα πώς πρόκειται νά δοῦν ἐδῶ τούς ἐκεῖ πλουσίους νά μήν εἶναι σέ τίποτε ἀνώτεροι ἀπ' αὐτούς. Καί τούς Λακεδαιμονίους, τούς δικούς σου, μάλωσέ τους ἀπό μέρους μου, ἄν τό νομίζεις, λέγοντάς τους ὅτι ἔχουν χαλαρώσει¹⁶.

ΠΟΥΔΕΥΚΗΣ

Μή λές τίποτε, Διογένη, γιά τούς Λακεδαιμονίους. Δέ θά τό ἀνεχτῶ. Ὅσα εἶπες γιά τούς ἄλλους θά τά μεταφέρω.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄν νομίζεις ἔτσι, ἄς τούς ἀφήσουμε αὐτούς. Ἄλλά σέ ὄσους προανάφερα κάνε τόν κόπο νά πᾶς ἀπό μέρους μου τά λόγια μου.

2 (2)

ΠΛΟΥΤΩΝ ἢ ΚΑΤΑ ΜΕΝΙΠΠΟΥ

ΚΡΟΙΣΟΣ

1. Πλούτων¹⁷, δέν ὑποφέρουμε νά ζεῖ κοντά μας αὐτός ὁ σκύλος¹⁸ ὁ Μένιππος¹⁹. Γι' αὐτό ἢ ἐκεῖνον πηγαινέ τον κάπου ἄλλοῦ ἢ ἐμεῖς θά μετοικήσουμε σέ ἄλλο τόπο.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Τί κακό σᾶς προξενεῖ; Καί αὐτός, ὅπως ἐσεῖς, νεκρός εἶναι.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Κάθε φορά πού ἐμεῖς θρηνοῦμε καί ἀναστενάζουμε ἀναπολώντας τόν ἐπάνω κόσμο, ὁ Μίδας²⁰ ἀπ' ἐδῶ τό χρυσάφι του, ὁ Σαρδανάπαλος²¹ τή μεγάλη πολυτέλεια κι ἐγώ, ὁ Κροῖσος, τούς θησαυρούς μου, μᾶς περιγε-
λᾶ, μᾶς βρίζει, μᾶς λέει δούλους καί καθάρματα. Μερικές φορές μάλιστα τραγουδάει καί μᾶς χαλαίει τό θρῆνο. Μὲ λίγα λόγια εἶναι ἐνοχλητικός.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Τί εἶναι αὐτά πού λένε, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄληθινά, Πλούτων. Τούς μισῶ. Εἶναι τιποτένιοι καί ἄθλιοι. Δέν τούς ἔφτασε πού ἔζησαν ἄτιμα, μά καί πεθαμένοι ἀκόμη νοσταλγοῦν καί εἶναι δεμένοι μέ τόν ἐπάνω κόσμο. Γι' αὐτό λοιπόν χαίρομαι νά τούς στενοχωρῶ.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Δέν πρέπει δμως. Δικαιολογημένα λυποῦνται, γιατί δέν ἔχασαν δά καί μικροπράγματα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τά'χεις κι ἐσύ χαμένα, Πλούτων, πού συμερίζεσαι τούς στεναγμούς τους;

ΠΛΟΥΤΩΝ

Καθόλου, μά δέ θά ἤθελα νά καβγαδίζετε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Ὡστόσο αὐτό νά ξέρετε, ἐλεινότατοι Λυδοί, Φρύγες καί Ἀσσύριοι²², πῶς ποτέ δέν πρόκειται νά σωπάσω. Ὅπου καί ἂν πᾶτε θά ἔρχομαι ἀπό πίσω σας, γιά νά σᾶς ἐνοχλῶ, νά σᾶς ξεκουφαίνω μέ τά τραγούδια μου καί νά σᾶς κοροϊδεύω.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Δέν εἶναι ἀθάδεα αὐτά;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὅχι, μά ἐκεῖνα ἦταν ἀθάδεα πού ἐσεῖς κάνατε· πού ἀπαιτούσατε νά σᾶς προσκυνοῦν καί περιφρονούσατε ἐλευθέρους ἀνθρώπους καί διόλου δέ βάζατε στό νοῦ σας τό θάνατο. Γι' αὐτό λοιπόν θά κλάψετε πού χάσατε ὅλα ἐκεῖνα.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Πολλά, θεοί μου, καί μέγала.

ΜΙΔΑΣ

Πόσο χρυσάφι ἐγώ!

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ

Τί πολυτέλεια ἐγώ!

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Μπράβο, ἔτσι νά κάνετε. Ἐσεῖς νά θρηνεῖτε κι ἐγώ ἐπαναλαμβάνοντας πολλές φορές τό «γνώθι σαυτόν» θά σᾶς τό τραγουδῶ. Εἶναι ταιριαστή ἐπιπόδός σέ τέτοιες οἰμωγές.

3 (5)

ΠΛΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ

ΠΛΟΥΤΩΝ²³

1. Ξέρεις ἐκεῖνον τό γέρο, τόν ὑπέργηρο ἔννοῶ, τόν πλούσιο Εὐκράτη, πού δέν ἔχει παιδιά καί εἶναι μυριάδες ἐκεῖνοι πού κυνηγοῦν τήν περιουσία του²⁴;

ΕΡΜΗΣ

Ναί, λές αὐτόν ἀπό τή Σικυώνα²⁵. Τί συμβαίνει λοιπόν;

ΠΛΟΥΤΩΝ

Ἄφησέ τον, Ἑρμῆ, νά ζεῖ²⁶, μαζί μέ τά ἐνενήντα χρόνια πού ἐζησε, ἄλλα τόσα, καί ἄν ἦταν δυνατόν, ἀκόμα περισσότερα. Κι ἐκείνους τοὺς κόλακες του, τό νεαρό Χαρίνο, Δάμωνα καί τοὺς ἄλλους, φέρ' τους ἐδῶ κάτω μέ τή σειρά δλους.

ΕΡΜΗΣ

Κάτι τέτοιο θά φαινόταν παράδοξο.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Ὡστόσο πάρα πολύ δίκαιο. Τί τοὺς ἔκανε ἐκεῖνος καί παρακαλοῦν γά τό θάνατό του; Γιατί διεκδικοῦν τά χρήματά του, ἀφοῦ δέν εἶναι συγγενεῖς; Καί κάτι πού εἶναι πιο αἰσχρό, ἐνῶ τέτοια εὐχονται, στά φανερά τόν περιποιοῦνται. Ὄταν πάλι ἐκεῖνος ἀρρωσταίνει, ὄλοι ξέρουν τί σκέφτονται, ὅμως οἱ κύριοι αὐτοὶ ὑπόσχονται ὅτι θά κάνουν θυσίες, ἄν γίνει καλά. καί γενικά μέ χίλιους δύο τρόπους τόν κολακεύουν. Γι' αὐτό ἐκεῖνος ἄς εἶναι ἀθάνατος καί αὐτοὶ οἱ κόλακες ἄς πεθάνουν πρωτύτερα, καί ἄς περιμένουν ἄδικα μέ ἀνοιχτό τό στόμα.

ΕΡΜΗΣ

2. Θά πάθουν πράγματα πολύ ἀστεῖα, ἔτσι πού εἶναι πονηροί. Κι ἐκεῖνος καλά κάνει καί τοὺς ξεγελά, τοὺς παραφουσκώνει μέ προσδοκίες ἄφθονες καί ὄλο τοὺς κάνει νά ἐλπίζουν καί γενικά, ἐνῶ φαίνεται ἐτοιμοθάνατος, ἔχει ὑγεία πολύ καλύτερη ἀπό τοὺς νέους. Αὐτοὶ πάλι ἔχουν κίβλας μοιράσει τήν κληρονομιά καί τή νέμονται ζώντας μέ τή φαντασίον τους ζωῆ χαρισάμενη.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Λοιπόν, ἐκεῖνος ἄς πετάξει ἀπό πάνω του τά γηρατειά καί, ὅπως ὁ Ἰόλαος²⁷, νά ξαναγίνει νέος. Καί αὐτοὶ νά ἀφήσουν τίς ἐλπίδες τους καί τόν πλοῦτο πού ὄνειρευτήκαν καί κακοθάνατοι πιά νά μεταφερθοῦν ἐδῶ κάτω.

ΕΡΜΗΣ

Μή σέ νοιάζει, Πλούτων. Θά σοῦ τοὺς φέρω τόν ἕναν μετά τόν ἄλλον Θαρρῶ, εἶναι ἐφτά.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Πιάσε καί φέρ' τους. Κι εκείνος θά ξαναγίνει από γέρος νέος καί έναν έναν θά τούς κατευοδώσει στόν τάφο.

4 (11)

ΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΓΕΝΗΣ

ΚΡΑΤΗΣ²⁸

1. Διογένη²⁹, γνώριζες τό Μοίριχο, εκείνον τόν πλούσιο, τόν πολύ πλούσιο, από τήν Κόρινθο, μέ τά πολλά καράβια, πού ξάδερφός του ἦταν ὁ Ἄριστέας, πλούσιος καί αὐτός; Αὐτός συνήθιζε νά λέει ἐκεῖνο τό Ὀμηρικό: «ἦ σήκωσέ με ἦ νά σέ σηκώσω³⁰».

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γιατί, Κράτη;

ΚΡΑΤΗΣ

Ὄντας καί οἱ δύο συνομήλικοι, ὁ ἕνας περιποιόταν τόν ἄλλον γιά τήν κληρονομιά καί ἔκαναν φανερά τίς διαθήκες τους. Ὁ Μοίριχος ἄφηνε τόν Ἄριστέα κύριο κληρονόμο σέ ὄλα του τά υπάρχοντα, ἂν πέθαινε αὐτός πρῶτος, καί ὁ Ἄριστέας τό Μοίριχο, ἐάν ἀναχωροῦσε πρῖν ἀπό ἐκεῖνον. Αὐτά ἦταν γραμμένα κι ἐκεῖνοι περιποιόνταν ὁ ἕνας τόν ἄλλον καί συναγωνίζονταν στίς κολακεῖες. Καί οἱ μάντις, αὐτοί πού προλέγουν τό μέλλον ἀπό τά ἄστρα καί οἱ ἄλλοι πού μαντεύουν, σάν παιδιά τῶν Χαλδαίων³¹, ἀπό τά ὄνειρα, μά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλων, ἔδιναν τήν ὑπεροχή ἄλλοτε στόν Ἄριστέα καί ἄλλοτε στό Μοίριχο, καί ἡ ζυγαριά ἔγερνε πότε σ' ἐκεῖνον πότε σ' αὐτόν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

2. Καί τί ἐγινε στό τέλος, Κράτη; Ἀξίζει νά τό ἀκούσει κανείς.

ΚΡΑΤΗΣ

Πέθαναν καί οἱ δύο τήν ἴδια μέρα. Καί οἱ κληρονομιές πέρασαν στά

χέρια τοῦ Εὐνόμιου καί τοῦ Θρασυκλῆ, δυό συγγενεῖς τους, πού ποτέ δέν εἶχαν φανταστεῖ ὅτι θά ἴρχονταν ἔτσι τά πράγματα. Ταξιδεύοντας ἀπό τή Σικυώνα στήν Κίρρα³² καί ἐνῶ βρίσκονταν στό μέσο τοῦ πορθμοῦ, τούς ἔπιασε Ἀργέστης καί ἀνατράπηκαν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

3. Καλά νά πάθουν. Ἐμεῖς, ὅταν ζούσαμε, δέ σκεφτόμαστε τίποτε τέτοιο ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλον. Οὔτε ποτέ μου εὐχήθηκα νά πεθάνει ὁ Ἀντισθένης³³, γιά νά κληρονομήσω τή βακτηρία του – εἶχε μιά βακτηρία γερῆ, καμωμένη ἀπό ἀγριελιά – οὔτε, νομίζω, ἐσύ, Κράτη, ἐπιθυμοῦσες νά πεθάνω, γιά νά κληρονομήσεις τήν περιουσία μου, τό πιθάρι καί τό ταγάρι μέ τίς δυό χοίνικες³⁴ λούπινα³⁵.

ΚΡΑΤΗΣ

Τίποτε ἀπ' αὐτά δέ μοῦ χρειάζονταν, μά οὔτε καί σ' ἐσένα, Διογένη. Ὅσα ἔπρεπε, ἐσύ τά κληρονόμησες ἀπό τόν Ἀντισθένη κι ἐγώ ἀπό ἐσένα. Κληρονομίες πολύ μεγαλύτερες καί πολυτιμότερες καί ἀπό τό περσικό βασίλειο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ποιά λές;

ΚΡΑΤΗΣ

Σοφία, αὐτάρκεια, ἀλήθεια, θάρρος γνώμης, ἐλευθερία.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ναί, μά τό Δία· θυμᾶμαι καί ὅτι δέχτηκα αὐτά τά πλούτη ἀπό τόν Ἀντισθένη καί ὅτι ἄφησα σ' ἐσένα ἀκόμη περισσότερα³⁶.

ΚΡΑΤΗΣ

4. Οἱ ἄλλοι ὁμως ἀδιαφοροῦσαν γιά τέτοια ἀγαθά κι ἐμᾶς κανεῖς δέ μᾶς φρόντιζε μέ τήν ἐλπίδα νά μᾶς κληρονομήσει, μά ὄλοι εἶχαν μάτια μόνο γιά τό χρυσάφι³⁷.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Δικαιολογημένα, γιατί δέν εἶχαν πού νά διαφυλάξουν τέτοια κληρονο-

μιά σάν τή δική μας, παραλυμένοι καθώς ἦταν ἀπό τήν καλοπέραση, δπως τά σάπια βαλάντια, πού, ἂν κανένας ἔβαζε μέσα τους ποτέ σοφία, παρρησία ἢ ἀλήθεια, αὐτή θά ἔπεφτε ἔξω καί θά χανόταν, γιατί ὁ πυθμένος δέν μποροῦσε νά τήν κρατήσῃ. Αὐτό ἀκριβῶς πού πάθαιναν οἱ κόρες τοῦ Δαναοῦ³⁸, κουβαλώντας νερό σέ τρύπιο πιθάρι. Τό χρυσάφι ὁμως τό φύλαγαν μέ δόντια καί μέ νύχια. Μέ κάθε τέχνασμα.

ΚΡΑΤΗΣ

Ἐμεῖς λοιπόν θά ἔχουμε καί ἐδῶ τά πλούτη μας, ἐκεῖνοι ὁμως θά ἔρθουν φέρνοντας ἕναν ὀβολό καί αὐτόν ὡς τό λεμβοῦχο³⁹.

Σφραγίδα Ρωμαϊκῆς περιόδου. Ὁ Διογένης στό πιθάρι του μιλά μ' ἕνα μαθητή του. Μουσεῖο Thorwaldsen, Κοπεγχάγη.

5 (15)

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ⁴⁰

1 Ἀχιλλέα, τί εἶναι αὐτά πού ἔλεγες προχθές στόν Ὀδυσσεά γιά τό θάνατο⁴¹; Πόσο ταπεινά καί ἀνάξια γιά τούς δυό σου δασκάλους τό Χείρωνα καί τό Φοίνικα⁴². Ἄκουα πού ἔλεγες ὅτι προτιμοῦσες νά βρίσκεσαι πάνω στή γῆ καί νά δουλεύεις μέ μεροκάματο σ' ἓνα φτωχό «χωρίς μεγάλη περιουσία» ἄνθρωπο, παρά νά εἶσαι βασιλιάς σέ ὄλους τούς νεκρούς. Αὐτά λοιπόν ἴσως ταίριαζε νά τά λέει ἓνας Φρύγας τιποτένιος καί περισσότερο ἅπ' ὅσο πρέπει φιλόζωος, μά ὁ γιός τοῦ Πηλέα, ὁ πιό ριψοκίνδυνος ἅπ' ὄλους τούς ἥρωες, νά σκέφτεται τόσο ταπεινά γιά τόν ἑαυτό του, εἶναι μεγάλη ντροπή. Εἶναι ἀντίθετο μέ τίς πράξεις τῆς ζωῆς σου. Ἐσύ πού, ἐνῶ μποροῦσες νά βασιλέψεις πολλά χρόνια χωρίς δόξα στή Φθιώτιδα, προτίμησες θεληματικά τόν ἐνδοξο θάνατο⁴³.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

2. Γιέ τοῦ Νέστορα, τότε χωρίς νά ξέρω ἀκόμη τί γίνεται ἐδῶ καί ἀγνοώντας ποιό ἀπό τά δυό ἦταν τό καλύτερο, ἔβαλα πάνω ἀπό τή ζωή τήν ἄθλια ἐκείνη δόξα. Τώρα ὁμως ἀντιλαμβάνομαι πιά ὅτι ἡ δόξα ἐκείνη εἶναι ἀνώφελη καί ἄς τήν πολυτραγουδοῦν οἱ ζωντανοί. Μέσ στους νεκρούς ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία καί οὔτε ἐκείνη ἡ ὁμορφιά, Ἀντίλοχε, οὔτε ἡ δύναμη ὑπάρχει, μά ὄλοι βρισκόμαστε κάτω ἀπό τό ἴδιο σκοτάδι, ὅμοιοι, χωρίς διόλου νά διαφέρουμε μεταξύ μας. Καί οὔτε οἱ νεκροί τῶν Τρώων μέ φοβοῦνται οὔτε οἱ νεκροί τῶν Ἀχαιῶν μέ σέβονται. Ἰσότητα πλήρης. Κάθε νεκρός ὅμοιος, τόσο ὁ δειλός ὅσο καί ὁ γενναῖος⁴⁴. Αὐτά μέ στεναχωροῦν καί λυπᾶμαι πού δέν εἶμαι ζωντανός ἔστω καί μεροκαματιάρης.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

3. Τί μπορεῖ ὁμως νά κάνει κανεῖς, Ἀχιλλέα; Ἐτσι τό θέλησε ἡ φύση. Ὅλοι τό δίχως ἄλλο νά πεθαίνουμε. Γι' αὐτό πρέπει νά ὑποταχτοῦμε στό νόμο καί νά μή λυπόμαστε μ' αὐτά πού ἐπικρατοῦν. Ἄλλωστε βλέπεις πόσοι ἀπό τούς φίλους σου εἶμαστε γύρω ἐδῶ. Σέ λίγο θά φτάσει τό δίχως ἄλλο καί ὁ Ὀδυσσεάς. Εἶναι παρηγοριά νά συμμετέχουν καί οἱ ἄλλοι καί νά μήν ἔχεις πάθει κάτι ἐσύ μόνο. Βλέπεις τόν Ἡρακλῆ⁴⁵ καί τό Με-

λέαγρο⁴⁶ και άλλους σπουδαίους άνδρες. Νομίζω, δέ θά δέχονταν νά ανέβουν στή γῆ, εάν κανείς τούς ἔστελνε ἐπάνω γιά νά γίνουν παραγοί σέ φτωχοῦς και δίχως βιός ἀνθρώπους.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

4. Φιλική ἢ συμβουλή⁴⁷, δμως δέν ξέρω πῶς μέ γεμίζει θλίψη ἢ θύμηση τῆς ζωῆς. Νομίζω και τόν καθένα σας. Ἐάν δέν τό ὁμολογεῖτε, στό σημεῖο αὐτό εἶστε χειρότερα ἀπό ἐμένα, γιατί τό ὑποφέρετε σιωπηλά.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

Ἦχι, Ἀχιλλέα, εἶμαστε σέ καλύτερη μοῖρα ἀπό ἐσένα. Βλέπουμε ὅτι δέν ὠφελεῖ νά μιλά κανείς. Γι' αὐτό ἔχουμε ἀποφασίσει νά σιωπᾶμε και νά ὑποφέρουμε και νά ὑπομένουμε, γιά νά μή γελοῦν μαζί μας, ὅπως μ' ἐσένα, πού ἔχουμε τέτοιες ἐπιθυμίες.

6 (18)

ΜΕΝΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁴⁸

1. Και ποῦ εἶναι οἱ ὠραῖοι και οἱ ὠραῖες, Ἐρμῆ; Ξενάγησέ με, εἶμαι νεοφερμένος.

ΕΡΜΗΣ

Δέν ἔχω καιρό, Μένιππε· μά κοιτάξε πρὸς ἐκεῖνο τό μέρος, στά δεξιά. Εἶναι ὁ Ἰάκινθος⁴⁹, ὁ Νάρκισσος⁵⁰, ὁ Νιρέας⁵¹, ὁ Ἀχιλλέας, ἡ Τυρώ⁵², ἡ Ἑλένη, ἡ Λήδα⁵³, μ' ἓνα λόγο ὄλες οἱ ὁμορφιές τῆς ἀρχαιότητος.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὅστά μόνο βλέπω και κρανία ἄσαρκα, τά περισσότερα ὁμοια.

ΕΡΜΗΣ

Ὅστόσο εἶναι ἐκεῖνα τά ὄστά, πού ὄλοι οἱ ποιητές ἐγκωμιάζουν και ἐσύ μοιάζεις νά τά περιφρονεῖς.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὅμως δείξε μου τὴν Ἑλένη. Δέ θά μποροῦσα μόνος μου νά τὴν ἀναγνώρισω.

ΕΡΜΗΣ

Αὐτό τό κρανίο εἶναι ἡ Ἑλένη⁵⁴.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Καί λοιπόν γι' αὐτό τό καύκαλο ἀρμάτωσαν τά χίλια καράβια ἀπό ὅλη τὴν Ἑλλάδα καί ἔπεσαν τόσοι Ἕλληνες καί βάρβαροι καί τόσες πόλεις ἐρημώθηκαν;

ΕΡΜΗΣ

Μά δέν εἶδες τὴ γυναίκα, Μένιππε, δταν ζοῦσε· γιατί καί ἐσύ θά ὁμολογοῦσες πὼς δέν εἶναι κρίμα «γιά μιά τέτοια γυναίκα καιρούς καί χρόνια

Ἡ Ἑλένη. Κομμάτι ἀπὸ ἓναν ἀττικό κρατήρα, 460-440 π.Χ. Μουσεῖο Cincinnati.

νά βασανίζεται κανείς⁵⁵». Ἄλλωστε καί τά ἄνθη, ἄν κανείς τά δεῖ ξερά καί ξεθωριασμένα, θά τοῦ φανοῦν βέβαια ἄσχημα, ὅταν ὁμως εἶναι ἀνθισμένα καί ἔχουν ὄλο τό χρῶμα τους, εἶναι πολύ ὁμορφα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Λοιπόν, Ἐρμῆ, ἀπορῶ· μά δέν καταλάβαιναν οἱ Ἄχαιοί ὅτι μάχονται γιά ἓνα πράγμα τόσο ὀλιγόχρονο καί πού μαραίνεται ἀμέσως;

ΕΡΜΗΣ

Μένιπτε, δέν ἔχω καιρό νά κάνω φιλοσοφικές συζητήσεις μαζί σου. Γι' αὐτό διάλεξε ἓναν τόπο, ὅπου θά ἤθελες, ξάπλωσε καί μέινε, κι ἐγώ θά πάω νά φέρω ἄλλους νεκρούς.

7 (22)

ΧΑΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΧΑΡΩΝ⁵⁶

1. Πλήρωσε τά ναῦλα, καταραμένε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁵⁷

Φώναξε, Χάρων, ἄν αὐτό σοῦ ἄρесеῖ.

ΧΑΡΩΝ

Πλήρωσε σοῦ λέω, πού σέ μεταφέραμε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Δέν μπορείς νά πάρεις ἀπό ἓναν πού δέν ἔχει⁵⁸.

ΧΑΡΩΝ

Ἐπάρχει ἄνθρωπος χωρίς τόν ὀβολό του;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐάν ὑπάρχει καί κανένας ἄλλος δέν ξέρω. Ἐγώ πάντως δέν ἔχω.

ΧΑΡΩΝ

Μά τόν Πλούτωνα⁵⁹, θά σέ πνίξω, τιποτένιε, ἄν δέν πληρώσεις.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Κι ἐγώ θά σέ χτυπήσω μέ τό ξύλο καί θά σοῦ λυώσω τό κρανίο.

ΧΑΡΩΝ

Ἔκανες δωρεάν λοιπόν τόσο ταξίδι;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Νά πληρώσει ὁ Ἑρμῆς γιά ἐμένα. Αὐτός μέ παρέδωσε σ' ἐσένα.

ΕΡΜΗΣ

2. Μά τό Δία, εἶμαι γιά κλάματα, ἐάν πρόκειται καί νά πληρώνω γιά τούς νεκρούς.

ΧΑΡΩΝ

Δέ θά σέ ἀφήσω.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τότε τράβηξε τό πλοῖο στή στεριά καί καρτέρει. Μά πῶς μπορεῖς νά πάρες κάτι πού δέν ἔχω;

ΧΑΡΩΝ

Κι ἐσύ δέν ἤξερες ὅτι ἔπρεπε νά ταξιδεύεις;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τό ἔξερα, ἀλλά δέν εἶχα. Καί λοιπόν; Ἐπρεπε γι' αὐτό νά μήν πεθάνω;

ΧΑΡΩΝ

Καί λοιπόν ἐσύ μόνο θά καυχίεσαι ὅτι ἔχεις κάνει τό ταξίδι δωρεάν;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἦχι δωρεάν, φίλτατε. Γιατί καί νερά ἐβγαλα ἀπό τή βάρκα καί κουπί τράβηξα καί εἶμαι ὁ μόνος ἀπό τούς ἐπιβάτες πού δέν ἔκλαιγα⁶⁰.

ΧΑΡΩΝ

Αυτά δέν εἶναι τίποτε γιά τό λεμβοῦχο. Πρέπει νά πληρώσεις τόν ὄβολο. Δέ γίνεται διαφορετικά.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

3. Λοιπόν πήγαινέ με πάλι πίσω στή ζωή.

ΧΑΡΩΝ

Ἐξυπνος εἶσαι, γιά νά εἰσπράξω καί χτυπήματα ἀπό τόν Αἰακό⁶¹.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄφησέ με λοιπόν ἤσυχο.

ΧΑΡΩΝ

Δεῖξε μου τί ἔχεις στό σακκούλι⁶².

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Λούπινα⁶³, ἄν θέλεις, καί τό δεῖπνο τῆς Ἑκάτης⁶⁴.

ΧΑΡΩΝ

Ἐρμῆ, ἀπό ποῦ μᾶς ἔφερες αὐτόν τό σκύλο⁶⁵; Καί τί δέν ἔλεγε στό ταξιῖδι· γελοῦσε σέ βάρος τῶν ἐπιβατῶν, κοροΐδευε καί μόνο αὐτός τραγουδοῦσε, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἔσκουζαν.

ΕΡΜΗΣ

Ἄγνοεῖς, Χάρων, ποιόν ἄνθρωπο μετέφερες; Ἐναν ἄνθρωπο ἀληθινά ἐλεύθερο⁶⁶, πού δέν τόν νοιάζει τίποτε. Αὐτός εἶναι ὁ Μένιππος.

ΧΑΡΩΝ

Ἄν σέ πιάσω ἄλλη φορά...

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄν μέ πιάσεις, ἀγαπητέ. Δεύτερη φορά ὁμως δέ γίνεται νά μέ πιάσεις⁶⁷.

8 (24)

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΥΣΩΛΟΣ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ⁶⁸

1. Ἄνθρωπε ἀπό τήν Καρία, γιά ποιό πράγμα ὑπερηφανεύεσαι καί ἐ-
χεις τήν ἀξίωση νά σέ τιμοῦν περισσότερο ἀπ' ὄλους μας;

ΜΑΥΣΩΛΟΣ⁶⁹

Γιά τή βασιλεία μου, Σινωπέα⁷⁰. Ἦμουν βασιλιάς ὅλης τῆς Καρίας, ἐ-
ξουσίασα Λυδούς⁷¹, νησιά κυρίεψα. Ἐφτασα ὡς τή Μίλητο κατακτώντας
τά περισσότερα μέρη τῆς Ἰωνίας. Ἐξάλλου καί ὠραῖος ἤμουν καί ψηλός
καί κρατερός στούς πολέμους. Καί τό πιό σπουδαῖο, ἔχω τάφο στήν Ἄλι-
καρνασό⁷² παμμέγιστο, ὅσο κανεῖς ἄλλος νεκρός δέν ἔχει, τόσο κομψά
δουλεμένο, μέ ἵππους καί ἀνθρώπους σκαλισμένους τέλεια στήν πιό ὠ-
ραία πέτρα. Τέτοιο οὔτε ναό μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς εὐκολα. Δέ νομίζεις
πῶς δίκαια εἶμαι ὑπερήφανος γι' αὐτά;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

2. Γιά τή βασιλεία σου λές καί τήν ὀμορφιά καί τό βάρος τοῦ τάφου
σου;

ΜΑΥΣΩΛΟΣ

Ναί, μά τό Δία, γι' αὐτά.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλά, ὠραῖε μου Μαύσωλε, οὔτε ἐκείνη τή δύναμη ἔχεις πιά οὔτε τήν
ὀμορφιά. Ἐάν λοιπόν ἐκλέγαμε κριτή τῆς ὀμορφιάς, δέν μπορῶ νά πῶ,
γιά ποιό λόγο θά προτιμοῦσε τό δικό σου κεφάλι ἀπό τό δικό μου. Ἄφου
καί τά δύο εἶναι φαλακρά καί γυμνά καί κατά τόν ἴδιο τρόπο δείχνουμε
καί οἱ δύο τά δόντια μας καί χάσαμε τά μάτια μας καί οἱ μύτες μας ἔχουν
γίνει πλακουτσές. Ὅσο γιά τόν τάφο καί τίς πολυτελεῖς πέτρες ἴσως εἶναι
γιά τούς Ἄλικαρνασσεῖς, γιά νά δείχνουν καί νά ὑπερηφανεύονται στούς
ξένους, πόσο μεγάλο οἰκοδόμημα ἔχουν. Ἐσύ δμως, φίλτατε, δέ βλέπω τί
ἀπολαμβάνεις ἀπ' αὐτόν, ἐκτός ἄν πεῖς τοῦτο, ὅτι βαστάξεις περισσότερο
ἀπό ἐμᾶς βάρος, πιεσμένος ἀπό τόσο μεγάλες πέτρες⁷³.

ΜΑΥΣΩΛΟΣ

Ἄνωφελα λοιπόν ὄλα ἐκεῖνα; Καί θά εἶναι ὁ Μαύσωλος καί ὁ Διογένης ἰσότιμοι;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄχι ἰσότιμοι, εὐγενέστατε, ὄχι. Γιατί ὁ Μαύσωλος θά θρηνεῖ στή θύμηση τοῦ ἐπάνω κόσμου, ὅπου νόμιζε ὅτι εὐτυχεῖ, ἐνῶ ὁ Διογένης θά γελάει σέ βάρος του. Ὑστερα ἐκεῖνος θά καυχιέται ὅτι τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει τάφο στήν Ἄλικαρνασό ἢ Ἄρτεμισία, γυναίκα του καί ἀδελφή του, ἐνῶ ὁ Διογένης οὔτε ξέρει, ἄν ἔχει τάφο. Καί οὔτε τόν νοιάζει. Μά ἄφησε νά μιλοῦν γι' αὐτόν οἱ ἐκλεκτοί ἔχοντας ζήσει μιά ζωή ὑψηλότερη ἀπό τό δικό σου μνήμα, δουλικότατε Κάρα, καί σέ πῶ γερά θεμέλια τοποθετημένα.

9 (25)

ΝΙΡΕΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΣΙΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΝΙΡΕΑΣ⁷⁴

1. Νά τώρα, ὁ Μένιππος ἀπ' ἐδῶ θά κρίνει ποιός ἀπό τούς δύο μας εἶναι ὁμορφότερος. Πές, Μένιππε, δέ σου φαίνομαι πῶ ὠραῖος;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁷⁵

Καί ποιοί εἶστε ἐσεῖς; Πρῶτα, νομίζω, πρέπει αὐτό νά ξέρω.

ΝΙΡΕΑΣ

Ἄ Νιρέας καί ὁ Θερσίτης⁷⁶.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ποιός ἀπό τούς δύο λοιπόν εἶναι ὁ Νιρέας καί ποιός ὁ Θερσίτης; Γιατί οὔτε αὐτό φανερό εἶναι.

ΘΕΡΣΙΤΗΣ

ἔχω ἔως τώρα ὑπέρ μου ἕνα, αὐτό, ὅτι εἶμαι ὁμοιος μ' ἐσένα καί δέ διαφέρεις τόσο πολύ, ὅσο ὁ Ὄμηρος, ἐκεῖνος ὁ τυφλός, σέ ἐπαίνεσε πῶ

σέ εἶπε πῖο ὠραῖο ἅπ' ὄλους. Ἐντίθετα ἐγώ ὁ στραβοκέφαλος καί φαλακρός καθόλου ἀσχημότερος δέ φάνηκα στόν κριτή. Κοῖτα, Μένιππε, ποιόν θεωρεῖς ὁμορφότερο;

ΝΙΡΕΑΣ

Ἐμένα φυσικά τό γιό τῆς Ἀγλαΐας καί τοῦ Χάροπος, πού ἄντρας ὠραιότατος στόν πόλεμο τῆς Τροίας ἦρθα⁷⁷.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Ἄλλά δέν ἦρθες, θαρρῶ, καί στόν κάτω κόσμο ὠραιότατος. Τά ὀστά εἶναι ὁμοια, καί τό κρανίο σου σέ τοῦτο μόνο θά ξεχωρίζει ἀπό τοῦ Θερσίτη, ὅτι τό δικό σου εἶναι εὐθραυστο, γιατί εἶναι ντελικάτο καί ὄχι ἀντρικό.

ΝΙΡΕΑΣ

Κι ὁμως ρῶτα τόν Ὅμηρο πῶς ἤμουν, ὅταν πῆγα στήν ἐκστρατεία μαζί μέ τούς Ἀχαιοῦς.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Μοῦ μιᾶς γιά ὄνειρατα. Ἐγώ ὁμως βλέπω ὅσα τώρα ἔχεις, ἐκεῖνα τά ξέρον ὀί τότε.

ΝΙΡΕΑΣ

Δέν εἶμαι λοιπόν ἐδῶ ἐγώ ὁ πῖο ὁμορφος, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὀὔτε ἐσύ οὔτε ἄλλος εἶναι ὁμορφος, γιατί στόν Ἄδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία⁷⁸ καί ὁμοιοι ὄλοι εἶναι.

ΘΕΡΣΙΤΗΣ

Γιά ἐμένα λοιπόν καί τοῦτο φτάνει.

10 (26)

ΜΕΝΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΩΝ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁷⁹

1. Ἄκουσα, Χείρων⁸⁰, πὼς τάχα ἦσουν θεὸς καὶ ὁμῶς θέλησες νὰ πεθάνεις.

ΧΕΙΡΩΝ

Ἀληθινὰ αὐτὰ πού ἄκουσες, Μένιππε, καὶ ἔχω πεθάνει, ὅπως βλέπεις, ἐνῶ μποροῦσα νὰ εἶμαι ἀθάνατος.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ποιὸς ἔρωτας θανάτου σέ κυρίεψε, κάτι πού γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι ὀλότελα ἀνεπιθύμητο;

ΧΕΙΡΩΝ

Θὰ τὸ ἐμπιστευτῶ σ' ἐσένα, ἐπειδὴ εἶσαι συνетός. Δέν ἦταν πιά εὐχάριστο νὰ ἀπολαμβάνω τὴν ἀθανασία.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Δέν ἦταν εὐχάριστο νὰ ζεῖς καὶ νὰ βλέπεις τὸ φῶς;

ΧΕΙΡΩΝ

Ὅχι, Μένιππε· γιατί ἐγὼ τουλάχιστο νομίζω ὅτι εὐχαρίστηση εἶναι ἢ κάποια ποικιλία καὶ ὄχι ἡ μονοτονία. Κι ἐγὼ ζώντας καὶ ἀπολαμβάνοντας τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, τὸν ἥλιο, τὸ φῶς, τὸ φαῖ, καθὼς οἱ ἐποχές ἔμεναν πάντα ἴδιες καὶ τὰ γεγονότα ὅλα καθένα μὲ σειρά ἀκολουθοῦσαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, χόρτασα ἀπ' αὐτά. Ἡ τέρψη δέ βρίσκεται στὰ αἰωνίως ἴδια, ἀλλὰ στὸ νὰ μὴ μετέχεις σέ ὅλα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Καλὰ λές, Χείρων. Καὶ στὸν Ἄδη πῶς σοῦ φαίνονται τὰ πράγματα, ἀφοῦ μόνος σου προτίμησες καὶ ἦρθες ἐδῶ;

ΧΕΙΡΩΝ

2. Ὅχι ἄσχημα, Μένιππε, γιατί ἡ ἰσοτιμία⁸¹ εἶναι δημοκρατική. Δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά νά ζεῖ κανεῖς στό φῶς ἢ στό σκοτάδι. Ἄλλωστε οὔτε διωοῦμε οὔτε πεινοῦμε, ὅπως ἐπάνω. Γιά τίποτε ἀπ' αὐτά δέν ἔχουμε ἀνάγκη.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Πρόσεχε, Χείρων, μήπως συγκρουσθεῖς μέ τόν ἑαυτό σου καί ἐπαναλάβεις τά ἴδια πράγματα.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί ἐννοεῖς;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐννοῶ ὅτι, ἐάν ἡ ἐπανάληψη καί τό ὅμοιο στή ζωή σου ἔφερε κόρο, καί τά ἐδῶ, καθῶς εἶναι ὅμοια, μπορεῖ καί πάλι νά σου φέρουν κόρο καί θά χρειαστεῖ νά ἀναζητήσεις κάποια ἀλλαγὴ, ἀπό ἐδῶ νά πᾶς ἀλλοῦ. Καί αὐτό τό θεωρῶ ἀδύνατο.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί μπορεῖ λοιπόν νά κάνει κανεῖς, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐκεῖνο, νομίζω, πού λένε: ὁ συνετός νά ἀρκεῖται καί νά μένει εὐχαριστημένος μέ τά παρόντα καί τίποτε ἀπ' αὐτά νά μή νομίζει ἀφόρητο⁸².

11 (29)

ΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

1. Ἄν ἐσύ, Αἴαντα⁸³, τρελάθηκες καί σκοτώθηκες ἄσπαστος σου καί εἶχες σκοπό νά σκοτώσεις κι ἐμᾶς ὄλους, τί τά βάζεις μέ τόν Ὀδυσσεά; Προη-

γυμμένως οὔτε γύρισες νά τόν δεῖς, δταν ἦρθε νά ρωτήσῃ γιά τό μέλλον⁸⁴, οὔτε καταδέχτηκες νά χαιρετήσῃς ἓνα συναγωνιστή καί φίλο, παρά ὑπεροπτικά ἀνοιξες τό βῆμα σου καί τόν προσπέρασες.

ΑΙΑΣ

Μέ τό δίκαιό μου Ἀγαμέμνονα, γιατί αὐτός στάθηκε ἡ αἰτία τῆς τρέλας μου, ὁ μόνος ἀνταγωνιστής στήν κρίση γιά τά ὄπλα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Εἶχες τήν ἀπαίτηση χωρίς ἀντίπαλο καί χωρίς ἀγώνα νά τούς νικήσεις ὄλους;

ΑΙΑΣ

Ναί, σέ τέτοια περίπτωση βέβαια, γιατί ἡ πανοπλία ἦταν δική μου, μιά καί ἦταν τοῦ ξαδέρφου μου. Κι ἐσεῖς οἱ ἄλλοι, ἐνῶ εἶστε πολύ ἀνώτεροί του, παραιτηθήκατε ἀπό τόν ἀγώνα καί μοῦ τά παραχωρήσατε· ὁ γιός δμως τοῦ Λαέρτη, πού ἐγώ πολλές φορές τόν ἔσωσα, δταν κινδύνευε νά κατακομματιαστεῖ ἀπό τούς Φρύγες⁸⁵, εἶχε τήν ἀξίωση δι' εἶναι ἀνώτερος καί πῶ ἄξιος νά ἔχει τά ὄπλα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Νά τά βάζεις λοιπόν μέ τή Θέτη, πού ἐνῶ ἔπρεπε νά παραδώσῃ σ' ἐσένα τήν κληρονομιά τῶν ὄπλων, ἀφοῦ ἦσουν συγγενής, τά ἔφερε καί τά κατέθεσε στή μέση.

ΑΙΑΣ

Ὅχι, μά τόν Ὀδυσσεά κατηγορῶ, πού μόνο αὐτός πρόβαλε δικαίωματα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Συγχώρεσέ τον, Αἴαντα, ἄν ὡς ἄνθρωπος ἐπιθύμησε δόξα, τό πῶ γλυκό πράγμα, γιά τό ὅποιο καί ὁ καθένας μας ὑπέμενε κινδύνους. Ἐπειτα σέ νίκησε καί μάλιστα μέ Τρῶες κριτές.

ΑΙΑΣ

Ξέρω ἐγὼ ποιά μέ καταδίκασε⁸⁶, ἀλλὰ δέν ἐπιτρέπεται νά λέγει τίποτε κανείς γιά τούς θεούς. Ὅσο γιά τόν Ὀδυσσεά δέ θά μπορούσα νά μήν τόν μισῶ, Ἄγαμέμνονα, ἀκόμα καί ἂν τό διάταξε ἡ ἴδια ἡ Ἄθηνᾶ.

Ὁ Ὀδυσσεάς στόν Ἄδη. Ἀπό ἀττικό ἐρυθρόμορφο ἀγγεῖο, δεύτερο μισό τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. Μουσεῖο Καλῶν Τεχνῶν, Βοστώνη.

12 (30)

ΜΙΝΩΑΣ ΚΑΙ ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

ΜΙΝΩΑΣ

1. Ὁ ληστής αὐτός ὁ Σώστρατος νά ριχτεῖ στὸν Πυριφλεγέθοντα⁸⁷, ὁ ἱερόσυλος νά κατασπαραχτεῖ ἀπὸ τὴ Χίμαιρα⁸⁸ καὶ ὁ τύραννος⁸⁹, Ἐρμῆ, νά σταυρωθεῖ δίπλα στὸν Τιτύο⁹⁰ καὶ οἱ γύπες νά κατατρώγουν τὸ ἧπαρ του. Ἔσεῖς οἱ καλοὶ πηγαίνετε γρήγορα στὰ Ἡλύσια πεδία καὶ κατοικῆστε στὰ νησιά τῶν μακάρων⁹¹ γιὰ τίς καλές πράξεις σας στὴ ζωή.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἄκουσε, Μίνωα, ἂν νομίζεις πὼς ἔχω δίκαιο.

ΜΙΝΩΑΣ

Πάλι νά ἀκούσω τώρα; Δέν ἀποδείχτηκε, Σώστρατε, ὅτι εἶσαι κακός καὶ ἔχεις σκοτώσει τόσους καὶ τόσους;

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἄποδείχτηκα κακός πράγματι, δές ὁμως, ἂν θὰ τιμωρηθῶ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο.

ΜΙΝΩΑΣ

Καὶ πολὺ δίκαια, ἂν δικαιοσύνη εἶναι νά τιμωρεῖται κανεὶς, ὅπως τοῦ ἀξίζει.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ὡστόσο ἀπάντησέ μου, Μίνωα. Θά εἶναι μιὰ σύντομη ἐρώτηση.

ΜΙΝΩΑΣ

Λέγε, μόνο ὄχι πολλὰ, γιὰ νά κρίνουμε πιά καὶ τοὺς ἄλλους.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

2. Ὅσα ἔπραττα στὴ ζωή, τὰ ἔπραττα μὲ τὴ θέλησή μου ἢ ὅπως ἡ Μοῖρα⁹² μοῦ τὰ ὄρισε;

ΜΙΝΩΑΣ

Ὅπως ἡ Μοίρα βέβαια.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Λοιπὸν καὶ ὄλοι οἱ χρηστοὶ κι ἐμεῖς, πού θεωρούμαστε κακοί, ἐπράτταμε αὐτά ὡς ὑπηρέτες ἐκείνης;⁹³.

ΜΙΝΩΑΣ

Ναί, ὑπηρέτες στήν Κλωθῶ⁹⁴, πού στόν καθένα ἔταξε, ὅταν γεννήθηκε, τί ἔπρεπε νά κάνει.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἐάν λοιπὸν κανεῖς ἐξαναγκαστεῖ ἀπό κάποιον νά σκοτώσει ἕναν ἄνθρωπο, χωρίς νά μπορεῖ νά φέρει ἀντιρρήσεις σ' ἐκεῖνον πού τοῦ τό ἐπιβάλλει μέ τή βία, ὅπως εἶναι ὁ δήμιος, πού ὑπακούει στό δικαστή, ἢ ὁ σωματοφύλακας, πού ὑπακούει στόν τύραννο, ποιὸν θά κατηγορήσεις γιά τό φόνο;

ΜΙΝΩΑΣ

Εἶναι φανερό ὅτι θά κατηγορήσω τό δικαστή ἢ τόν τύραννο, γιατί δέν μπορῶ νά κατηγορήσω τό ἴδιο τό ξίφος. Αὐτό σάν ὄργανο πού εἶναι ὑπηρετεῖ τήν ὄργη ἐκείνου, πού πρῶτος δημιούργησε τήν αἰτία.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Μπράβο, Μίνωα, ἐνισχύεις τό παράδειγμά μου. Ἄν πάλι κάποιος σταλμένος ἀπό τόν ἀφέντη του, ἔρθει καί φέρει χρυσάφι ἢ ἀσήμι, σέ ποιὸν πρέπει νά χρεωστοῦμε εὐγνωμοσύνη ἢ ποιὸν νά θεωροῦμε εὐεργέτη;

ΜΙΝΩΑΣ

Σ' ἐκεῖνον πού τόν ἔστειλε, Σώστρατε. Γιατί αὐτός πού τό ἔφερε ἦταν ὁ ὑπηρέτης.

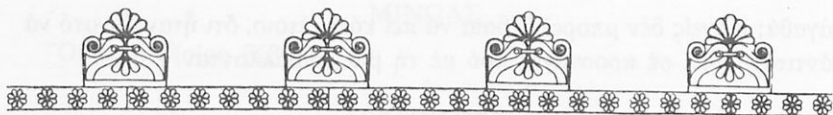
ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

3. Βλέπεις λοιπὸν πὼς ἀδικεῖς, ὅταν τιμωρεῖς ἐμᾶς, πού γίναμε ὄργανα σέ ὄσα ἡ Κλωθῶ πρόσταξε, καί ὅταν τιμᾶς αὐτούς πού πρόσφεραν ξένα

ἀγαθά; Κανείς δέν μπορεῖ βέβαια νά πεῖ κάτι τέτοιο, ὅτι ἦταν δυνατό νά ἀντιταχθοῦμε σέ προσταγές πού μέ τή βία ἐπιβάλλονταν.

ΜΙΝΩΑΣ

Σώστροτε, ἄν καλοξετάσεις θά δεῖς καί ἄλλα πολλά τά παράλογα. Ἐσύ ὥστόσο καί αὐτό θά κερδίσεις ἀπό τήν ἐρώτηση. Φαίνεσαι ὄχι μόνο ληστής, ἀλλά καί σοφιστής⁹⁵. Ἐλευθέρωσε τον, Ἐρμῆ, καί ἄς μήν τιμωρηθεῖ πιά. Πρόσεξε δμως μή διδάξεις καί τούς ἄλλους νεκρούς νά κάνουν παρόμοιες ἐρωτήσεις.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1. *Διογένης*: κυνικός φιλόσοφος, μαθητής του Ἀντισθένη. Γεννήθηκε στη Σινώπη και πέθανε στην Κόρινθο τό 323 π.Χ. Λένε ότι έζησε με μεγάλη λιτότητα και κοιμόταν μέσα σε πιθάρι. Του απέδιδαν πολλές έξυπνες απαντήσεις ή παρατηρήσεις που κυκλοφορούσαν ως ανέκδοτα.

2. Ὁ *Πολυδεύκης* κατά την παράδοση ήταν από τη Λακωνία και είχε αδελφό τόν Κάστορα. Είναι οι γνωστοί Διόσκουροι. Ἡ μυθολογική παράδοση γιά τήν καταγωγή τους έχει αντιφάσεις. Ὁ Ὅμηρος τούς λέει γιούς του Τυνδάρεω και τής Λήδας, ἄλλοι όμως, όπως μαρτυρεῖ τό όνομα Διόσκουροι, τούς θεωρούσαν γιούς του Δία. Μιά τρίτη παράδοση έλεγε ότι ήταν δίδυμοι γιοι τής Λήδας, ό ένας από τό Δία και ό ἄλλος από τό θνητό σύζυγό της. Ἔτσι ό ένας γιός ήταν ό άθάνατος και ό ἄλλος όχι. Ὅταν ό Κάστωρ σκοτώθηκε, τά δυό άδερφια μοιράστηκαν τήν άθανασία του Πολυδεύκη και ξαναγυρνούσαν στη γή έναλλάξ. Σύμφωνα με τήν παράδοση τό μισό καιρό τής ζωής τους τόν περνούσαν στον Ἄδη και τόν ἄλλο μισό στον Οὐρανό. Ὁ καθένας τους ξαναζωντάνευε κάθε δεύτερη μέρα. Οι Διόσκουροι ήταν προστάτες τῶν ναυτικῶν. Ὁ Πολυδεύκης ήταν περίφημος πυγμάχος.

3. *Μένιππος*: κυνικός φιλόσοφος του 3ου π.Χ. αἰώνα από τά Γάδαρα τής Κοίλης Συρίας. Δούλος στην αρχή, εξαγοράστηκε και κατοπιν έγκαταστάθηκε στη Θήβα, όπου άσκούσε τό επάγγελμα του τοκογλύφου. Ἦταν προικισμένη φύση. Δημιούργησε ένα ιδιαίτερο τρόπο γραφής, όπου αναμιγνύει τό σοβαρό με χιοῦμορ και τόν πεζό λόγο με στίχους. Ἀπό τά έργα του δέν ξέρουμε παρά μονάχα μερικούς τίτλους. Ὁ Λου-

κιανός έπηρεάστηκε από τό Μένιππο. Μερικές φορές μάλιστα χρησιμοποιήσε καί θέματα του Μενίππου ως βάση σέ δικά του έργα. Τόν έχει πρωταγωνιστή σέ πολλούς νεκρικούς καί άλλους διαλόγους του καί τόν παρουσιάζει ως κυνικό συνεπή πρός τίς αντίληψεις του, άνιδιοτελή, μέ περιφρόνηση πρός τά πλούτη καί όλες τίς απολαύσεις. (Βλ. καί είσαγωγή σελ. 9)

4. Γυμναστήριο έξω από τήν Κόρινθο.

5. Γυμναστήριο σέ προάστιο τών Ἀθηνῶν, όπου μαζεύονταν οί φιλόσοφοι γιά τίς συζητήσεις τους.

ἌΟ Διογένης παραγγέλλει στόν Πολυδεύκη νά αναζητήσει τό Μένιππο σέ μέρη, όπου ὁ ἴδιος σύχαζε. Τό χειμώνα στήν Ἀθήνα καί τό καλοκαίρι στήν Κόρινθο.

6. Ἐνα είδος ὄσπρια, λιτή τροφή τών άσκητικῶν φιλοσόφων, πού κουβαλοῦσαν μαζί τους πάντα μία ποσότητα. Ἦταν ἡ συνηθισμένη τροφή γιά τούς φτωχούς καί τά κτήνη. (Βλ. καί σημείωση Ἀληθ. Ἱστορ. άρ. 28)

7. Ἡ Ἐκάτη ἦταν δευτερεύουσα θεά, πού εἶχε συσχετιστεῖ μέ τά τρίστρατα καί γ' αὐτό ἀπεικονίζεται ὡς τρίμορφη ἑπάνω σέ μία στήλη. Τήν τελευταία μέρα κάθε μηνός, οί πλούσιοι πού ἐξάγνιζαν τό σπίτι, ἄφηναν γιά χάρη τῆς Ἐκάτης έξω από τά σπίτια, στά σταυροδρόμια προσφορές, τά λεγόμενα Ἐκάτης δεῖπνα. Καί ἦταν αὐτά ὁ,τι ἀπέμειναν στό τραπέζι.

ἌΟ Λουκιανός ἐδῶ κάνει τό άστεῖο του. Οί ἐξαγνιστικές προσφορές, ὅπως ἕνα αὐγό ἢ κάτι τέτοιο, σχεδόν άμέσως ἀρπάζονταν από τούς φτωχούς, καθώς ἡ πείνα τούς ἔκανε λιγότερο δεισιδαίμονες.

8. ἌΟ Λουκιανός ρίχνει τά βέλη του ἔναντιόν τών φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς του – καί τό κάνει σέ κάθε εὐκαιρία – πού άσχολοῦνται μέ φραστικά σχήματα καί λένε τῆ γνώμη τους μέ μπερδεμένους συλλογισμούς.

9. Ἐννοεῖ τίς άτέλειωτες διαμάχες μεταξύ τών φιλοσοφικῶν σχολῶν τῆς ἐποχῆς του (2ος αἰώνας).

10. Ὑπαινιγμός στό σόφισμα: Ἐχετε ὁ,τι δέ χάσατε· κέρατα δέ χάσατε, ἄρα κέρατα ἔχετε.

11. ἌΟ κροκοδειλος ἢ κροκοδειλίτης ἦταν ἕνα σόφισμα καί αὐτό ὅπως τό παραπάνω.

12. Ἀρχαῖο άττικό νόμισμα μικρῆς αξίας, τό 1/6 τῆς δραχμῆς. Ἐβάζαν στό στόμα του νεκροῦ ὀβολό, τό ναῦλο δῆθεν γιά τό Χάρωνα.

13. Τό σημεῖο αὐτό ἀφήνει μιὰ γεύση ματαιότητος γιά τόν ἀνθρώπινο βίο.

14. Ὁ Πολυδεύκης κατάγεται ἀπό τή Λακωνία (βλέπε σημείωση ἀρ. 2) γι' αὐτό ὁ Διογένης τόν λέει Λάκωνα.

15. Ἡ ζωὴ πάνω στή γῆ ὅπωςδήποτε ἔχει τά μεγάλα της προβλήματα: οἱ πλούσιοι καί οἱ φτωχοὶ βρίσκονται σέ ἔντονη διαμάχη. Ἡ μόνη λύση εἶναι ἡ ἰσότητα. Αὐτὴ ὑπάρχει στὸν Ἄδη, λέει ὁ Λουκιανός.

16. Ἴσως νά ἀναφέρεται στή σχετικὴ κατάπτωση τῶν Σπαρτιατῶν μετὰ τόν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

17. Γιὸς τοῦ Κρόνου, θεὸς τοῦ κάτω κόσμου· λεγόταν ἐπίσης καὶ Ἄδης.

18. Παρατσούκλι γιά ἓναν κυνικὸ φιλόσοφο. Ἐδῶ ὁ Λουκιανός παίζει μέ τὴ λέξη, γιὰτι «κύων» σημαίνει καὶ σκύλος καὶ κυνικὸς φιλόσοφος.

19. Βλ. σημείωση ἀρ. 3.

20. Βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πολυθρύλητος γιά τά πλοῦτη του. Πολλοὶ μῦθοι κυκλοφοροῦσαν γι' αὐτόν. Ὁ πιὸ γνωστός εἶναι πὼς δ,τι ἔπιανε γινόταν χρυσάφι, ἀκόμη καὶ ἡ τροφή του. Ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ αὐτὸ τὸ δῶρο τοῦ Διονύσου, ἀφοῦ λούστηκε στὸν Πακτωλὸ, πού ἀπὸ τότε ἡ ἄμμος του περιεῖχε ψήγματα χρυσοῦ.

21. *Σαρδανάπαλος*· ἔτσι ἀπέδωσαν οἱ Ἕλληνες τὸ ὄνομα τοῦ Ἄσσυρμπανιπάλ, βασιλιᾷ τῶν Ἀσσυρίων. Ἡ παράδοση τὸν θεωροῦσε ἀνθρωπῶ πού ἔζησε μέσα στήν καλοπέραση καὶ τίς ἀπολαύσεις.

22. Ὁ Κροῖσος ἦταν Λυδός, ὁ Μίδας Φρύγας καὶ ὁ Σαρδανάπαλος Ἄσσυριος.

23. Βλ. σημείωση ἀρ. 17.

24. Τοὺς ἄτεκνους πλουσίους τοὺς περιστοιχίζαν καὶ τοὺς πολιορκοῦσαν οἱ παράσιτοι καὶ οἱ κόλακες γιά νά τοὺς κληρονομήσουν. Ὁ Λουκιανός σ' αὐτὸ τὸ διάλογο, ἀλλὰ καὶ σέ ἄλλους, τοὺς γελοιοποιεῖ. Πεθαίνουν προτοῦ κληρονομήσουν τοὺς γέρους πλουσίους.

25. *Σικυώνα*, ἀρχαία πόλη τῆς Πελοποννήσου, στὸν Κορινθιακὸ κόλπο, 18 χιλ. ΒΔ ἀπὸ τὴν Κόρινθο.

26. Ὁ Λουκιανός σκόπιμα ἀγνοεῖ ὅτι τὴ διάρκεια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς τὴν κανόνιζε ἡ Λάχηση, μία ἀπὸ τίς τρεῖς μοῖρες.

27. *Ἰόλαος*· ἀχώριστος σύντροφος τοῦ Ἡρακλῆ. Στὴν ἐξόντωση τῆς Λερναίας ὕδρας ὁ Ἡρακλῆς τὸν εἶχε βοηθὸ του. Ὅταν γέρασε ὁ Ἰόλαος, ἡ Ἥβη τοῦ ἔδωσε νέες δυνάμεις ὥστε νά γίνει νέος.

28. *Κράτης*· κυνικός φιλόσοφος τοῦ 4ου αἰώνα π.Χ., μαθητῆς τοῦ Διογένη. Ἐξῆσε γυρίζοντας σέ διάφορα μέρη καί κηρύσσοντας τό εὐαγγέλιο τῆς ἐκούσιας φτώχειας καί ἀνεξαρτησίας, παρηγορώντας τούς ἀνθρώπους στή δυστυχία τους καί συμφιλιώνοντας τούς ἐχθρούς. Οἱ ἄνθρωποι τόν λάτρευαν.

29. *Διογένης*· βλ. σημείωση ἀρ. 1.

30. Ἀπό τήν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, Ψ 724: τό εἶπε ὁ Αἴας στόν Ὀδυσσεά τήν ὥρα πού πάλευαν στούς ἀγῶνες πρός τιμή τοῦ νεκροῦ Πατρόκλου.

31. *Χαλδαῖοι* ὀνομάζονταν στήν ἀρχή κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς τῆς Βαβυλωνίας, ἀργότερα ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους. Οἱ Χαλδαῖοι ἦταν γνωστοί γιά τή σοφία τους καί κυρίως τίς γνώσεις στήν ἀστρολογία καί τή μαντική. Ἀργότερα τό ὄνομα Χαλδαῖοι σήμαινε κάθε μάγο, ἀγύρτη ἀστρολόγο, ὅποιασδήποτε ἐθνικότητος.

32. *Σικυώνα*· βλ. σημείωση ἀρ. 25. *Κίρρα*· πανάρχαια πόλη τῆς Φωκίδας, ἐπίκειο τῶν Δελφῶν, κοντά στή σημερινή Ἰτέα. Πήγαιναν στό Μαντεῖο τῶν Δελφῶν.

33. *Ἀντισθένης*· ἰδρυτῆς τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας, γεννήθηκε γύρω στό 455 π.Χ. Ἐξῆσε στήν Ἀθήνα καί ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Σωκράτη.

34. Βλ. Τίμων, σημείωση ἀρ. 93.

35. *λούπινα*· βλ. σημείωση ἀρ. 6.

36. Ὁ Διογένης ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Ἀντισθένη, καί ὁ Κράτης μαθητῆς τοῦ Διογένη.

37. Ὑπαινιγμός γιά τήν ἠθική κατάπτωση τῆς ἐποχῆς του.

38. Οἱ 50 κόρες τοῦ Δαναοῦ. Ὁ πατέρας τους τίς πάντρεψε μέ τούς 50 γιούς τοῦ Αἴγυπτου, μά συγχρόνως προέτρεψε τήν καθεμίᾳ νά σκοτώσει τόν ἄντρα της τήν πρώτη βραδιά τοῦ γάμου. Τό ἔκαναν ὅλες ἐκτός ἀπό μιᾶ, καί τιμωρήθηκαν στόν κάτω κόσμο νά κουβαλοῦν νερό συνεχῶς σέ ἕνα πιθάρι χωρίς πάτο.

39. Γιατί ἔπρεπε νά πληρώσουν τά ναῦλα στό Χάρωνα, πού ἦταν ὁ λεμβοῦχος. Βλ. καί σημείωση ἀρ. 56.

40. Ἀντίλοχος· ὁ γιός τοῦ Νέστορα. Πῆρε μέρος στήν ἐκστρατεία τῆς Τροίας. Σέ μιᾶ μάχη προσπαθώντας νά σώσει τόν πατέρα του, πού κινδύνευε, σκοτώθηκε ἀπό τό Μέμνονα.

41. Ἀναφέρεται στήν Ὀδύσεια, λ 465 κ.ἑξ. Ὁ Ὀδυσσεύς δταν κα-

τέβηκε στὸν Ἄδη (βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 84) εἶδε πολλές ψυχές καὶ συνομίλησε μὲ συμπολεμιστές του καὶ μὲ τὸν Ἀχιλλέα, πού τὸν μακάρισε γιὰ τὴν καλὴ του τύχη, γιατί ἐξῆσε δοξασμένος ἀνάμεσα στοὺς Ἀργεῖους καὶ βασιλεύει τώρα στοὺς νεκρούς. Βλέπε τὴ γεμάτη πίκρα ἀπάντηση τοῦ Ἀχιλλέα, Ὀδύσ. λ 489-491.

42. Ὁ Χείρων ἦταν κένταυρος, γιὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Φιλύρας. Ὑπῆρξε δάσκαλος τοῦ Ἀχιλλέα, τῶν Διοσκούρων καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ (βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 80). Ὁ Φοῖνικας εἶναι μιά μορφή πού παρουσιάζεται στὴν Ἰλιάδα. Διωγμένος ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἀμύντορα, εἶχε καταφύγει στὸν Πηλέα, ἐγίνε βασιλιάς τῶν Δολόπων καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφή τοῦ Ἀχιλλέα.

43. Ἰδανικό τῶν ἀνθρώπων τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς ἦταν μιά ζωὴ σύντομη ἀλλὰ δοξασμένη.

44. τόσο ὁ δειλὸς ὅσο καὶ ὁ γενναῖος· εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ I, στιχ. 319 τῆς Ἰλιάδας. Τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι διανθισμένο μὲ στίχους τοῦ Ὀμήρου.

45. Ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ βρεφικὴ ἡλικία εἶχε ὑπερβολικὴ δύναμη καὶ αὐτὴ τὴ δύναμή του τὴ διέθετε γιὰ τὸ καλὸ τῶν συνανθρώπων του, γι' αὐτὸ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς εὐεργεσίας στὸ ἀνθρώπινο γένος.

46. *Μελέαγρος*· μυθικὸς ἥρωας, γιὸς τοῦ Οἰνέα, βασιλιᾶ τῶν Αἰτωλῶν. Ὁ πατέρας του ἀμέλησε νὰ θυσιάσει στὴ θεὰ Ἄρτεμη καὶ ἐκείνη θυμωμένη ἔστειλε στὴ χώρα του ἕνα ἀγριοχοῖρο πού κατέστρεφε τίς φυτεῖς. Ὁ Μελέαγρος μάζεψε πολλοὺς ἥρωες καὶ κατόρθωσε ὕστερα ἀπὸ σκληρὸ ἀγώνα νὰ σκοτώσει τὸ θηρίο.

47. Ὁ Ἀντίλοχος ἦταν μετὰ τὸν Πάτροκλο ὁ στενότερος φίλος τοῦ Ἀχιλλέα.

48. βλ. σημείωση ἀρ. 3.

49. *Υάκινθος*, γιὸς τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Ἀμύκλα. Ἦταν πολὺ ὠραῖος καὶ τὸν ἀγάπησε ὁ θεὸς Ἀπόλλωνας, ὁ ὁποῖος κατὰ λάθος τὸν σκότωσε σὲ ἀγώνα δισκοβολίας. Ἀπὸ τὸ αἷμα του ἄνθισε τὸ γνωστὸ ἄνθος ὑάκινθος.

50. *Νάρκισσος*, ἕνας ὠραῖος νέος, πού ἀγάπησε τὴν ἴδια του τὴ μορφή κοιτώντας μέσα σὲ μιά λίμνη. Καὶ ἔτσι μαράζωσε καὶ πέθανε. Τὸν εἶχε ἐρωτευθεῖ ἡ Ἥχώ, αὐτὸς ὁμως τὴν ἀπέκρουσε καὶ ἐκείνη ἄρχισε νὰ σβῆνει, ἔως ὅτου ἀπέμεινε μόνον ἡ φωνὴ της.

51. *Νιρέας*· ὀμηρικὸς ἥρωας, βασιλιάς τῆς Σύμης. Μετὰ τὸν Ἀχιλλέα

ἦταν ὁ ὠραιότερος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πού ἐξεστράτευσαν στὴν Τροία. Βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 77.

52. *Τυρώ*, φημισμένη γιὰ τὴν ὀμορφιά της. Ἦταν κόρη τοῦ Σαλμωνέα καὶ τὴν ἀγάπησε ὁ Ποσειδῶνας.

53. *Λήδα*, ἡ γυναίκα τοῦ Λακεδαιμονίου Τυνδάρεω καὶ ἡ μητέρα τῆς Ἑλένης, τῆς Κλυταμνήστρας, τοῦ Κάστορα καὶ τοῦ Πολυδεύκη. Ἄλλοι λένε ὅτι ἡ Λήδα γέννησε δύο αὐγά πού ἀπὸ τὸ ἓνα γεννήθηκε ἡ Ἑλένη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης.

54. *Αὐτὸ τὸ κρανίῳ εἶναι ἡ Ἑλένη*, τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ σημεῖο στὸ μελαγχολικὸ κλίμα ὀλόκληρου τοῦ διαλόγου.

55. *γιὰ μιὰ τέτοια γυναίκα...* στίχος ὀμηρικός· Ἰλιάδα, Γ 157. Γεμάτα θαυμασμό λόγια τῶν γερόντων τῆς Τροίας γιὰ τὴν ὀμορφιά τῆς Ἑλένης. Δικαιολογεῖται ἔτσι ἓνας πόλεμος πού γίνεται γιὰ τὴν ἀρπαγὴ μιᾶς γυναίκας.

56. *Χάρων*, ὁ λεμβοῦχος τοῦ Ἄδη, πού περνοῦσε τίς ψυχές τῶν νεκρῶν μέσα ἀπὸ τὸν Ἀχέροντα. Παριστανόταν σάν γέροντας ἀποκρουστικός καὶ κακὸς τρόπος. Ἡ πρώτη του φροντίδα ἦταν νὰ ζητήσει τὸν ὀβολό, πού κάθε ἐπιβάτης ἔπρεπε νὰ τοῦ δίνει. Ὅποιος δὲν εἶχε, πετιόταν ἔξω χωρὶς ἔλεος.

57. *Μένιππος*, βλ. σημείωση ἀρ. 3. Ἄπ' ὄλους τοὺς κυνικούς ὁ Μένιππος γοήτευσε περισσότερο τὸ Λουκιανό.

58. «Ὅκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος», ἡ φράση ἔμεινε παροιμιώδης.

59. *Πλούτων*, βλ. σημείωση ἀρ. 17.

60. Ὁ Μένιππος, ὁ Ἀντισθένης, ὁ Διογένης καὶ ὁ Κράτης, κυνικοὶ φιλόσοφοι, αὐτοὶ μόνο δὲν κλαῖνε στὸν κάτω κόσμον, ἀντίθετα ὀλοένα γελοῦν καὶ κοροϊδεύουν.

61. *Αἰακός*, ἓνας ἀπὸ τοὺς κριτές τῶν νεκρῶν στὸν Ἄδη. Οἱ ἄλλοι ἦταν ὁ Μίνωας καὶ ὁ Ραδάμανθης ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ὁ Αἰακός ἦταν ἀπὸ τὴν Αἴγινα, τὸν ἐκτιμοῦσε ὁ Πλούτων καὶ τοῦ εἶχε ἐμπιστευθεῖ τὰ κλειδιά τοῦ Ἄδη.

62. Ὁ Λουκιανὸς παρουσιάζει τοὺς κυνικούς φιλοσόφους μὲ τριβῶνιο, ἐπανωφόρι τριμμένο, σακούλι (ταγάρι) στὸν ὄμο καὶ μαγκούρα. Στὸ ταγάρι εἶχαν λούπινα, τροφή τῶν φτωχῶν.

63. Βλέπε σημείωση ἀρ. 6.

64. Βλέπε σημείωση ἀρ. 7.

65. *τὸ σκύλο*, ἐννοεῖ φυσικὰ τὸ Μένιππο. Βλ. σημείωση ἀρ. 18.

66. Οί κυνικοί ἦταν ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ ὕλικές ἀπολαύσεις καί ματαιοδοξίες, ἐβλεπαν κατάματα τὴν πραγματικότητα καί μονάχα αὐτοὶ δὲ δίσταζαν νὰ κατέβουν στὸν Ἄδη.

67. Γιατί οἱ ἄνθρωποι μιά φορά πεθαίνουν.

68. Διογένης· βλ. σημείωση ἀρ. 1.

69. Μαύσωλος· Πέρσης σατράπης τοῦ 4ου π.Χ. αἰώνα. Βασίλευσε στὴν Καρία τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του ἡ Ἄρτεμισία, σύζυγος καί ἀδελφή του, ὕψωσε γι' αὐτὸν ἓνα τάφο πελώριο στὴν Ἀλικαρνασσό, τὸ γνωστὸ Μουσωλεῖο.

70. Σινωπέα, ἀποκαλεῖ ἔτσι τὸ Διογένη, γιατί καταγόταν ἀπὸ τὴ Σινώπη.

71. Λυδοί, οἱ κάτοικοι τῆς Λυδίας. Ἡ Λυδία ἦταν ἰσχυρὸ βασιλεῖο στὰ Δ. τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν 7ο καί 6ο π.Χ. αἰώνα πρὶν κατακτηθεῖ ἀπὸ τοὺς Πέρσες.

72. Ἀλικαρνασσός· πόλη τῆς Καρίας. Ἄκμασε ἐμπορικὰ ἀπὸ τὸν 6ο π.Χ. αἰώνα.

73. Στὸν Ἄδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία. Δέν ὑπάρχουν πλούσιοι καί φτωχοί, ὠραῖοι καί ἄσχημοι, ἀνώτεροι καί κατώτεροι, πράγμα πού παρηγορεῖ τοὺς φτωχοὺς γιὰ τίς στερήσεις τους στὸν ἐπάνω κόσμο.

74. Νιρέας, βασιλιάς τῆς Σύμης, τὸ πιὸ ὁμορφο παλληκάρι πού πῆγε στὴν Τροία. (Βλ. σημείωση ἀρ. 77).

75. Μένιππος· βλ. σημείωση ἀρ. 3.

76. Θερασίτης· ὁ ἀσχημότερος ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς πού πῆραν μέρος στὴν Τρωϊκὴ ἐκστρατεία. Ὁ Ὅμηρος τὸν παρουσιάζει ἄσχημο καί ἀθυρόστομο.

77. Ὁ Λουκιανὸς ἀλλάζει ἐλαφρὰ τοὺς Ὅμηρικούς στίχους Ἰλιάδας Β, 671-674.

Ἄπὸ τὴν Σύμην ὁ Νιρέυς καράβια φέρνει τρία,
τῆς Ἀγλαΐας ὁ Νιρέυς καί τοῦ Χαρόπου ἀγόρι,
ὁπού στό κάλλος, ὁ Νιρέυς, ἂν ἔλειπε ὁ Πηλεΐδης,
θά ἐπρώτευε τῶν Δαναῶν ὄσ' ἦλθαν εἰς τὴν Τροίαν·

(μετάφ. Ι. Πολυλά)

78. ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία· ἐπαναλαμβάνεται συχνά στοὺς νεκρικούς διαλόγους. (Βλ. σημείωση ἀρ. 73)

79. Μένιππος· βλ. σημείωση ἀρ. 3.

80. Ὁ Χείρων ἦταν ὁ πιὸ ἐνδοξος ἀπὸ τοὺς κενταύρους. Σύμφωνα με

μερικούς συγγραφείς ό Χείρων είχε τόν ίδιο πατέρα μέ τό Δία, τόν Ποσειδώνα καί τόν Ἄδη. Μισός ἄνθρωπος καί μισός ἄλογο, ἦταν γλυκός στους τρόπους καί ξακουστός γιά τή σοφία του. (βλ. σημείωση ἀρ. 42). Ἄθánατος ἐξαιτίας τῆς καταγωγῆς του, ζήτησε ό ίδιος νά πεθάνει, γιατί είχε πληγωθεῖ από ένα βέλος τοῦ Ἡρακλῆ, πού είχε τό δηλητήριο τῆς Λερναίας ὕδρας καί ἡ πληγή παρέμενε ἀγιάτρευτη.

81. Ἡ ἰσοτιμία εἶναι τό αἴτημα τῶν φτωχῶν. Ὑπάρχει ὡς πραγματικότητα μονάχα στόν Ἄδη.

82. *νά μείνει εὐχαριστημένος μέ τά παρόντα:* μιά από τίς ἀρχές τῆς κυνικής φιλοσοφίας.

83. *Αἴας:* βασιλιάς τῆς Σαλαμίνας, ἕνας από τούς ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Μετά τό θάνατο τοῦ Ἀχιλλέα, ἡ μητέρα του ἡ Θέτη είχε ὀρίσει νά δοθοῦν τά δπλα σ' ἐκεῖνον πού είχε κάνει τό μεγαλύτερο κακό στους Τρῶες. Στήν κρίση αὐτή, πού οἱ Τρῶες καί ἡ Ἀθηνᾶ ἔκριναν, νίκησε ό Ὀδυσσεύς. Ὁ Αἴας τρελός από ὀργή σκότωσε ὀλόκληρο κοπάδι πρόβατα νομίζοντας ὅτι εἶναι Ἀχαιοί καί κατόπιν, ὅταν ξαστέρωσε τό μυαλό του καί εἶδε τί ἔκαμε, αὐτοκτόνησε από ντροπή.

84. Ὁ Ὀδυσσεύς κατέβηκε στόν Ἄδη, ὅπως τόν συμβούλεψε ἡ Κίρκη, γιά νά ρωτήσῃ τήν ψυχή τοῦ μάντη Τειρεσία γιά τό γυρισμό του στήν πατρίδα. Ἐκεῖ μίλησε μέ τόν Τειρεσία, ὅστερα μέ τή μητέρα του Ἀντίκλεια, τόν Ἀγαμέμνονα καί τόν Ἀχιλλέα. Κάθε μιά ψυχή ρωτοῦσε γιά τίς δικές της ἔγνοιες καί μόνο ἡ ψυχή τοῦ Αἴαντα καθόταν ἀπόμερα, γιατί ό Αἴας δέν είχε ξεχάσει ἀκόμα τήν ὀργή του. Ὁ Ὀδυσσεύς τοῦ μίλησε μέ συγκίνηση, μά αὐτός δέν ἀποκρίθηκε οὔτε μιά λέξη, μονάχα κίνησε μέ τίς ψυχές τῶν ἄλλων νεκρῶν γιά τό κοπάδι. (βλ. Ὀδυσσ. λ καί κυρίως στιχ. 541-565).

85. *Φρύγες:* οἱ κάτοικοι τῆς Φρυγίας, πού ἦταν σύμμαχοι τῶν Τρώων. Ἐδῶ ὅμως ὀνομάζει ἔτσι ὄλους τούς Τρῶες καταχρηστικῶς.

86. Ἐννοεῖ τήν Ἀθηνᾶ, ἡ ὀποία ἦταν φίλη καί προστάτρια τοῦ Ὀδυσσεύα. Ἀντίθετα καταδίωκε τόν Αἴαντα καί αὐτή τοῦ ἔστειλε τήν τρέλα, πού ἦταν ἡ αἰτία τῆς αὐτοκτονίας του.

87. Ποταμός τοῦ Ἄδη.

88. Ἡ *Χίμαιρα* ἦταν φοβερό μυθικό τέρας, πού ἐβγαζε από τό στόμα του φλόγες. Εἶχε μορφή λιονταριοῦ καί τό σῶμα κατσίκας καί δράκοντα. Τή σκότωσε ό Βελλεροφόντης.

89. Δέ μᾶς λέει ἀκριβῶς ποιόν ἱερόσυλο οὔτε ποιόν τύραννο ἐννοεῖ.

90. Τιτύος· γίγαντας πού έπειδή κάποτε έκανε επίθεση στή Λητώ, τιμωρήθηκε στόν Άδη νά του τρῶνε τό συκώτι δύο γύπες.

91. *Ήλύσια πεδία ἢ Νησιά τῶν Μακάρων*· φανταστικά νησιά στόν Ἀτλαντικό (σέ μεταγενέστερη έποχή εἶπαν πώς ἦταν τά Κανάρια νησιά) ὅπου ἔμεναν, εὐτυχισμένες καί μακάριες, οἱ ψυχές τῶν ἡρώων καί τά παιδιά τῶν θεῶν ἢ ἀκόμα, ὅπως πίστευαν ἀργότερα, καί οἱ καλοί καί δίκαιοι ἄνθρωποι μετά τό θάνατό τους. Ἦταν δηλαδή τά Ἁλύσια πεδία ἕνας τόπος ἀνάλογος μέ τό χριστιανικό παράδεισο, μόνο πού βρισκόταν στή γῆ καί ὄχι σέ ἄλλο κόσμο. (Βλ. καί Ἁληθ. Ἱστορ. Μέρος Δεύτερο, σελ. 35)

92. Οἱ Μοῖρες ἦταν τρεῖς: Κλωθώ, Λάχεση καί Ἄτροπος. Αὐτές κατόνιζαν μετά τή γέννηση κάθε ἀνθρώπου πόσο καί πῶς θά ζήσει.

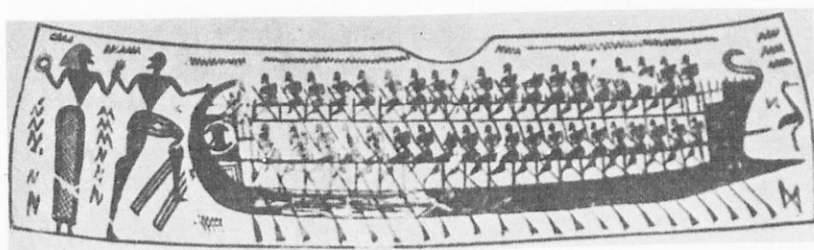
93. Δηλαδή γίναμε κακοί ἢ καλοί, γιατί ἔτσι τό θέλησε ἡ Μοῖρα.

94. *Ἡ Κλωθώ*, μία ἀπό τίς τρεῖς Μοῖρες (βλ. παραπάνω σημ.) κλώθει τό νῆμα πού ὀρίζει τό μῆκος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

95. *σοφιστής*· δάσκαλος τῆς ρητορικῆς καί τῆς φιλοσοφίας. (Βλ. καί εἰσαγωγή σελ. 6)

Ἀττική λευκή λήκυθος (τέλος 5ου αἰ. π.Χ.) Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖο, Ἀθήνα.

Ἀντίγραφο ἀπὸ τῆ διακόσμηση θηβαϊκοῦ ὕστερογεωμετρικοῦ λέβητα. Δεύτερο μισό 8ου αἰ. π.Χ., Βρετανικὸ Μουσεῖο, Λονδίνο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.	5
ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	»	11
Εἰσαγωγή	»	13
Μετάφραση	»	16
Σημειώσεις	»	36
ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ	»	47
Εἰσαγωγή	»	49
Μετάφραση	»	51
Σημειώσεις	»	77
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ	»	85
Εἰσαγωγή	»	87
Μετάφραση	»	89
Σημειώσεις	»	114

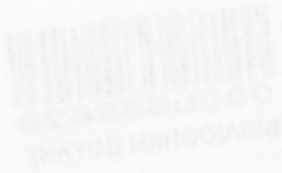
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΙΟ)

ΠΕΡΙΕΧΙΜΕΝΟ

2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ
11	ΜΙΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
13	Εισαγωγή
16	Μετρώμε
26	Στρατεύομαι
47	ΤΙΜΟΝ Ή ΜΙΛΙΑΣΤΕΡΙΟ
49	Εισαγωγή
51	Μετρώμε
77	Στρατεύομαι
83	ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ
87	Εισαγωγή
89	Μετρώμε
114	Στρατεύομαι

Εικόνα εξωφύλλου: Παράσταση του Έρμη του ψυχοπομποῦ από λευκόμορφη άττική λήκυθο, 440/430 π.Χ. Κρατικές Συλλογές Αρχαιοτήτων, Μόναχο.

Επισημαίνεται ότι ο παρών οδηγός είναι ενδεικτικός και δεν αποτελεί αντικείμενο πώλησης. Ο οδηγός αυτός είναι δωρεάν και αποτελεί μέρος της υπηρεσίας που παρέχεται από τον εκδότη. Η έκδοση του οδηγού είναι δωρεάν και αποτελεί μέρος της υπηρεσίας που παρέχεται από τον εκδότη. Η έκδοση του οδηγού είναι δωρεάν και αποτελεί μέρος της υπηρεσίας που παρέχεται από τον εκδότη.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» - ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Τά αντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τό κάτωθι βιβλιόσημο γιά ἀπόδειξη τῆς γνησιότητος αὐ-
τῶν.

Ἀντίτυπο στερούμενο τοῦ βιβλιόσημου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπο. Ὁ διαθέτων, πωλῶν
ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτό διώκεται κατά τίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21
Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΗ ΣΤ' 1982 (Ι) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 200.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 3669/26.10.1981
ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: «ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Ι. ΜΑΚΡΗΣ Α.Ε.»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

